N. 7.—1863. Пятница.—Piątek. 25 Января. 25 Stycznia.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ
KURYER WILEŃSKI

ВЫХОДИТЪ по Вторникамъ и Пятницамъ. WYCHODZI we Wtorki i Piątki.

Часть Оффиціальная.

Ст.-Петербургъ 22 января.

Объ установленіи временнаго на 1863 годъ дополнительнаго сбора къ подушной и оброчной подати. Вслѣдствіе совершенныхъ уже и еще имѣющихся въ виду преобразованій по разнымъ частямъ государственнаго управленія, признавъ необходимымъ усилить средства государственнаго казначейства, Мы, по разсмотрѣніи въ государственномъ совѣтѣ составленныхъ на сей конецъ въ министерствахъ финансовъ и государственныхъ имуществъ предположеній, повелѣваемъ: 1) Установить съ 1863 года, временно на сей только годъ, въ размѣрахъ, означенныхъ въ прилагаемой къ сему указу вѣдомости N. 1, дополнительный сборъ, къ подушной съ сельскихъ обывателей подати, и 2) Также съ 1863 года учредить прибавочный къ оброчной подати сборъ съ поселянъ, водворенныхъ на казенныхъ земляхъ, въ размѣрѣ, показанномъ въ особой, прилагаемой къ сему указу вѣдомости N. 2.

Правительствующій сенатъ не оставитъ сдѣлать къ исполненію сего надлежащее распоряженіе.

На подлинномъ Собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою подписано:

„АЛЕКСАНДРЪ“.

Въ С.-Петербургѣ, 25-го декабря 1862 года.

На подлинномъ Собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою написано:

„Быть по сему.“

Въ С.-Петербургѣ, 25-го декабря 1862 года.

ВѢДОМОСТЬ

ОБЪ ОКЛАДАХЪ ВРЕМЕННАГО НА 1863 ГОДЪ ДОПОЛНИТЕЛЬНАГО КЪ ПОДУШНОЙ ПОДАТИ СБОРА СЪ СЕЛЬСКИХЪ ОБЫВАТЕЛЕЙ.

МЕЖДУ ПРОЧИМЪ ВЪ ГУБЕРНІЯХЪ:	Оклады дополнительнаго къ подушной подати сбора. Коп.
Виленская.	
Во всѣхъ уѣздахъ	27
Витебская.	
Въ уѣздахъ: динабургскомъ, дризенскомъ, рѣжицкомъ и люцинскомъ	26
лепельскомъ, себежскомъ и невельскомъ	15
городецкомъ, полоцкомъ, суражскомъ, велижскомъ и витебскомъ	12
Волынская.	
Въ уѣздахъ: староконстантиновс.	28
заславскомъ, кременецкомъ, дубенскомъ и владимірскомъ	26
житомирскомъ, новоградъ-волынскомъ и острогскомъ	24
ровенскомъ и луцкомъ	22
овручскомъ и ковельскомъ	19
Гродненская.	
Въ уѣздахъ: бѣлостокскомъ	27
гродненскомъ, волковыскомъ, брестскомъ, бѣльскомъ и сокольскомъ	26
слонимскомъ, пружанскомъ и кобринскомъ	25
Кіевская.	
Въ уѣздахъ: чигиринскомъ, черкаскомъ, звенигородскомъ, каневскомъ, кіевскомъ и уманьокомъ	32
таращанскомъ, сквирскомъ, липовецкомъ, бердичевскомъ и васильковскомъ	27
радомысльскомъ	15
Ковенская.	
Во всѣхъ уѣздахъ	32
Минская.	
Во всѣхъ уѣздахъ	24
Могилевская.	
Въ уѣздахъ: гомельскомъ, рогачевскомъ и быховскомъ	21
могилевскомъ, черниговскомъ, сѣннинскомъ, оршанскомъ, чаусовскомъ, горецкомъ, мстиславскомъ и климовецкомъ	19
Подольская.	
Въ уѣздахъ: балтскомъ, каменецкомъ, брацлавскомъ, гайсинскомъ, ольгопольскомъ, ямпольскомъ и ушицкомъ	28
проскуровскомъ, летичевскомъ, литинскомъ и могилевскомъ	26

ВЫСОЧАЙШІЙ РЕСКРИПТЪ,

данный на имя виленскаго военнаго, гродненскаго, минскаго и ковенскаго генералъ-губернатора, генералъ-адъютанта Назимова.

По случаю возникшихъ въ послѣднее время въ царствѣ польскомъ безпорядковъ, угрожающихъ сопредѣльнымъ съ онымъ губерніямъ ввѣреннаго вамъ края, еслибы и въ сихъ губерніяхъ появились вооруженныя шайки мятежниковъ, Мы признаемъ нужнымъ временно облечь васъ особою властью, присвоенною командиру отдѣльнаго корпуса въ военное время и уполномочить васъ употреблять въ этомъ случаѣ слѣдующія чрезвычайныя мѣры:

1. Изъ числа лицъ, взятыхъ съ оружіемъ въ рукахъ, при сопротивленіи воинской силѣ и гражданскимъ властямъ или при нападеніи на воинскихъ чиновъ и мирныхъ жителей, немедленно предавать военному суду пред-

Część Urzędowa.

St. Petersburg, 22 Stycznia.

O ustanowieniu czasowego na 1863 rok dodatkowego poboru do podusznego i czynszowego podatku. W skutku już dopełnionych oraz mających się jeszcze wprowadzić reform w rozmaitych wydziałach administracji państwa, uznając za nieodzowne wzmocnić zasoby podskarbstwa państwa, po rozpatrzeniu w radzie państwa ułożonych w tym celu w ministerjach skarbu i dóbr państwa projektów, rozkazujemy: 1) Ustanowić od 1863 roku czasowo na ten tylko rok, w rozmiarach oznaczonych w dołączającéj się do tegoż ukazu tabelli N. 1 pobor dodatkowy do podusznego od obywateli wiejskich podatku i 2) Również od 1863 r. ustanowić dodatkowy do czynszowego podatku pobór od wieśniaków osiadłych na gruntach skarbowych, w wysokości wskazanéj w udzielnie dołączonéj do tegoż ukazu tabelli N. 2.

Senat rządzący nie zaniecha uczynić ku wykonaniu niniejszego ukazu należytego rozporządzenia.

Na oryginale Własną JEGO CESARSKIEJ MOSCI ręką napisano:

„ALEKSANDER“.

W S. Petersburgu, 25-go grudnia 1862 roku.

Na oryginale własną JEGO CESARSKIEJ MOŚCI ręką napisano:

„Ma być według tego“.

W S. Petersburgu, 25-go stycznia 1862 roku.

TABELLA

O WYSOKOSCI CZASOWEGO NA 1863 ROK DODATKOWEGO POBORU DO PODUSZNEGO PODATKU OD OBYWATELI WIEJSKICH.

MIĘDZY INNEMI W GUBERNIACH:	Wysokość dodatkowego poboru do podusznego podatku. Kop.
Wileńskiéj.	
Dla wszystkich powiatów	27
Witebskiéj.	
Dla powiatów: dynaburskiego, dryzieńskiego, reżyckiego i lucyńskiego	26
lepelskiego, siebieżskiego i newelskiego	15
horodeckiego, połockiego, surazkiego wielizkiego i witebskiego.	12
Wołyńskiéj.	
Dla powiatów: starokonstantynowwskiego	28
zasławskiego, krzemienieckiego, dubieńskiego i włodzimierskiego.	26
żytomirskiego, nowogrod-wołyńskiego i ostrogskiego	24
rówieńskiego i łuckiego	22
Owruckiego i kowelskiego	19
Grodzieńskiéj.	
Dla powiatów: białostockiego	27
grodzieńskiego, wołkowyskiego, brzeskiego, bielskiego i sokolskiego	26
słonimskiego, prużańskiego i kobryńskiego	25
Kijowskiéj.	
Dla powiatów: czehryńskiego, czerkaskiego, zwienigródzkiego, kaniowskiego, kijowskiego i humańskiego	32
taraszczańskiego, skwirskiego, lipowieckiego, berdyczowskiego wasilkowskiego	27
radomyślskiego	15
Kowieńskiéj.	
Dla wszystkich powiatów	32
Mińskiéj.	
Dla wszystkich powiatów	24
Mohylewskiéj.	
Dla powiatów: homelskiego, rohaczewskiego i bychowskiego	21
mohylewskiego, czyrykowskiego, siennickiego, orszańskiego, czausowskiego, horeckiego, mścisławskiego i klimowieckiego	19
Podolskiéj.	
Dla powiatów: bałtskiego, kamienieckiego, winnickiego, bracławskiego, hajsyńskiego, olgopolskiego, jampolskiego i uszyckiego	28
proskurowskiego, łatyczewskiego, lityńskiego i mohylewskiego.	26

NAJWYŻSZY RESKRYPT,

dany na imię Wileńskiego wojennego gubernatora, jenerał-gubernatora Grodzieńskiego, Kowieńskiego i Mińskiego, jenerał-adjutanta Nazimowa.

Z powodu wynikłych w ostatnich czasach w Królestwie Polskiem nieporządków, zagrażających pogranicznym z niém gubernjom powierzonego wam kraju, jeśliby i w tych gubernjach zjawiły się uzbrojone bandy powstańców, My uznajemy za potrzebne nadać wam władzę osóbną, służącą dowódcy oddzielnego korpusu w czasie wojennym i umocować was do przedsiębraniu w tym razie następujących nadzwyczajnych środków:

1. Z liczby osób, wziętych z bronią w ręku, przy sprzeciwianni się sile wojskowéj i władzom cywilnym, lub przy napadzie na stopnie wojenne i spokojnych mieszkańców, niezwłócznie oddawać pod sąd wojenny przewódzców i

---

ОБЗОРЪ РАБОТЪ ПО ПРЕОБРАЗОВАНІЮ СУДЕБНОЙ ЧАСТИ ВЪ РОССІИ.

(Продолженіе. См. N 6)

Раздѣленіе мнѣній было по слѣдующимъ главнѣйшимъ вопросамъ: 1) предоставить-ли аппеляцію на рѣшенія мировыхъ судей окружнымъ судамъ или отдѣлить мировое разбирательство отъ общаго судебнаго и постановить, что когда мировой судья рѣшитъ дѣло въ качествѣ первой инстанціи, то вторую окончательную мировую инстанцію на рѣшеніе его долженъ составлять съѣздъ мировыхъ судей? 2) допустить-ли какъ по гражданскимъ, такъ и по уголовнымъ дѣламъ, публичное судопроизводство въ сенатѣ, наравнѣ съ прочими судами, или не допускать? 3) признать-ли какъ въ обыкновенномъ, такъ и въ сокращенномъ порядкѣ гражданскаго судопроизводства, обязательнымъ личное присутствіе тяжущихся и ихъ повѣренныхъ въ томъ городѣ, гдѣ производится ихъ дѣло? 4) установить-ли двѣ только судебныя инстанціи— окружной судъ и областную палату, а судебные департаменты сената преобразовать въ верховный кассаціонный судъ, или сохранить три инстанціи, т.-е. окружные суды, областныя палаты и судебные департаменты сената, учредивъ при сенатѣ, кромѣ того, особые кассаціонные департаменты? 5) требовать-ли или не требовать денежныхъ залоговъ при пріемѣ просьбъ о кассаціи судебныхъ рѣшеній? 6) производить-ли иски ственность особъ Императорскаго дома, по общимъ правиламъ гражданскаго производства или, по правиламъ, установленнымъ для дѣлъ, сопряженныхъ съ казеннымъ интересомъ? 7) могутъ-ли или не могутъ дѣла казенныя оканчиваемы быть примиреніемъ? 8) слѣдуетъ-ли требовать, чтобы за всѣ преступленія, подлежащія судебному разсмотрѣнію, наказанія были назначаемы не иначе, какъ по суду, или въ нѣкоторыхъ случаяхъ можно предоставить административнымъ властямъ подвергать виновныхъ, по собственному ихъ усмотрѣнію, наказаніямъ, не соединеннымъ съ лишеніемъ или ограниченіемъ правъ и преимуществъ? 9) Можно-ли или не можно оправданнаго или наказаннаго по приговору суда вторично судить за то-же самое преступленіе. 10) Слѣдуетъ-ли судъ съ присяжными засѣдателями установить только при окружныхъ судахъ или и при областныхъ палатахъ? 11) Должны-ли или не должны приговоры суда о лишеніи дворянъ всѣхъ и нѣкоторыхъ правъ состоянія восходить на Высочайшее утвержденіе? 12) Слѣдуетъ-ли постановить, чтобы оудебные слѣдователи при предварительномъ слѣдствіи отбирали показанія безъ присяги и чтобы только судъ допрашивалъ подъ присягою, или нужно вмѣнить въ обязанность судебнымъ слѣдователямъ отбирать показанія подъ присягою, а суду допрашивать съ напоминаніемъ присяги? 13) Нужно-ли отмѣнить депутатовъ отъ сословій и вѣдомствъ при вить ихъ? 14) Слѣдуетъ-ли вмѣнить въ обязанность суду уменьшать наказаніе одною и двумя степенями въ томъ случаѣ, когла присяжные засѣдатели будутъ ходатайствовать о снисхожденіи къ преступнику, или уменьшеніе наказаній предоставить въ семъ случаѣ усмотрѣнію самаго суда? 15) Производить-ли дѣла о преступленіяхъ противъ вѣры, подлежащихъ вѣдомству свѣтскихъ властей, общимъ порядкомъ, или сохранить нынѣшній порядокъ, по которому въ разсмотреніи ихъ принимаютъ участіе министерства внутреннихъ и юстиціи? 16) Какую установить подсудность для должностныхъ лицъ, высшихъ и низшихъ чиновъ, за преступленія по службѣ? 17) Слѣдуетъ-ли лицъ гражданскаго вѣдомства предавать военному суду за извѣстныя преступленія исключительно въ тѣхъ мѣстностяхъ, которыя объявлены на военномъ положеніи, или за возстаніе съ сопротивленіемъ правительству они должны быть вездѣ судимы судомъ военнымъ? 18) Слѣдуетъ-ли назначеніе присяжныхъ засѣдателей изъ общаго списка предоставить начальникамъ губерній или особой мѣстной коммиссіи, и 19) слѣдуетъ-ли или не слѣдуетъ въ городахъ, гдѣ имѣется достаточное число присяжныхъ, повѣренныхъ, предоставить тяжущимся право давать довѣренности лицамъ, не принадлежащимъ къ сословію присяжныхъ повѣренныхъ и т. п.

Всѣ разсужденія соединенныхъ департа- дѣльныя по разнымъ предметамъ мнѣнія, съ приведеніемъ въ нихъ подробныхъ доводовъ, и составленныя сообразно означеннымъ разсужденіямъ и мнѣніямъ основныя положенія изложены были въ пространномъ журналѣ, который раздѣленъ на три отдѣленія: 1) О судопроизводствѣ гражданскомъ, 2) о судопроизводствѣ уголовномъ 3) о судоустройствѣ. Журналъ этотъ, по отпечатаніи, разосланъ былъ членамъ общаго собранія государственнаго совѣта.

За тѣмъ дѣло о судебной реформѣ поступило въ общее собраніе государственнаго совѣта, которое, подъ предсѣдательствомъ князя П. П. Гагарина, на обсужденіе журнала соединенныхъ департаментовъ употребило 3 засѣданія *. Здѣсь тоже происходили продолжительныя разсужденія и диспуты. Положенія, состоявшіеся единогласно въ соединенныхъ департаментахъ, были единогласно приняты и въ общемъ собраніи государственнаго совѣта, съ нѣкоторыми незначительными перемѣнами или исправленіемъ редакціи. Большая-же часть вопросовъ, произведшихъ въ соединенныхъ департаментахъ разногласіе, образовали и въ общемъ собраніи государственнаго совѣта разныя мнѣнія.

(Окончаніе впредь.)

* 27-го августа 3-го и 4-го сентября 1862 г.

водителей и главныхъ зачинщиковъ, по полевому уголовному уложенію, съ тѣмъ, чтобы приговоры судовъ, по конфирмаціи оныхъ мѣстными военными губернаторами, а гдѣ таковыхъ нѣтъ, начальниками дивизій, въ губерніяхъ расположенныхъ, приводились въ исполненіе на мѣстахъ преступленія.

2. Для опредѣленія степени виновности остальныхъ затѣмъ лицъ, какъ взятыхъ съ оружіемъ въ рукахъ, такъ и изобличенныхъ въ содѣйствіи мятежникамъ доставленіемъ имъ оружія, способовъ продовольствія, или укрывательствомъ виновныхъ, учреждать, по назначенію вашему, особыя коммиссіи, по предварительному разбору которыхъ, согласно утвержденію вашему, лицъ болѣе виновныхъ предавать военному суду по полевому уголовному уложенію, а остальныхъ подвергать административнымъ взысканіямъ, по вашему усмотрѣнію; приговоры же военно-судныхъ коммиссій по дѣламъ сего рода представлять на окончательную вашу конфирмацію.

3. Если въ числѣ мятежниковъ окажутся эмиссары, прибывшіе съ цѣлью возбужденія и распространенія возмущенія, то поступать съ ними на основаніи вышеизложенныхъ правилъ, т. е. предавать полевому военному суду и приговоры военно-судныхъ коммиссій, по конфирмаціямъ военныхъ губернаторовъ, или начальниковъ дивизій, приводить немедленно въ исполненіе.

4. Въ тѣхъ случаяхъ, когда будутъ назначены отдѣльные отряды для дѣйствія противъ значительныхъ шаекъ мятежниковъ, предоставлять начальникамъ сихъ отрядовъ, по ближайшему вашему соображенію, тѣ же права относительно конфирмаціи и приведенія въ исполненіе приговоровъ, какія предоставляются военнымъ губернаторамъ и дивизіоннымъ начальникамъ.

Независимо отъ всѣхъ означенныхъ распоряженій, предоставляемъ вамъ принять всѣ тѣ мѣры, которыя вы, по мѣстнымъ обстоятельствамъ, признаете необходимыми къ охраненію спокойствія во ввѣренномъ вамъ краѣ.

На подлинномъ Собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою написано:

„АЛЕКСАНДРЪ."

Въ С.-Петербургѣ, 14-го января 1863 года.

ПОСЛѢДНІЯ ТЕЛЕГРАФИЧЕСКІЯ ИЗВѢСТІЯ О ПРОИСШЕСТВІЯХЪ ВЪ ПОЛЬШѢ.

Варшава, 18-го января.

Въ городѣ все благополучно. Вчера получены извѣстія о боѣ 13-го числа у Менженина (августовской губерніи), гдѣ симбирскій баталіонъ имѣлъ 20 раненыхъ, а у мятежниковъ болѣе 50 убитыхъ. Полковникъ Серждутовскій, 16-го числа, около Раціонжа (плоцкой губерніи), взялъ цѣликомъ шайку, человѣкъ въ 80.

19-го января, до 1 ч. по полудни.

Изъ Варшавы.— Въ городѣ спокойно. Извѣстій, заслуживающихъ вниманія, изъ провинцій не поступало.

Изъ Вильно. Многочисленная толпа мятежниковъ собирается около м. Пильвишки и Антоново, угрожая сообщенію между Ковно и Вержболово. Противъ нея направлены войска.

Изъ Кіева. Въ Кіевѣ и краѣ спокойно.

Варшава, 19-го числа, до 3 ч. по полудни.

Желѣзная дорога возстановлена до станціи Чижова; есть надежда, что сегодня поѣздъ дойдетъ до границы, и такимъ образомъ прерванное сообщеніе возстановится. (Сѣв.Поч.)

19-го января вечеромъ.

Свиты Его Императорскаго Величества генералъ-маіоръ Стюллеръ, выступившій съ войсками и рабочими со стороны Бѣлостока, для исправленія желѣзной дороги, соединился съ генералъ-маіоромъ Бонтаномъ, посланнымъ съ тою же цѣлью со стороны Варшавы. Такимъ образомъ движеніе по желѣзной дорогѣ до самой Варшавы возстановлено.

— Въ ночь на 19-е число, въ с. Рудкѣ было сдѣлано нападеніе на команду козаковъ, изъ 40 человѣкъ, безъ должныхъ предосторожностей остановившихся на ночлегъ, причемъ хорунжій и 2 казака убиты, 4 ранено и 6 захвачено въ плѣнъ. Генералъ-лейтенантъ Манюкинъ выступилъ съ отрядомъ, для наказанія этого селенія.

20-го января, утромъ.

Вооруженныя шайки укрываются въ лѣсахъ отъ преслѣдованія войскъ. Захвачено въ разныхъ мѣстахъ большое число мятежниковъ. Въ числѣ ихъ оказывается много такихъ, которые привлечены въ шайки насиліемъ и угрозами; всѣ вообще показываютъ, что главными двигателями возмущенія— ксендзы.

Схваченные мятежники передаются военно-суднымъ коммиссіямъ.

Брестъ-Литовскъ, 21-го января вечеромъ. Флигель-адъютантъ, полковникъ графъ Ностицъ, выступивъ изъ Бреста 19-го января, и сдѣлавъ форсированнымъ маршемъ 40 верстъ, въ 6 часовъ вечера 20-го января расположился бивуакомъ въ 3-хъ верстахъ отъ Бялы. Въ 11 часовъ ночи, мятежники, съ разныхъ сторонъ напали на войска. Перестрѣлка и бой продолжались до часу ночи; бунтовщики бросались нѣсколько разъ на роты и врывались даже въ ряды; но отраженные на всѣхъ пунктахъ штыками, ружейнымъ и картечнымъ огнемъ, отступили въ безпорядкѣ, въ лѣса, по направленію къ Янову, потерявъ при этомъ 42 человѣка убитыми, и много раненыхъ, которыхъ они однако успѣли увезти. Темнота ночи не позволила преслѣдовать мятежниковъ. Съ нашей стороны убитыхъ 3 и раненыхъ 15 нижнихъ чиновъ. Затѣмъ отрядъ графа Ностица перешелъ къ Бялой, причемъ по дорогѣ захвачено 20 человѣкъ, большею частію шляхты, принадлежавшихъ къ разбитой шайкѣ мятежниковъ.

Съ увеличеніемъ отряда однимъ баталіономъ изъ Бреста и 150 казаками, приступлено будетъ къ возстановленію шоссейнаго и телеграфнаго сообщеній до Брестъ-Литовска.

Вильно 22-го января, до 3-хъ ч. пополудни.

Генералъ-лейтенантъ Лихачевъ телеграфируетъ, что вчера дивизіонъ павлоградскаго ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА полка аттаковалъ въ царствѣ польскомъ толпу мятежниковъ, вооруженныхъ ружьями, пистолетами, саблями и косами. Мятежниковъ убито 30, взято въ плѣнъ 4, въ томъ числѣ одинъ начальникъ, гусаръ нашихъ убито 3, ранено 6, лошадей убито 3; захвачены повозки съ порохомъ, патронами и косами.

Въ Трокскомъ уѣздѣ, показалась толпа мятежниковъ, перешедшая Нѣманъ около м. Ездно и направившаяся въ м. Бутриманцы; на встрѣчу ей посланъ генералъ - маіоръ Плаксинъ съ отрядомъ. (Сѣв. Поч.)

Вслѣдствіе послѣднихъ событій въ Царствѣ Польскомъ, признано полезнымъ усилить расположенную тамъ кавалерію; для этой цѣли гвардейскіе кавалерійскіе полки, которые предполагалось отправить въ Варшаву будущей весной, направляются нынѣ-же въ Вильно.

22-го января отправляются дѣйствующіе дивизіоны лейбъ-гвардіи казачьяго и атаманскаго полковъ, а въ послѣднихъ числахъ сего мѣсяца будутъ отправлены полки: лейбъ-гвардіи уланскій Его Величества, гродненскій гусарскій и лейбъ-гвардіи конно-облегченная N 3-го батерея.

— По извѣстіямъ, отъ 18-го января, изъ пограничныхъ мѣстъ Гродненской губерніи, разныя шайки до тысячи человѣкъ, показываются въ окрестностяхъ м. Брянска и г. Бѣльска, куда, вслѣдствіе этихъ извѣстій, направлено достаточное число войскъ.

— Дѣло, которое имѣлъ полковникъ Серждутовскій у Раціонжа, было довольно серьезно, и въ числѣ взятыхъ въ плѣнъ мятежниковъ, какъ говорятъ, находится одинъ изъ главныхъ членовъ революціоннаго комитета. (Сѣв.Поч.)

Сообщаемъ нашимъ читателямъ подробности столь же интересныя, сколько и характеристическія о способахъ дѣйствія и намѣреніяхъ революціоннаго движенія, а также и о событіяхъ, происшедшихъ на границахъ Царства.

Въ ночь съ 10-го на 11-ое января небольшой городъ Суражъ былъ атакованъ многочисленною шайкою вооруженныхъ косами, копьями и револьверами.

Отрядъ либавскаго пѣхотнаго полка, расположеннаго въ этомъ городѣ, собрался подъ начальствомъ капитана Малюги, въ числѣ 60 человѣкъ и хотя на него нападала со всѣхъ сторонъ постоянно возраставшая толпа, но онъ успѣлъ отступить въ порядкѣ, отстрѣливаясь бойко отъ нападавшихъ и оставивъ на мѣстѣ трехъ солдатъ убитыми.

Нѣсколько часовъ спустя, войска, вытѣсненныя изъ города, снова завладѣли Суражемъ. При приближеніи ихъ, мятежники бѣжали въ окрестные лѣса и разсѣялись вдоль большихъ дорогъ, на которыхъ начали производить всевозможные разбои.

Варшавскій мальпостъ былъ остановленъ и лишился всѣхъ цѣнностей, которыя онъ везъ, на сумму до 40,000 рублей.

Полковой медикъ, въ сопровожденіи двухъ казаковъ и своего деньщика, тоже подвергся нападенію на большой дорогѣ. Двое изъ сопровождавшихъ его убиты, а онъ, какъ надо пологать, взятъ въ плѣнъ.

Гражданскія и военныя власти губерній виленской тотчасъ же приняли всѣ сообразныя съ обстоятельствами мѣры.

głównych podżegaczów, wedle doraźnego kodeksu kryminalnego, z tém, ażeby wyroki sądów po konfiskowaniu ich przez miejscowych wojennych gubernatorów, a gdzie ich niema przez naczelników dywizij, w gubernjach konsystujących, wprowadzone były w wykonanie na miejscach przestępstwa.

2. Dla określenia stopnia winy pozostałych po tém osób, tak wziętych z bronią w ręku, jako też przekonanych o pomoc powstańcom, przez dostarczenie im broni, sposobów utrzymania, lub przez skrywanie winnych, urządzać, wedle uwagi waszéj, osóbne kommissje, po przedwstępném badaniu których, zgodnie z utwierdzeniem waszém, osoby bardziéj winne oddawać pod sąd wojenny, według polowego kodeksu kryminalnego, a pozostałych pociągać do odpowiedzialności drogą administracyjną, wedle waszego uznania; wyroki zaś wojenno-sądowych kommissij w sprawach tego rodzaju przedstawiać na ostateczną konfirmację waszą.

3) Jeżeli pomiędzy powstańcami, pokażą się emissarjusze, przybyli w celu pobudzania i rozszerzania powstania, wówczas postępować z nimi na zasadzie przepisów wyżéj wyłożonych, t. j. oddawać pod sąd polowy wojenny i wyroki kommissij wojenno-sądowych, według konfirmacij wojennych gubernatorów lub naczelników dywizij, wprowadzać w wykonanie niezwłócznie.

4) W tych wypadkach, kiedy naznaczone będą odrębne oddziały dla działania przeciw znacznym bandom powstańców, nadawać naczelnikom tychże oddziałów, stosownie do bliższéj uwagi waszéj, też same prawa co do konfirmacji i wprowadzenia w wykonanie wyroków, jakie służą gubernatorom i naczelnikom dywizji.

Niezależnie od wszystkich wspomnionych rozporządzeń, pozwalamy wam przedsięwziąć wszystkie te środki, jakie z miejscowych okoliczności, uznacie za konieczne, dla zachowania spokojności w poruczonym wam kraju.

Na oryginale własną JEGO CESARSKIEJ MOŚCI ręką napisano:

„ALEKSANDER."

W S. Petersburgu 14-go stycznia 1863 r.

OSTATNIE TELEGRAFICZNE DEPESZE O WYPADKACH W POLSCE.

Warszawa 18 stycznia.

W mieście wszystko pomyślnie, wczoraj otrzymane zostały wiadomości o bitwie 13 stycznia pod Mężeninem (w gub. Augustowskiéj), gdzie bataljon symbirski miał 20 ranionych, a u powstańców więcéj 50 zabitych. Półkownik Sierzputowski, 16-go t. m. około Raciąża (w gub. Płockiéj) wziął całą bandę liczącą 80 ludzi.

19 stycznia do g. 1 przed południem.

Z Warszawy. W mieście spokojnie. Wiadomości zasługujących na uwagę z prowincij nie było.

Z Wilna. Liczna banda powstańców zbiera się około m. Pilwiszek i Antonowa, grożąc komunikacji między Kownem i Wierzbołowem. Przeciwko niéj skierowane zostały wojska.

Z Kijowa. W Kijowie i w kraju spokojnie.

Warszawa 19 stycznia do godz. 3-éj po południu.

Kolej żelazna zreparowana do stacji Czyżowa; jest nadzieja, że dzisiaj pociąg dójdzie do granicy, i takim sposobem przerwana komunikacja zostanie przywrócona.

19 stycznia wieczorem.

Jenerał-major orszaku Jego Cesarskiéj Mości Sturler, który wystąpił z wojskiem i z robotnikami od strony Białegostoku, dla naprawy kolei żelaznéj, połączył się z jenerał-majorem Bontanem, posłanym w tym samym celu od strony Warszawy. W taki sposób ruch na kolei żelaznéj do saméj Warszawy został przywrócony.

— W nocy z d. 19 stycznia we wsi Rudce napadnięto na komendę kozaków składających się z 40 ludzi, którzy bez należytych ostróżności zatrzymali się na nocleg, przyczém zabito chorążego i 2 kozaków, 4 raniono i 6 wzięto w niewolę. Jenerał-porucznik Maniukin wystąpił z oddziałem dla ukarania téj wsi.

20 stycznia z rana.

Uzbrojone bandy skrywają się w lasach od pogoni wojsk. Pojmano w rozmaitych miejscach wielką liczbę powstańców. W ich liczbie znajduje się wielu takich, którzy wciągnięci zostali do bandy gwałtem i groźbami; wszyscy w ogóle zeznają, że głównymi sprężynami powstania są księża.

Schwytani powstańcy oddają się pod sąd wojennym komissjom.

Brześć Litewski 21-go stycznia, wieczorem. Fligiel-adjutant półkównik hrabia Nostitz, wystąpiwszy z Brześcia, 19 stycznia i przeszedłszy śpiesznym marszem 40 wiorst, o godzinie 6-éj wieczorem, d. 20 stycznia, rozłożył się obozem o 3 wiorsty od Białéj. O godzinie 11-éj w nocy powstańcy, z rozmaitych stron napadli na wojska. Odstrzeliwanie się i potyczka trwały do godziny 1-éj w nocy; powstańcy rzucali się kilka razy na roty i wpadali nawet w środek szeregów, lecz odparci na wszystkich punktach bagnetami i wystrzałami karabinowemi oraz kartaczami, cofnęli się w nieładzie do lasów, w kierunku do Janowa, straciwszy przy tém 42 ludzi w zabitych i wielu ranionych, których jednak mieli czas uprowadzić z sobą. Ciemność nocy nie pozwoliła ścigać powstańców. Z naszéj strony zabitych 3 i ranionych 15 szeregowych. Potém oddział hr. Nostitza posunął się ku Białéj, przyczém schwytano w drodze 20 ludzi, po większéj części szlachty, należących do rozbitéj bandy powstańców.

Po powiększeniu oddziału o jeden bataljon z Brześcia i 150 kozaków, przystąpi się do przywrócenia kommunikacji szossowéj i telegraficznéj z Brześciem Litewskim.

Wilno 22 stycznia do godz. 3-éj po południu.

Jenerał porucznik Lichaczew telegrafuje, że wczoraj dywizjon Pawłogradzkiego półku JEGO CESARSKIEJ MOŚCI atakował w Królestwie Polskiem bandę powstańców, uzbrojonych w fuzje, pistolety, szable i kosy. Powstańców zabito 30; wzięto w niewolę 4, w téj liczbie jeden dowódca; huzarów naszych zabito 3, raniono 6, koni zabito 3; schwytane zostały wozy z prochem, patronami i kosami.

W powiecie Trockim zjawił się tłum powstańców, który przeszedł przez Niemen około m. Jezna i skierowała się ku Butrymańcom, na spotkanie jego posłany został jenerał major Płaksin z oddziałem.

(Pocz. Półn.)

— W skutek ostatnich wypadków w Królestwie Polskiém, uznano za pożyteczne wzmocnić rozłożoną tam kawalerję; dla tego gwardyjskie półi i jazdy, które z mierzano wysłać do Warszawy na przyszłą wiosnę, skierowane już zostały ku Wilnu.

D. 22 stycznia wyprawione zostały działające dywizjony lejb-gwardji kozackiego i attamańskiego półków a w ostatnich dniach tego miesiąca wysłane będą półki: lejb-gwardji ułański Jego Cesarskiéj Mości, grodzieński huzarski i N. 3 gwardyjskiéj lekkiéj baterji konnéj.

— Według wiadomości z d. 18 stycznia, z pogranicznych miejscowości gub. grodzieńskiéj, różne bandy, liczące około tysiąca ludzi, pokazują się w okolicach m. Brańska i m. Bielska, dokąd w skutek tych wiadomości wysłana została dostateczna liczba wojsk.

— Potyczka, którą miał półkownik Sierzputowski pod Raciążem była dosyć ważna, i w liczbie wziętych w niewolę powstańców, jak mówią, znajduje się jeden z głównych członków komitetu rewolucyjnego. (Pocz. Pół.)

— Czytamy w Journal de St.-Petersbourg co następuje:

Komunikujemy czytelnikom naszym szczegóły tyleż zajmujące, ile charakterystyczne o sposobach działania i zamiarach rewolucyjnego ruchu, a także o wypadkach, które miały miejsce na granicach Królestwa.

W nocy z d. 10-go na 11-ty stycznia niewielkie miasto Suraż atakowane było przez liczną bandę uzbrojonych w kosy, lance i rewolwery.

Oddział libawskiego półku piechoty, konsystującego w tém mieście zebrał się pod dowództwem kapitana Malugi, w liczbie 60-ciu ludzi, i chociaż na niego napadał ze wszystkich stron bezustannie wzrastający tłum, potrafił jednak odstąpić w porządku, odstrzeliwając się dzielnie od napadających i zostawiwszy na miejscu trzech żołnierzy zabitych.

Po przejściu kilku godzin, wojska wyparte z miasta, znów owładnęły Surażem. Przy zbliżeniu się ich, powstańcy uciekli do okolicznych lasów i rozsypali się wzdłuż wielkich dróg, na których zaczęli się dopuszczać najrozmaitszych rozbojów.

Warszawska kareta pocztowa była zatrzymana i pozbawiona wszystkich wartości; które przewoziła na summę do 40,000 rub. sr.

Półkowy lekarz, w towarzystwie dwóch kozaków i swojego dzienszczyka, również uległ napadowi na wielkiéj drodze. Dwaj towarzyszący mu zostali zabici, a on, przypuszczać należy, wzięty został w niewolę.

Посланы были многочисленныя подкрѣпленія въ мѣста, гдѣ предназначались сборища; общее движеніе сосредоточенія войскъ и стратегическихъ операцій—расчитанное такъ, чтобы отдѣльные отряды могли дѣйствовать въ различныхъ направленіяхъ, въ общей связи между собою, а въ случаѣ нужды, каждый отдѣльно, опираясь на свои собственныя силы— задумано столь же скоро, сколько поспѣшно выполнено.

Съ третьяго дня возстаніе отодвинуто по сю сторону Нарева, и депеша, сообщенная нами въ нашемъ вчерашнемъ нумерѣ, извѣщаетъ, что лапинская станція, центральный пунктъ движенія, занята начальникомъ либавскаго полка послѣ боя, въ которомъ онъ взялъ 38 человѣкъ въ плѣнъ.

Многіе другіе были взяты въ плѣнъ еще до этого, и показанія нѣкоторыхъ плѣнныхъ сообщили очень полезныя и очень знаменательныя данныя.

Одинъ изъ нихъ показалъ, что съ давняго времени ксендзъ его прихода разъѣзжалъ въ странѣ, проповѣдуя возстаніе; что дворянинъ, пріѣхавшій изъ Варшавы, въ концѣ декабря, угрожалъ ему смертію и пожаромъ, если онъ не согласится принять участіе въ возстаніи; что во всѣхъ окрестныхъ приходахъ ксендзы собирали денежную подписку и вели списки, въ которые вносили имена всѣхъ, обѣщавшихъ присоединиться къ возстанію,—и что онъ только подъ вліяніемъ этихъ угрозъ и увѣщаній рѣшился присоединиться къ мятежникамъ.

Одинъ земледѣлецъ села Данилова показалъ: что 10-го сего мѣсяца шайка мятежниковъ проникла въ село Данилово и увлекла насильно его и всѣхъ людей его села, кромѣ старыхъ и малыхъ, говоря имъ, что слѣдуетъ идти убивать русскихъ; что онъ воспользовался первымъ удобнымъ случаемъ, дабы убѣжать отъ этихъ злодѣевъ и возвратиться въ свое село.

Крестьянинъ села Грондова показалъ: что въ революціонной шайкѣ, къ которой онъ принадлежалъ, есть два духовныхъ лица, которыя ведутъ списки участниковъ, служатъ молебны, собираютъ денежную подписку и заранѣе отпукаютъ грѣхъ убіенія русскихъ;— что въ ней же участвуютъ разные дворяне, которые разъѣзжаютъ по деревнямъ, съ страшными угрозами противъ всѣхъ тѣхъ, которые не желаютъ возставать и разставаться съ своимъ домашнимъ очагомъ.

Наконецъ, еще одинъ земледѣлецъ изъ окрестностей, показываетъ: что ксендзъ Пекарскій проповѣдовалъ въ своей церкви, во время рождественскихъ праздниковъ, убѣждая свою паству въ святости и обязательности возстанія,— что этотъ самый ксендзъ пришелъ 11-го января вечеромъ, во главѣ многочисленной и вооруженной шайки, въ села Ванево, Печелчинъ и Радунь и насильно увлекъ за собою всѣхъ, способныхъ носить оружіе. (Бир. Вѣд.)

ВЫСОЧАЙШЕЕ ПОВЕЛѢНІЕ.

Государь Императоръ, по положенію главнаго правленія училищъ о подраздѣленіи витебской дирекціи училищъ на двѣ дирекціи: витебскую и динабургскую, въ 24-й день ноября 1862 года высочайше повелѣть соизволилъ: 1) Витебскую дирекцію училищъ составить изъ уѣздовъ: витебскаго, лепельскаго, полоцкаго, себежскаго, невельскаго, городецкаго, суражскаго и велижскаго. 2) Динабургскую дирекцію училищъ составить изъ уѣздовъ: динабургскаго, рѣжицкаго, люцинскаго и дриссенскаго. 3) Дриссенскія училища и освейскую учебно-воспитательную школу гильзено-шадурскихъ подчинить прямому надзору директора динабургской дирекціи, такъ какъ Дрисса и мѣстечко Освеи ближе къ Динабургу, нежели къ Рѣжицѣ. 4) Директору училищъ динабургской дирекціи назначить на разъѣзды, для осмотра училищъ, 250 р., 5) На жалованье канцелярскому служителю при канцеляріи динабургской дирекціи, по существующимъ штатамъ, назначить 180 р. 6) На канцелярскіе припасы прибавочныхъ 70 р. 7) Исчисленные выше 500 рублей, впредь до утвержденія новыхъ штатовъ, отнести на экономическую сумму всей настоящей витебской дирекціи училищъ. Означенныя предположенія, согласно заключенію главнаго правленія училищъ, высочайше разрѣшено привесть въ дѣйствіе съ 1-го января 1863 года. (Голосъ.)

Высочайшее повелѣніе.— Высочайше повелѣно увеличить на всѣхъ почтовыхъ трактахъ (исключая военно-грузинскаго) прогонную плату съ 2 до 3-хъ к. с. на версту и на лошадь, съ тѣмъ, чтобы взиманіе этой платы было вводимо по мѣрѣ отдачи станцій въ новое содержаніе, по окончаніи дѣйствующихъ сроковъ.

Сокращеніе числительнаго состава арміи.— Военное министерство публиковало въ „Русскомъ Инвалидѣ“ извлеченіе изъ всеподданствіяхъ военнаго министерства въ 1862 году. Изъ этого доклада видно, что министерство обратило свое вниманіе на возможное сокращеніе числительнаго состава войскъ въ мирное время, не уменьшая, однако, боевой силы арміи. Общій итогъ *сокращенія* составляетъ:

генераловъ	15
штабъ и обер-офицеровъ . .	607
нижнихъ чиновъ	80,802
лошадей	11,000

Кромѣ того, военное министерство образовало комитетъ, изъ 25 опытнѣйшихъ генераловъ, подъ предсѣдательствомъ генерала отъ инфантеріи Данненберга, для радикальнаго преобразованія организаціи арміи, чтобъ, не ослабляя боевой силы военнаго времени, сократить, по возможности, число войскъ, содержимыхъ въ мирное время. (Голосъ.)

ВИЛЬНО.

ЦИРКУЛЯРНОЕ ПРЕДПИСАНІЕ Г. ВИЛЕНСКАГО ВОЕННАГО, ГРОДНЕНСКАГО, МИНСКАГО И КОВЕНСКАГО ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРА ГГ. НАЧАЛЬНИКАМЪ ГУБЕРНІЙ ОТЪ 18 января 1863 г.

До свѣдѣнія моего дошло, что въ подвѣдомственныхъ управленію моему губерніяхъ, въ послѣднее время, въ домахъ нѣкоторыхъ дворянъ и помѣщиковъ происходили многочисленныя собранія, подъ благовиднымъ предлогомъ обсужденія разныхъ экономическихъ вопросовъ, о мѣрахъ лучшаго устройства крестьянскаго сословія, учрежденія народныхъ училищъ, а также возстановленія между крестьянами нравственности, пришедшей будто бы въ упадокъ, вслѣдствіе непомѣрнаго употребленія горячихъ напитковъ и другихъ причинъ.— Благотворныя послѣдствія этихъ попеченій дворянства, которое по настоящее время оставалось совершенно равнодушнымъ къ интересамъ и пользамъ крестьянскаго сословія, достаточно опредѣлили свой характеръ—событіями, происходящими въ настоящее время въ Царствѣ Польскомъ. Для пресѣченія на будущее время возможности покрывать свои дѣйствія столь благовидными предлогами, считаю нужнымъ предложить вашему превосходительству къ непремѣнному и точному исполненію,— что если и за симъ будетъ вами получено извѣстіе о подобнаго рода съѣздахъ и собраніяхъ у кого либо изъ дворянъ и помѣщиковъ здѣшняго края, то вслѣдъ за тѣмъ немедленно сдѣлать распоряженіе о расположеніи нижнихъ воинскихъ командъ, въ размѣрѣ отъ полувзвода до роты, въ домахъ и дворахъ тѣхъ лицъ, которыя окажутся главными виновниками подобнаго рода сборищъ, съ отнесеніемъ на ихъ счетъ всѣхъ издержекъ по продовольствію этихъ командъ экзекуціоннымъ порядкомъ; равнымъ образомъ подвергать тому же взысканію и тѣ лица, въ чьихъ домахъ окажется какое либо оружіе, на право владѣнія которымъ они не имѣютъ установленныхъ билетовъ.

Настоящее предложеніе мое, покорнѣйше прошу ваше превосходительство сообщить г. губернскому и уѣзднымъ предводителямъ дворянства, для свѣдѣніи и объявленія съ ихъ стороны подвѣдомственнымъ имъ лицамъ. — (Подлинное подписалъ) Генералъ-Адъютантъ **НАЗИМОВЪ**.

ПРАВИЛА

О ВЗИМАНІИ ВЪ 1863 г. НАЛОГА СЪ НЕДВИЖИМЫХЪ ИМУЩЕСТВЪ ВЪ ГОРОДАХЪ, ПОСАДАХЪ И МѢСТЕЧКАХЪ *).

—ГЛАВА ПЕРВАЯ. *О недвижимыхъ имуществахъ, подлежащихъ налогу.* 1) На состоящія въ чертѣ города, посада или мѣстечка недвижимыя имущества (жилые дома, съ принадлежащими къ нимъ дворами и постройками, фабрики, заводы, бани и вообще строенія разнаго рода, складочныя мѣста и пустопорожнія земли, огороды, сады, оранжереи, и проч.) учреждается особый въ государственный доходъ налогъ, во всѣхъ городахъ, посадахъ и мѣстечкахъ, подлежащихъ оному на основаніи ст. 5-й настоящихъ правилъ. 2) Налогу сему подлежатъ: а) всѣ недвижимыя имущества, составляющія частную собственность; б) изъ числа принадлежащихъ земству, городамъ, духовнымъ вѣдомствамъ, какъ христіанскихъ такъ и нехристіанскихъ вѣроисповѣданій, благотворительнымъ, ученымъ обществамъ и установленіямъ и учебнымъ заведеніямъ, тѣ недвижимыя имущества, или тѣ части оныхъ, которыя, посредствомъ отдачи ихъ въ наемъ, приносятъ доходъ. 3) Не подлежатъ упомянутому налогу: а) имущества, содержимыя непосредственно на счетъ государственнаго казначейства, и б) тѣ принадлежащія земству, городамъ и означеннымъ выше вѣдомствамъ, обществамъ, установленіямъ и заведеніямъ имущества, или части оныхъ, которыя не приносятъ дохода.

— ГЛАВА ВТОРАЯ. *О налогѣ и раскладкѣ онаго.* 4) Налогъ на недвижимыя иму-

*) См. указъ правительствующему сенату, въ прош-

Cywilne i wojskowe władze guberrji Wileńskiéj i Grodzieńskiéj natychmiast przedsięwzięły wszystkie środki, jakich wymagały okoliczności.

Posłane zostały liczne posiłki na miejsca, gdzie naznaczone były zbiorowiska; ogólny ruch skoncentrowania wojsk i działań strategicznych, wyrachowany tak, ażeby odrębne oddziały mogły działać w rozmaitych kierunkach, w ogólnym pomiędzy sobą związku, a w razie potrzeby, każdy odzielnie, opierając się na swoje własne siły—obmyślany również prędko, jak śpiesznie wykonanym został.

Od trzech dni powstanie odsunięte zostało po tę stronę Narwi, i depesza podana przez nas w naszym wczorajszym numerze, zawiadamia, że stacja Łapy, będąca centralnym punktem poruszenia, zajęta została przez naczelnika libawskiego półku po bitwie, w któréj wziął w niewolę 38 ludzi.

Wielu innych było wziętych w niewolę jeszcze przedtém, i zeznania niekórych jeńców dostarczyły bardzo pożytecznych i bardzo ważnych wiadomości.

Jeden z nich zeznał, że od dawnego czasu ksiądz jego parafji rozjeżdżał po okolicy, głosząc powstanie; że szlachcic przybyły z Warszawy w końcu grudnia groził mu śmiercią i pożarem, jeśli się nie zgodzi wziąć udziału w powstaniu, że we wszystkich okolicznych parafjach księża zbierali pieniężną subskrypcję i utrzymywali spisy, do których zapisywali imiona wszystkich, którzy obiecali połączyć się z powstaniem,—i że on tylko pod wpływem tych groźb i namów zdecydował się przyłączyć się do powstańców.

Jeden rolnik wsi Daniłowa zeznał: że 10-go tego miesiąca banda powstańców wdarła się do wsi Daniłowa i pociągnęła gwałtem jego, i wszystkich ludzi jego wsi, prócz starców i małych, mówiąc do nich, że trzeba iść zabijać rossjan i że on skorzystał z pierwszéj lepszéj zręczności, ażeby uciec od tych złoczyńców i wrócić do swojéj wioski.

Włościanin wsi Grondowa zeznał, że w bandzie rewolucyjnéj, do któréj on należał, są dwie duchowne osoby, które utrzymują spisy uczęstników, odprawiają nabożeństwo, zbierają pieniężne składki i zawczasu odpuszczają grzech zabójstwa ruskich; że w niéj znajdują się też rozmaici szlachta, którzy rozjeżdżają po wsiach z strasznemi groźbami przeciwko tym wszystkim, którzy niechcą powstawać i rozstawać się z domowém swojem ogniskiem.

Nakoniec jeden jeszcze rolnik z okolic, zeznaje, że ksiądz Piekarski miewał w swoim kościele kazania, podczas świąt Bożego Narodzenia, przekonywając swoich parafjan o świętości i konieczności powstania; że ten sam ksiądz przyszedł 11 stycznia wieczorem na czele licznéj i uzbrojonéj bandy do wsi Waniewo, Peczelczyn i Raduń i gwałtem pociągnął zasobą wszystkich zdolnych nosić oręż. (Wiad. Giełd.)

NAJWYŻSZY ROZKAZ.

CESARZ JEGO MOŚĆ, w skutku decyzji głównego zarządu szkół względem rozdzielenia witebskiéj dyrekcji szkół na dwie dyrekcje: witebskę i dynaburskę w dniu 24 listopada 1862 roku Najwyżéj rozkazać raczył: 1) Witebskę dyrekcję szkół złozyć z powiatów: witebskiego, połockiego, siebieskiego, newelskiego, horodeckiego, surazkiego i wielizkiego. 2) Dynaburskę dyrekcję szkół złożyć z powiatów: dynaburskiego, rzeżyckiego, lucyńskiego i dryzieńskiego. 3) Dryzieńskie szkoły i oświejskę naukowo-wychowawczę szkołę Hilzenów-Szadurskich oddać pod bezpośredni nadzór dyrektora dyrekcji dynaburskiéj, ponieważ Dryssa i miasteczko Oświej leżą bliżéj od Dynaburga niż od Rzeżycy. 4) Dyrektorowi szkół dyrekcji dynaburskiéj, przeznaczyć na rozjazdy dla obejrzenia szkół 250 rub. 5) Na pensje dla biuralisty przy kancellarji dyrekcji dynaburskiéj podług etatów istniejących przeznaczyć 180 rub. 6) Na biurowe potrzeby dodać 70 rub. 7) Wyliczone tym sposobem powyższe 500 rub. aż do zatwierdzenia nowych etatów wydawać z summ ekonomicznych całéj witebskiéj dyrekcji szkół. Rzeczone projekta, zgodnie z dyrekcją głównego zarządu szót najwyżéj dozwolono wykonać od 1-go stycznia 1863 roku.

— Najwyższy rozkaz. Najwyżéj rozkazano zwiększyć na wszystkich traktach pocztowych (za wyłączeniem wojenno-gruzińskiego) opłatę drożnę z 2-ch na 3 kop. od konia i za wiorstę, z tém aby pobieranie takowéj opłaty wprowadzane było w miarę oddawania stacji w dzierżawę nową, po upływie terminów istniejących.

Zmniejszenie licznego składu armji. Ministerjum wojny ogłosiło w „Inwalidzie rossyjskim“ wyciąg z najpodku, o czynnościach ministerjum wojny z roku 1862. Z tego przełożenia pokazuje się, iż ministerjum zwróciło swoją uwagę na możliwe zmniejszenie liczebnego składu wojsk w czasie pokoju, nie zmniejszając jednak bitnéj siły armji. Ogólna massa zmniejszenia stanowi:

jenerałów	15
sztab-i oficerów	607
żołnierzy	80,802
koni	11,000

Prócz tego ministerjum wojny uformowało komitet z 25 doświadczeńszych jenerałów, pod prezydencją jenerała piechoty Dannenberga, celem radykalnego zreformowania organizacji armji, aby nie osłabiając bitnéj siły w czasie wojennym, zmiejszyć wedle możności ilość wojsk utrzymywanych w czasie pokoju.

WILNO.

OKOLNE ZALECENIE P. WILEŃSKIEGO WOJENNEGO, GRODZIEŃSKIEGO, MIŃSKIEGO I KOWIEŃSKIEGO JENERAŁ-GUBERNATORA DO PP. NACZELNIKÓW GUBERNJI z 18 stycznia 1863 roku.

Doszło do wiadomości mojéj, iż w podwładnych zarządowi mojemu gubernjach, ostatniemi czasy, w domach niektórych szlachty i obywateli zdarzały się liczne zgromadzenia, pod pozorem roztrząśnienia rozmaitych kwestij ekonomicznych względem środków lepszego urządzenia stanu włościańskiego, założenia szkółek ludowych, oraz ustalenia pomiędzy włościanami moralności, jakoby upadającéj w skutku nadmiernego użycia napojów i z innych przyczyn. Dobroczynne skutki tych starań szlachty, która do czasu obecnego zostawała zupełnie obojętną na potrzeby i korzyści stanu włościańskiego, dostatecznie określiły swój charakter—przez wypadki mające miejsce obecnie w Królestwie Polskiém. Celem uchylenia na przyszłość możebności pokrywać swoje czynności tak prawdopodobnemi pozorami, poczytuję za niezbędne polecić waszéj excellencji ku niechybnemu i ścisłemu wykonaniu, iż jeśliby i następnie były przez pana otrzymane wiadomości o podobnego rodzaju zjazdach, u kogokolwiek ze szlachty i obywateli tutejszego kraju, to niezwłócznie uczynić rozporządzenie, o rozlokowaniu komend żołnierzy niższych stopni w ilości od połowy plutonu do roty po domach i dworach tych osób, które zostaną uznane za głównych winowajców podobnego rodzaju zgromadzeń, z zaliczeniem na ich rachunek wszystkich wydatków na przeżywienie tych komend koleją egzekucyjną; równie też pociągać do téj saméj odpowiedzialności i te osoby, w czyich domach znaleziona będzie jakakolwiek broń, na któréj posiadanie nie będą miały przepisanych biletów.

Obecne moje polecenie najpokorniéj proszę waszą excellencję udzielić p. gubernjalnemu i powiatowym marszałkom szlachty dla wiadomości i ogłoszenia z ich strony podwładnym osobom. (Na oryginale podpisał)

Jenerał-adjutant **NAZIMOW**.

PRZEPISY

O POBIERANIU W R. 1863 PODATKU OD NIERUCHOMYCH MAJĄTKÓW PO MIASTACH, OSADACH I MIASTECZKACH *).

ROZDZIAŁ PIERWSZY. O majątkach nieruchomych podpadających podatkowi. 1. Na zostające w obrębie miasta, osady lub miasteczka nieruchomośc (domy mieszkalne z należącemi do onych podwórzami i budynkami, fabryki, zakłady, łażnie, tudzież wszelkiego rodzaju budowle, miejsca składowe, pustosze, ogrody, sady, oranżerje i t. d. ustanawia się osóbny na rzecz dochodu państwa podatek, po wszystkich miastach, osadach i miasteczkach podpadających takowemu z mocy 5 art. przepisów obecnych. 2. Podatek ten ma być pobierany: a) ze wszelkich nieruchomości stanowiących prywatną własność: b) z liczby należących: do ziemstwa, do miast, duchownych zarządów, tak chrześcijańskich, jako też i niechrześcijańskich wyznań, do zakładów dobroczynnych, towarzystw uczonych i instytucij oraz do zakładów naukowych od tych tylko nieruchomości lub części onych za dzierżawę, których pobiera się dochód. 3) Nie podpadają temu podatkowi: a) majątki, utrzymywane bezpośrednio kosztem podskarbstwa państwa i b) majątki należące do ziemstwa, miast i do wyżéj rzeczonych zarządów, towarzystw i instytucij, lub zakładów, które dochodu nieprzynoszą.

ROZDZIAŁ DRUGI. O podatku i rozkładzie onego 4) Podatek na nierucho-

щества вводится съ 1-го іюля 1863 г. 5) Суммы слѣдующихъ по каждой губерніи, во второй половинѣ 1863 г., налоговъ съ недвижимыхъ имуществъ въ городахъ, посадахъ и мѣстечкахъ, показаны въ прилагаемой при семъ вѣдомости; распредѣленіе же назначенныхъ въ этой вѣдомости суммъ между городами, посадами и мѣстечками каждой губерніи будетъ, по надлежащемъ разсмотрѣніи, утверждено высочайшею властію, въ законодательномъ порядкѣ. 6) Раскладка между отдѣльными недвижимыми имуществами суммы налога, слѣдующей съ каждаго города, посада или мѣстечка, на основаніи ст. 5-й, предоставляется особой раскладочной коммисіи, члены коей избираются владѣльцами недвижимыхъ въ томъ городѣ, посадѣ или мѣстечкѣ имуществъ.

Примѣчаніе. Составъ раскладочныхъ коммисій, смотря по обширности городовъ, и порядокъ выбора членовъ сихъ комисій опредѣляются министромъ внутреннихъ дѣлъ, по соглашенію съ министромъ финансовъ. 7) Для раскладки налога на недвижимыя имущества опредѣлается относительная стоимость оныхъ. Такое опредѣленіе производится раскладочно комисіею или по собственнымъ ея разсчетамъ, или согласно оцѣнкѣ обывательскихъ недвижимыхъ имуществъ для городскаго и квартирнаго сбора, если таковая оцѣнка существуетъ въ городѣ и будетъ признана раскладочною комисіею за удовлетворительною. Общая сумма налога со всего города, посада, или мѣстечка распредѣляется между отдѣльными недвижимыми имуществами соотвѣтственно относительной стоимости оныхъ; но раскладочнымъ комисіямъ дозволяется во вниманіе къ особымъ обстоятельствамъ, которыя, во всякомъ случаѣ, должны быть объяснены въ раскладкѣ, понижать окладъ налога съ отдѣльныхъ недвижимыхъ имуществъ противъ причитающагося по стоимости оныхъ, съ тѣмъ, чтобы слѣдующая съ города, посада или мѣстечка, на основаніи ст. 5-й настоящихъ правилъ, сумма налога была распредѣлена сполна. 8) Въ городскую раскладку вносятся: 1. Всѣ подлежащія налогу (ст. 2) недвижимыя имущества, въ томъ порядкѣ, какой, по мѣстнымъ соображеніемъ, окажется наиболѣе удобнымъ, съ обозначеніемъ званія и имени владѣльца. 2. Противъ каждаго имущества: а) стоимость онаго и б) окладъ налога, опредѣленный раскладочною комисіею (ст. 7). 9) Для опредѣленія стоимости недвижимыхъ имуществъ разныхъ вѣдомствъ, подлежащихъ налогу на основаніи ст. 2-й, раскладочная коммисія приглашаетъ депутатовъ отъ означенныхъ вѣдомствъ. 10) Въ губернскихъ, а равно въ тѣхъ изъ другихъ городовъ, въ коихъ имѣются казенныя, или частныя типографіи, городская раскладка должна быть составлена и напечатана, для свѣдѣнія всѣхъ подлежащихъ налогу лицъ, въ теченіе двухъ мѣсяцевъ по обнародованіи на мѣстѣ настоящаго Положенія; въ прочихъ же городахъ, въ которыхъ нѣтъ типографій и гдѣ встрѣчено будетъ затрудненіе къ напечатанію раскладки въ городахъ сосѣднихъ, раскладка выставляется, непозже вышеупомянутаго срока, въ городской думѣ, или ратушѣ, для просмотра оной всѣми желающими. 11) Въ теченіе мѣсяца со дня объявленія раскладки тѣмъ или другимъ изъ указанныхъ въ ст. 10-й способовъ, владѣльцамъ недвижимыхъ имуществъ предоставляется подавать возраженія на раскладку въ раскладочную коммисію, которая обязана разсмотрѣть сіи возраженія, удовлетворить оказавшіяся основательными и, сдѣлавъ соотвѣтственныя исправленія въ раскладкѣ, увѣдомить лица, подавшія возраженія, о послѣдовавшихъ по онымъ рѣшеніяхъ. 12) Недовольные рѣшеніемъ раскладочной коммисіи могутъ обратиться съ жалобами въ думу, или ратушу, а сіи послѣднія обязаны разсмотрѣть такія жалобы и сдѣлать распоряженіе объ удовлетвореніи тѣхъ изъ нихъ, которыя окажутся основательными.

Примѣчаніе. Во всѣхъ совѣщаніяхъ и постановленіяхъ думы, касающихся налога на недвижимыя имущества (ст. 12, 14, 27, 29 и 30), участвуютъ два или три члена изъ домовладѣльцевъ, по ихъ избранію.

13) Непозже 1-го апрѣля 1863 года раскладочная коммисія препровождаетъ исправленную раскладочную вѣдомость, въ двухъ экземплярахъ, въ городскую думу, или ратушу, съ приложеніемъ всѣхъ поступившихъ въ коммисію возраженій и съ объясненіемъ, что по нимъ сдѣлано. 14) Городская дума, или ратуша, провѣряетъ и, если нужно, исправляетъ представленную ей городскую раскладку, и затѣмъ, утвердивъ оную, препровождаетъ одинъ экземпляръ исправленной раскладочной вѣдомости, непозже 1-го мая 1863 года, въ казенную палату, а другой оставляетъ у себя.

ГЛАВА ТРЕТЬЯ. *Взиманіе налога.* 15) По полученіи изъ городскихъ думъ, или ратушъ, утвержденныхъ оными городскихъ раскладочныхъ вѣдомостей (ст. 14), казенная палата сообщаетъ таковыя подлежащимъ уѣзднымъ казначействамъ, вмѣстѣ съ шнуровыми книгами, за своею скрѣпою, и бланками окладныхъ листовъ. 16) Полученіе налога съ владѣльцевъ недвижимыхъ имуществъ, по сдѣланной раскладкѣ, возлагается на уѣздныя казначейства, которыя обязываются вести необходимыя для сего окладныя книги домовладѣльцевъ, подлежащихъ налогу.

Примѣчаніе. Въ посадахъ, мѣстечкахъ и городахъ, въ коихъ нѣтъ казначействъ, обязанность полученія налога возлагается на городскую думу или ратушу.

17) Окладные листы передаются уѣздными казначействами подлежащимъ владѣльцамъ недвижимыхъ имуществъ, или завѣдывающимъ оными, чрезъ мѣстную полицію. 18) Налогъ за 1863 годъ вносится владѣльцами недвижимхъ имуществъ въ теченіе іюля мѣсяца. Уѣздное казначейство выдаетъ лицамъ, внесшимъ оный, узаконенныя гербовыя квитанціи. 19) Уплата налога, опредѣленнаго по раскладкѣ, съ каждаго недвижимаго имущества, возлагается на обязанность владѣльца имущества, безъ всякой отвѣтственности общества.

ГЛАВА ЧЕТВЕРТАЯ. *Недоимки и штрафы.* 20) Налогъ, невнесенный къ 1-му числу августа 1863 года, считается недоимкою. 21) Недоимка взыскивается съ наложеніемъ пени по 1% въ мѣсяцъ. Процентная пеня причисляется къ государственному доходу. Она взыскивается не по числу просроченныхъ дней, а за полные мѣсяцы, а именно, по наступленіи 15-го числа каждаго мѣсяца начисляется 1% пени за текущій мѣсяцъ, со всего количества просроченной недоимки.

Примѣчаніе. Для упрощенія разсчетовъ, пеня исчисляется на цѣлые рубли недоимочной суммы, причемъ 50 и болѣе копеекъ принимаются за рубль, а суммы менѣе 50 копеекъ вовсе въ расчетъ не принимаются.

22) Количество пени исчисляется при записываніи въ окладной книгѣ полученія денегъ съ владѣльца недвижимаго имущества, или при другихъ случаяхъ покрытія недоимки.

ГЛАВА ПЯТАЯ. *Мѣры взысканія недоимокъ.* 23) Если по истеченіи трехъ мѣсяцевъ послѣ срока, назначеннаго къ платежу налога, т. е. къ 1-му ноября, недоимка не будетъ внесена, то уѣздное казначейство передаетъ мѣстной полиціи вѣдомость о недоимочныхъ недвижимыхъ имуществахъ, съ обозначеніемъ въ ней именъ хозяевъ оныхъ и количества недоимокъ. 24) Полиція дѣлаетъ опись каждаго изъ недоимочныхъ недвижимыхъ имуществъ, въ установленномъ общими законами порядкѣ, съ объявленіемъ при семъ неисправнымъ плательщикамъ всѣхъ послѣдствій недоимки. Опись должна быть составлена полиціею въ теченіе одного мѣсяца. 25) Если, по истеченіи мѣсяца послѣ описи, недоимка, съ пенею, не будетъ внесена, то недоимечное имущество берется въ присмотръ полиціи, который долженъ состоять въ сколь возможно частныхъ напоминаніяхъ владѣльцу о вносѣ недоимки; причемъ доходъ, получаемый владѣльцемъ съ недоимочнаго имущества, обращается, по распоряженію полиціи, въ уплату недоимки. 26) Если, послѣ взятія недоимочнаго имущества въ присмотръ полиціи, недоимка не будетъ внесена въ теченіе 2-хъ мѣсяцевъ, то уѣздное казначейство передаетъ мѣстной полиціи вѣдомость имуществамъ, на которыхъ числится 7-ми мѣсячная недоимка, для распоряженія о продажѣ ихъ. 27) По полученіи означенной въ предшедшей статьѣ вѣдомости, полиція доставляетъ въ городскую думу, или ратушу, составленныя ею (ст. 24) описи недоимочныхъ имуществъ, для дальнѣйшаго распоряженія о продажѣ ихъ, излагая при семъ заключеніе свое, по каждому имуществу, о томъ, не можетъ ли быть продана для пополненія недоимокъ только часть онаго. 28) Въ теченіе времени съ представленія описи и самаго дня переторжки, хозяину недоимочнаго имущества предоставляется право пріостановить продажу внесеніемъ недоимки съ уплатою пени по 2% за каждый мѣсяцъ, со времени составленія описи (ст. 25); изъ этой пени покрываются издержки на составленіе описей и оцѣнокъ и на объявленіе о публичной продажѣ, если оно уже послѣдовало. 29) Если недоимка не будетъ внесена и въ этотъ послѣдній срокъ, то имущество продается, согласно сдѣланному городскою думою, или ратушею, распоряженію, или въ цѣломъ составѣ, или въ части, достаточной для покрытія недоимки. Изъ вырученной на торгахъ суммы удерживается недоимка съ пенею, означенною въ ст. 28-й, а остальная часть выдается немедленно владѣльцу, если на него не предъявлено никакихъ взысканій. (Окон. впр.)

---

mości wprowadza się od 1-go lipca 1863 roku. 5. Summy przypadających z każdéj gubernji, w drugiéj połowie 1863 r. podatków od nieruchomości, w miastach, osadach i miasteczkach, wykazane są w dołączonéj przy tém tabelli; rozkład zaś wykazanych w téj tabelli summ pomiędzy miasta, osady i miasteczka w każdéj gubernji, będzie po należytém rozpatrzeniu zatwierdzony przez najwyższę władzę koleją prawodawczą. 6. Rozkład pomiędzy oddzielne majętności nieruchome summ podatkowych przypadających od każdego miasta, osady lub miasteczka, na mocy art. 5-o, należy do osóbnéj komissji dystrybucyjnéj, któréj członkowie wybierają się przez właścicieli nieruchomości w tém mieście, osadzie lub miasteczku majętności.

U w a g a. Skład komissij dystrybucyjnych w miarę rozległości miast i kolei wyboru członków tych komissij zależy od ministra spraw wewnętrznych, za porozumieniem się z ministrem skarbu.

7) Dla rozkładu podatku na majętności nieruchome przyjmuje się ich stosunkowa wartość. Wysokość téj ostatniéj ustanawia komissja, bądź podług własnych wyrachowań, albo też stosownie do oszacowania obywatelskich nieruchomych majętności, celem miejskiego i kwaterniczego poborów, jeżeli takowe oszacowanie istnieje w mieście i będzie uznane przez komissję zadawalniającém. Ogólna summa podatku z całego miasta, osady lub miasteczka rozkłada się pomiędzy oddzielne nieruchomości, w miarę stosunkowéj onych wartości; lecz komissje dustrybucyjne mogą być upoważnione, ze względu na szczególne okoliczności, które w każdym razie powinny być wyszczególnione w rozkładzie, do poniżania stopy podatkowéj od osóbnych nieruchomości w stosunku do przypadającéj podług oszacowania wysokości, z tém, aby należna od miasta, osady lub miasteczka, na mocy art 5-go niniejszych przepisów summa podatku była rozdzieloną w zupełności. 8) Do rozkładu miejskiego zaliczają się: Wszelkie podlegające opodatkowaniu (art. 2) nieruchome majętności, w takim porządku, jakowy podług uwag miejscowych uznany będzie za najwłaściwszy z wyrażeniem stanu i nazwiska właściciela. 2. Naprzeciw każdéj nieruchomości wyraża się: a) wartość takowéj i b) wysokość podatku oznaczona przez komissję dystrybucyjnę (art. 7). 9) Dla oznaczenia wartości nieruchomych majątków do rozmaitych zarządów należących i mających się opodatkować podług art. 2-o, komissja wzywa deputatów od rzeczonych zarządów. 10) W miastach gubernjalnych, tudzież we wszelkich innych miastach, gdzie się znajdują skarbowe lub prywatne typografje, rozkład miastowy powinien być wydrukowany dla wiadomości wszystkich opodatkowanych osób, w przeciągu dwóch miesięcy od dnia ogłoszenia „Ustawy“ niniejszéj; w innych zaś miastach, gdzie się typografje nieznajdują i gdzie się napotykać będzie trudność wydrukowania rozkładu w miastach sąsiednich, rozkład wystawia się nie późniéj jak w terminie oznaczonym w radzie miejskiéj lub ratuszu,dla przejrzenia takowego przez wszystkich życzących. 11) W przeciągu miesiąca od dnia objawienia rozkładu jednym lub drugim ze wskazanych sposobów w art. 10-m, właściciele majątków nieruchomych mogą podawać swe protestacje na rozkład do komisji dystrybucyjnéj, która powinna rozważyć takowe, zaspokoić słuszne wymagania i poczyniwszy stosowne poprawki w rozkładce, zawiadomić osoby podające protestacje o skutkach tych ostatnich. 12) Niezadowoleni z posanowienia komissij mogą zanosić skargi do dumy lub ratusza, a te ostatnie powinny rozpatrzeć te zaskarżenia i uczynić roporządzenie, względem zadosyć uczynienia takim, które uznane będą za słuszne.

U w a g a. We wszystkich naradach i postanowieniach dumy lub ratusza dotyczących podatku na nieruchomości, (art. 12, 14, 27, 29 i 30) biorą udział dwóch lub trzech członków z właścicieli domów, podług własnego ich wyboru.

13) Najdaléj 15-go kwietnia 1863 r. komissja dystrybucyjna przesyła poprawioną rozkładową tabellę w dwóch egzemplarzach do dumy miejskiéj lub ratusza, z dołączeniem wszelkich zaniesionych do komissij protestacij i z wyszczególnieniem, co zostało skutkiem onych uczyniono. 14) Duma lub ratusz sprawdza, a jeżeli potrzeba,poprawia przedstawiony sobie rozkład miastowy i następnie, zatwierdziwszy takowy, przesyła jeden egzemplarz poprawionéj tabelli rozkładowéj, najdaléj 1-go maja 1863 r. do izby skarbowéj, a drugi zastawia u siebie.

ROZDZIAŁ TRZECI. P o b i e r a n i e p o d a t k ó w. 15) Po otrzymaniu z dum miejskich lub ratuszów zatwierdzonych przez nie miastowych rozkładkowych tabelli (art. 14) izba skarbowa odsyła takowe do właściwych podskarbstw powiatowych razem z księgami sznurowémi oparafowanemi i z blankietami list podatkowych. 16) Pobieranie podatku od właścicieli nieruchomych majętności, po uczynionym rozkładzie, wkłada się na podskarbstwa powiatowe, które obowiązują się prowadzić na ten cel przeznaczone księgi podatkowe z właścicieli domów podpadających opodatkowaniu.

U w a g a. W osadach, miasteczkach i miastach, gdzie niemasz podskarbstw, obowiązek pobierania podatku wkłada się na dumę miejską lub ratusz.

17) Listy podatkowe przesyłają się z podskarbstw powiatowych do interesowanych właścicieli nieruchomości lub zawiadujących temiż przez policję miejscową. 18) Podatek za 1863 rok opłaca się przez właścicieli nieruchomości w ciągu lipca. Podskarbstwo powiatowe wydaje osobom opłacającym takowy, stemplowe kwity prawem przepisane. 19) Opłata podatku, oznaczonego podług rozkładu od każdéj nieruchomości poczytuje się obowiązkiem właściciela majętności bez żadnéj odpowiedzialności gminy.

ROZDZIAŁ CZWARTY. N i e d o b o r y i s z t r a f y. 20), Podatek nieopłacony do 1-go sierpnia 1863 roku, liczy się jako niedobor. 21), Niedobory egzekwują się z dodaniem pen po 1% na miesiąc. Peny procentowe zaliczają się do dochodów państwa. Takowe pobierają się nie podług liczby dni ubiegłych po terminie, lecz za całe miesiące, a mianowicie po 15-tym dniu każdego miesiąca dolicza się 1% pen za bieżący miesiąc, od całej ilości niedoboru po terminie.

U w a g a. Dla łatwiejszego rozrachunku peny wyliczają się na całe ruble summy niedoboru, przy czém 50 i więcej kopiejek przyjmuje się za rubel, a summy mniejsze od 50 kopiejek całkiem w rozrachunek niewchodzą. 22) Ilość pen wylicza się przy zapisywaniu do księgi podatkowej opłaty pieniędzy od właściciela nieruchomości, albo też przy innych wypadkach opłacania niedoboru.

ROZDZIAŁ PIĄTY. Środki e g z e k w o w a n i a n i e d o b o r ó w. 23), Jeżeli po upływie trzech miesięcy za termin naznaczony do opłaty podatku t. j, do 1-go listopada, niedobor niezostanie opłacony, tedy podskarbstwo powiatowe przesyła do policji miejscowej tabellę nieruchomości zalegających w opłacie, z wyszczególnieniem nazwisk właścicieli niewypłatnych i ilości niedoborów. 24) Policja zarządza opisanie każdéj z zalegających nieruchomości, ustanowioną ogólnem prawem koleją ogłaszając przy tém nieakuratnym wypłatnikom o wszelkich następnościach niedoboru. Opisanie powinno być uczynione przez policję w przeciągu jednego miesiąca. 25) Jeżeli po upływie miesiąca od uczynienia opisania, niedobor z penami niezostanie opłacony, tedy zalegająca nieruchomość przechodzi pod dozor policji, jakowy powinien się zawierać w jak najczęstszych napomnieniach właścicielowi o pokryciu niedoboru; przyczém dochod otrzymywany przez właściciela z zalegającej nieruchomości przechodzi z rozporządzenia policji na opłatę niedoboru. 26) Jeżeli po przyjęciu zalegającéj nieruchomości pod dozór policji, niedobor niezostanie opłacony w przeciągu 2 miesięcy, tedy podskarbstwo powiatowe przesyła do policji miejscowej tabellę nieruchomości, na których liczy się 7-mio miesięczny niedobor, dla rozporządzenia względem sprzedaży onych. 27) Po otrzymaniu rzeczonej w poprzedzającym artykule tabelli, policja przesyła do dumy miejskiej lub ratusza ułożone przez nią (art. 24) opisania zalegających majętności dla dalszego rozporządzenia względem ich sprzedania, wyrażając przy tém swoją decyzję o każdej nieruchomości, czy może być sprzedaną dla pokrycia niedoboru część takowej nieruchomości. 28) W czasie od przedstawienia opisania i od dnia przetargu, właściciel zalegającej nieruchomości ma prawo wstrzymać sprzedaż przez opłatę niedoboru razem z penami po 2% za każdy miesiąc od dnia ułożenia opisania (art. 25); z tej peny opędzają się wydatki na ułożenie opisania i oszacowania,tudzież na ogłoszenie o publicznej sprzedaży, jeśli takowe już uczyniono. 29) Jeżeli zaległość niebędzie i w tym ostatnim terminie opłacona, tedy nieruchomość sprzedaje się, stosownie do rozporządzenia przez dumę miejską lub ratusz uczynionego, bądź całkowicie, bądź w części wystarczającej na pokrycie niedoboru. Z otrzymanej na licytacji summy otrzymuje się niedobor z penami oznaczonemi w art. 28, a pozostała część wydaje się niezwłócznie właścicielowi, jeżeli na nim nie liczy się żadnych egzekucij.

(Dok. nast.)

Część Nieurzędowa.

POGLĄD OGÓLNY.

W dzisiejszym poglądzie chcemy zastanowić się nad adresem senatu, którego dosłówne tłómaczenie czytelnicy niżéj znajdą. Powiedzieliśmy już, że w tém piśmie nie należało nic innego oczekiwać, prócz powtórzenia odmiennemi wyrazami słów cesarskich. Senat, ustanowienie na schwał zachowawcze, nie mające własnego początkowania, musi zawsze bronić tego co istnieje, i pochwalać wszystkie czynności rządu. Senat francuzki, strażnik konstytucji obowiązującéj, powinien w jéj duchu przyznawać pełność władzy, zwłaszcza w działaniach zewnętrznych, cesarzowi. Ale jeżeli w ostatecznym wypadku, jest rzeczą niezawodną, że niezmierna większość tego politycznego ciała, zawsze trzymać będzie z rządem, pojedyńcze głosy nieraz wybiegają za szranki, jakie myśl prawodawcy zakreśliła rozprawom senatu. Nie należy więc sądzić, że obrady téj izby są bezbarwne i pozbawione wszelkiéj doniosłości; dla tego też, chociaż już telegraf doniósł, że w przeszły poniedziałek dnia 2 lutego, adres przyjęty jednomyślnie mniéj jednym głosem, doręczony już został Napoleonowi III, rozprawy jednak nad nim, w ciągu dwóch dni toczone, mają prawdziwą polityczną doniosłość. Co do Włoch szczególniéj, senat przenosi z przeszłości na przyszłość, oświadczenia, uświęcone mową cesarską; bo gdy cesarz mówi: „broniliśmy niepodległości włoskiéj bez zawarcia sojuszu z rewolucją, bez odstąpienia ojca świętego, którego wspierać o b o w i ą z y w a ł y nas, nasza cześć i nasze przeszłe obietnice“ adres senatu mówi: „ojciec święty wié, że m o ż n a l i c z y ć na waszéj cesarskiéj mości, skoro cześć i przeszłe obietnice głos swój usłyszeć dały.“

Jest w tém odcień stylu, podobny do tego jakiego pan de la Gueronnière w dzienniku swoim użył, kiedy wyraz z o b o w i ą z y w a ł y zamienił na wyraz z o b o w i ą z u j ą.

Adres mówi dalej, że „w Turynie przestano już mówić o Rzymie“. Być to może, ale jeżeli Rzym, przestał brzmieć we wszystkich ustach, myśl o nim żywiéj niż kiedykolwiek napełnia wszystkie serca; i senat głęboko by się mylił, gdyby brał za zapomnienie lub rezygnację, to, ico jest tylko skupieniem umysłu i politycznem zrozumieniem stanu rzeczy.

Miłośnicy Włoch, których dobrze znane dążności pewnéj liczby senatorów mogłyby zatrważać, powinni ukoić się, zważywszy, że dzienniki wyłączniéj przedstawiające politykę cesarską, przemawiają zupełnie innym językiem niż adres.

Następne miejsce dziennika P a t r i e, jest pod tym względem, nadzwyczajnego znaczenia:

„Jeżeli to jest prawdą, mówi rzeczony dziennik, że ta nowa dla Europy polityka, znalazła we Włoszech przeszkody, które musiała omijać, albo w obec których Francja, jako starsza córa kościoła, musiała się zatrzymać, byłoby największym błędem, kłaść jéj w usta następne słowa, do papiestwa obstającego za władzą świecką: z a t r z y m u j ę s i ę i r a z e m z t o b ą p ó j d ę d r o g ą w s t e c z n ą! Przeciwnie Francja, nie może inaczéj przemawiać, tylko: O j c z e ś w i ę t y, p o c z e k a m n a c i e b i e, d o p ó k i r a z e m n i e p ó j d z i e m y d r o g ą p o s t ę p u.

Wszakże, chociaż taki zdaje się być duch polityki Napoleona III, kiedy zwłaszcza przypomnimy sobie, mowę jego nie więcéj jak przed 10 dniami powiedzianą do wystawców francuzkich, mowę, którą Anglja z uwielbieniem powitała, i, rzecz niezwykła w rocznikach dyplomacji, posłowi swojemu lordowi Cowley, rozkazała wynurzyć przed panem Drouyn de Lhuys, wdzięczność za obietnice cesarskie pracowania nad rozwojem zasad wyzwolonych, niebędzie jednak obojętném dla czytelników Kurjera, bliższe przysłuchanie się tecałą obchodzącéj, w senacie francuzkim wypowiedziano.

Wczoraj tydzień, we czwartek dnia 29 stycznia o kwadrans na trzecią, sędziwy piérwszy prezes senatu Troplong, otworzył posiedzenie. Zaczęło się ono od smutnéj wiadomości oznajmionéj przez prezesa, o zgonie w dniu wczorajszym we wtorek 27 stycznia o godzinie 6 wieczorem, prezydenta najwyższéj izby obrachunkowéj, pana Barthe. Mąż ten, prawdziwa ozdoba senatu, całém życiem zasłużył na to, aby uczcić jego pamięć. Senat więc wyszle deputację, dla znajdowania się na jego pogrzebie, ale całe zgromadzenie żałobą swoją będzie obecne przy tym ostatnim hołdzie, złożonym tak kochanemu, szanowanemu i znakomitemu spółsenatorowi.

Po przyjęciu zagłosowanego prawa w izbie niższéj, udzielającego kredyt półtrzecia miljona, na wsparcie rękodzielników bawełnicznych, pozbawionych pracy, przystąpiono do rozbioru projektu adresu.

Na ławie kommisarzów rządowych zasiedli ministrowie bez wydziałów i ich pomocnicy, mianowani na ten rok przez dekret cesarski, do odpowiadania w imieniu rządu na wszystkie wątpliwości i zarzuty, mogące zdarzyć się przez czas trwania tegorocznego parlamentu.

Zabrał pierwszy głos baron Karol Dupin, jeden z najgorliwszych rozkrzewicieli oświecenia ludowego we Francji, mąż niewygasłéj zasługi, ale tym razem zagaił przedmiot zupełnie adresowi obcy, chociaż dziwnie ważny i zajmujący, bo przedmiot o stanie katolicyzmu na całéj kuli ziemskiéj. Mówca wypowiedział rzeczy prześliczne, i które na właściwém miejscu znalazłyby najserdeczniejsze przyjęcie. Żałujemy, że dla braku miejsca niepodobna nam podzielić się z czytelnikami tą wzniosłą mową sędziwego senatora (ur. 6 października 1784 r,).

Z porządku przystąpiono do odczytania pierwszego paragrafu, który przyjęto bez najmniejszego oporu. Toż samo ma miejsce z paragrafami, drugim, aż do czwartego. Dopiéro paragraf 5, w którym senat oświadcza wdzięczność za rozwój swobód i za politykę zewnętrzną cesarza, wywołał na mównicę margrabiego de Boissy. Obok rzeczywistéj, jeżeli nie wymowy, to mówności margrabiego, znane są i w dawniejszéj izbie parów i w dzisiejszym senacie jego wyskoki i ciągłe odbieganie od przedmiotu. Słuchacze jednak bawią się jego cudactwem i aż do krwi niekiedy raniącym dowcipem, tudzież zapamiętałą nienawiścią do Anglji. Margrabia de Boissy mówi niekiedy rzeczy straszne, ale tak jest biegły w taktyce parlamentowéj, że trudno go schwytać i do porządku przywołać. Na tém posiedzeniu głównie bił na to, aby senat dopomniał się, żeby posiedzenia jego były jawne. Boli go bowiem, że powszechność nie może zbiegać się tłumnie d l a p o d z i w i a n i a n a s z é j n a u k i, n a s z é j g o d n o ś c i i n a s z é j m i ł o ś c i o j c z y z n y! Margrabia de Boissy jest legitymistą; zwolennicy hrabiego Chambord pozwolili mu zasiąść w senacie, dla znęcania się nad rządem cesarskim, a szczególnie dla dokuczania spółtowarzyszom, którzy szczerze dynastję napoleońską przyjęli Wróg rewolucji, z uniesieniem wychwala zaprowadzenie w Anglji wojska ochotniczego, bo cieszy się, że Anglja pełnemi żaglami wpłynęła na nurty rewojucyjne. Margrabia de Boissy poważnie uspakaja słuchaczów, że nie jest rewolucjonistą, że cierpieć rewolucji nie może, aale całą potęgą swéj duszy pragnie, aby jéj szał owładnął Anglją. Jest to narzędzie opłakane; Anglja szermuje niém wszędzie w Europie, rozumiejąc, że u niéj nigdy toż narzędzie użytém nie będzie; ale raz jeszcze powtarzam, ustanowienie wojska ochotniczego sprowadzi tam rewolucję. Patrzę w tę przyszłość z radością, ze szczęściem, bogdajbym dożył jeszcze chwili ujrzenia jéj w Anglji własnemi oczyma. Jenerał Husson, i wyłącznie mówił o wojnie meksykańskiéj. Chwaląc bezwarunkowo i nie bez uszczypliwych przymówek dla Hiszpanji, postępowanie rządu francuzkiego, żądał, aby adres z większym jeszcze naciskiem zagrzał cesarza do popierania wyprawy.

Przyszło z kolei do odczytania paragrafu o Włoszech. Uwaga senatu spotęgowała się do wysokiego stopnia, bo pan Thouvenel zażądał głosu.

Wstąpiwszy na mównicę, oświadczył, że się długo wahał, czy wziąć udział w rozprawach nad adresem, Nie powtórzymy tu jego mowy. Głos ministra, który powołany został do kierowania sprawami zagranicznemi Francji, po hrabi Aleksandrze Walewskim, wyraźnym nieprzyjacielu sprawy włoskiéj, a stronniku Austrji, który ustąpił miejsca hrabiemu Drouyn de Lhuys, podobnież sprzyjającemu Austrji, i jeżeli nie wrogowi Włochów, to przynajmniéj bardzo dla nich oziębłemu,—jest zbyt ważnym, abyśmy w zupełności podać go czytelnikom nie mieli. Zachowując więc umieszczenie dosłównego przekładu téj mowy do przyszłego wtorku, i pobieżnie wspomniawszy o krótkiém przemówieniu jenerała Gémeau, który nauczywszy się w Rzymie, że bez obalenia papiestwa, bez uwięzienia lub wygnania na tułactwo ojca świętego, niepodobna jest zaspokoić Włochów, utrzymuje, że zdrowa większość tego narodu, niczego więcéj nie pragnie, jak wprowadzenie w życie traktatu zurichskiego.

Po jenerale Gémeau otrzymał głos margrabia de Larochejacquelin, który odwołując się do słów poprzedzającego mówcy, przekłada senatowi, że zbijać musi jego twierdzenie, iż w Turynie przestano myśleć o przeniesieniu stolicy do Rzymu. Margrabia de Larochejacquelin twierdzi, że tak nie jest, że i jenerał Gémeau i pan Thouvenel są w błędzie, że nie należy dać się usypiać pozorną ciszą panującą w Turynie, lecz należy zagrzewać rząd, aby od razu stanowczo wypowiedział, że nigdy nie pozwoli na nadwerężenie władzy świeckiéj ojca świętego. Podług mówcy, dzisiejsza polityka rządu zgubna, bo daje czas Włochom do wzmocnienia sił swoich, tak dalece, że wbrew całéj Europie potrafią obalić papiestwo.

Senator Bonjean, który niedawno wydał obszerne dzieło o papiestwie, odezwał się, że jest za polityką, któréj trzymał się pan Thouvenel; wnet margrabia de Larochejacquelin, pochwycił te słowa i rzekł: że dobrze mu to wiadomo, bo senator Bonjean ma się w tym przedmiocie za uczeńszego od wszystkich biskupów świata i gotów jest wystąpić do dysputy z kościołem powszechnym. Ale wolno mi, mówił daléj margrabia de Larochejacquelin, być przeciwnego zdania; wolno mi iść raczéj za powagą biskupów mojego kraju, których koło jaśnieje najświetniejszemi gwiazdami duchowieństwa francuzkiego. Kocham i szanuję nieskończenie mojego czcigodnego spółsenatora, ale wolę w rzeczach kościelnych, słuchać głosu moich właściwych nauczycieli. Dla zamknięcia tych rozpraw, opaźniających zagłosowanie dalszych paragrafów adresu, potrzeba było, aby mówca rządowy głos zabrał; jakoż wstąpił na mównicę pan Billault i stanowczo zapowiedział: że polityka cesarska, od wynurzenia się sprawy rzymskiéj nie uległa ani na chwilę zmianie. Cesarz pragnął dwóch rzeczy, niepodległości Włoch i niepodległości stolicy świętéj.

„Przedsięwziął pogodzić je z sobą; nie zapoznał przeszkód wszelkiego rodzaju, na które natrafi; ale jak ich nie zapoznał, tak się też niemi nie zraził. Zgodnie z senatem i z ciałem prawodawczém, zawsze głośno powtarzał, że nie poświęci ani papiestwa Włochom, ani Włoch papiestwu i że to zadanie nie da się inaczéj, jak polubownie rozwiązać. W tym celu, doświadczano rozmaitych środków, ale cesarz nie zmienił swéj myśli i nie znużył się niepowodzeniem. W Rzymie, znalazł n o n p o s s u m u s polityczne. Papież mówił: nie mogę zrzec się Umbrji, ani żadnéj z mych dawnych posiadłości; Wiktor Emmanuel twierdził, że Rzym jest dla niego niezbędnym. Wśród tych ostateczności, dobro Francji i Włoch, dobro religji i pokoju świata, niezbędnie wymaga pojednania.

„Cesarz usiłował to pojednanie uczynić możliwem, a jeśli chwila dzisiejsza nie była by mu przyjazną, postanowił czekać. Taką jest polityka Francji, w najprostszém jéj określeniu. Nie chciejmy wikłać jéj ubocznemi względami, szczegółami i zarzutami osobistemi. Rozprawy jątrzące pomnożą tylko trudności, rozbudzą namiętność, któréj w przedmiocie tak drażliwym podniecać nie należy. Cesarz w mądrości swojéj rozumiał, że obmyślany środek, lub zdarzona okoliczność, ułatwi mu do tego drogę, że wybór téj lub owéj osoby dostarczy więcéj możności powodzenia. Zaprawdę wolno mu było w dążeniu do zawsze jednostajnego celu, urozmaicać swoje środki. Korzystam z téj zręczności, i składam hołd zasłużony mojemu czcigodnemu przyjacielowi, byłemu ministrowi spraw zagranicznych. Cesarz oddaje zupełną sprawiedliwość jego prawości i poświęceniu.

„Zostawmy więc na stronie zadania osobiste; zniknąć one powinny w obec stałości jasnéj i czystéj polityki cesarza, najdokładniéj wypisanéj w jego liście 20 maja 1862, a najzupełniéj zgodnéj z jego dawniejszemi proklamacjami. Stojąc w środku dwóch skrajnych, pragnie pojednania. Zajmując stanowisko sporne, czekać będzie i utrzyma rzeczy w dotychczasowym stanie, aż dopóki bez poświęcenia jednéj sprawy drugiéj, strony potrafią ułożyć się z sobą w widokach podwójnego dobra religji i Włoch. Taką jest polityka cesarza; taką polityka senatu i kraju!“

Dalsze rozprawy dnia 30 stycznia, nie przedstawiły nic tak dalece ważnego, prócz nieprzyzwoitości, jakiéj dopuścił się wicehrabia de la Gueronnière, powstając przeciw panu Thouvenel. Margrabia de Lavalette zgromił senatora publicystę, a prezes izby pan Troplong jeszcze ostrzéj wymówił mu niestosowność jego postępku. Przy udzieleniu czytelnikom naszym mowy pana Thouvenel, dołączymy i głos pana de la Gueronnière.

Z powodu paragrafu adresu, mówiącego o pośrednictwie cesarza między stronami wojującemi w Ameryce, margrabia de Boissy nie omieszkał znowu rzucić się na Anglję. Następnie rzecz wytoczyła się o Algierji i jenerał Daumas wypowiedział piękne pomysły, o przyszłości téj osady, byle by Francja chciała bliżéj zrozumieć niesłychane zasoby téj części Afryki.

Nakoniec po przyjęciu paragrafu, w którym ogół polityki cesarskiéj adres pochwalił, przystąpiono do głosowania i jak już powiedzieliśmy wyżéj, wszystkie głosy były mu przychylne, wyjąwszy tylko jeden, a tym jednym był głos książęcia Napoleona: v i c t r i x c a u s a d i i s p l a c u i t, s e d v i c t a C a t o n i! (zwycięzka sprawa podobała się bogom, zwyciężona Katonowi).

Lubo powiedzieć niemożna, aby sprawa włoska poniosła klęskę, Napoleon III, oddał jéj dokończenie Włochom; zostawił im czas do urządzenia się wewnątrz, do rozwicia wszystkich potęg narodowych i obrócenia ich na największe dobro półwyspu.

Adres ciała prawodawczego, podobnież jak adres senatu, już złożony został izbie przez komissję; podamy jego przekład w następnym numerze Kurjera. Rozprawy nad nim rozpoczęły się już w przeszły poniedziałek, 2 lutego. Według wszelkiego podobieństwa do prawdy rozprawy te będą krótkie i spokojne, bo kiedy pan Billault oświadczył w senacie, że cesarz potrzebuje w sprawie rzymskiéj czasu, a że sprawa włoska, nie dozna żadnego niebezpieczeństwa, to najgorętsi nawet jéj miłośnicy mogą i powinni czekać, dopóki słońce dojrzałości ostatecznie jéj nie ogrzeje swoim zbawczym promieniem.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Donoszą nam **ze Lwowa** pod d. 20 b. m. Niema to, jak być dziennikarzem, uwzględniającym stosunki, a przynajmniéj przyznawać się do tego, bo jużci każden dziennikarz uwzględnia istniejące stosunki, osobliwie zaś istniejącą ustawę prasową i wszystkie z nią połączone przepisy i t.p. Szczęśliwy Goniec przypuszczonym jest do stołu pana Rudyńskiego i czerpie bezpłatnie z tego samego źródła, co organ Ormiańskiéj ulicy, stenograficzne sprawozdania i odpisy czytanych dokumentów, podczas gdy mniéj uwzględniający i mniéj uwzględniony inny dziennik jaki musi trzymać osobnych stenografów i mieścić się z nimi jak może w loży dziennikarskiéj, a i to dopiero za pomocą usilnych zabiegów i starań, bo właściwie tylko dwóch współpracowników z każdego pisma chciano puszczać z początku do tego przybytku nieszczęśliwych publicystów, odbywających w nim doczesne kary za wszystkie przestępstwa prasowe. Chociaż okoliczność ta już jest dostatecznie wiadoma, nie przestaniemy na nią zwracać uwagi naszych czytelników, w nadziei, że się przecie między nimi znajdzie jaki litościwy poseł sejmowy, co znużony naszemi skargami zażąda dla nas równouprawnienia z Gońcem.... Po napisaniu już tych słów dowiadujemy się o zawyrokowaniu, że stenografowie nasi nie otrzymają wcale wstępu do loży dziennikarskiéj — a to z powodu, dla nas zupełnie niepojętego. Uczynimy jednak wszystko co będzie w naszéj mocy, żeby tylko czytelnikom naszym podawać jak dotąd najdokładniejsze sprawozdania. D.

— **Słówko o Bessarabji.** — Mało znana naszym czytelnikom, a godna poznania ta naddniestrzańska kraina, słuszne ma prawo żądania, ażeby nią się w dalszych okolicach kraju zajmowano. Jej ziemia i lud jéj tyle mają odrębnych właściwości, że podróżnikowi i statyście wieleby się znalazło do notowania, jeszcze więcéj do myślenia, gdyby tylko podróżnik i statysta kiedykolwiek tam zabłądził. Ponieważ dziś o to jeszcze trudno, postaramy się przynajmniéj dać tu króciutki zarys obrazu z opowiadań naocznego świadka.

Zaczynamy od ziemi. Z wyjątkiem powiatu benderskiego i akermańskiego, gleba w Bessarabji jest nadzwyczaj urodzajną; tam nawet gdzie jest gorszą, przewyższa urodzajnością grunta gubernij tutejszych, na co dowód przytoczyć można z kwitnącego stanu gospodarstw bółgarskich i niemieckich kolonistów. Wspomnione wyżéj dwa powiaty doświadczają też niedostatku lasu, a zwłaszcza akermański. Na gruntach bessarabskich wybornie się udają wszelkie gatunki zboża, ale najwięcéj uprawia się tu kukuruza, będąca wyłączném pożywieniem ludności mołdawskiéj. Winnice rozsiane są gęsto po całéj Bessarabji, z wyjątkiem najbardziéj ku północy posuniętego powiatu chocimskiego, w którym jakkolwiek winorośl wyrastać może, lecz jagody niedojrzejwają. Najlepsze wino bessarabskie pochodzi z powiatu akermańskiego i benderskiego, w których i winnice co rok się mnożą, przez zasadzanie winorośli sprowadzanych z zagranicy, i sposoby wyrabiania wina ciągle ulepszają się z postępem czasu. Największéj ilości win dostarczają powiaty kiszeniewski i orgiejewski, lecz co do gatunku niemogą iść w porównanie z winami akermańskiemi. Ostatniemi czasy szybko wzrastać poczęła uprawa tytuniu; plantacje tytuniu największą przestrzeń zajmują w powiecie sorockim, następnie w orgiejewskim i kiszeniewskim: jest to dziś jedna z najkorzystniejszych gałęzi gospodarstwa rolnego. Podług powieści plantatorów tytuniu, uprawa i zbiór tego produktu z jednego morga kosztuje około 120 rub., lecz za to w razie dobrego udania się zbioru, ogólny dochód z jednego morga wynosi do 360 rub., czyli co jedno, daje 200% od włożonego kapitału! W powiecie chocimskim Rusini trudnią się tak obszerną uprawą czosnku, że zaopatrują weń bodaj całą Bessarabję. Lasy zajmują jedénastą niemal część całéj przestrzeni.

Na takim to gruncie rozsiadła się różnojęzyczna, różnoplemienna ludność Bessarabji. Podług wiadomości z r. 1861, cyfra téj ludności wynosi górą 1,014,000 głów, co stanowi prawie po 1,600 osób na milę kwadratową. Rozkład ludności na całéj przestrzeni jest niejednostajny: powiaty południowe, akermański i benderski, najobszerniejsze co do rozmiarów, są prawie puste w porównaniu z powiatami północnemi i środkowemi prowincji. Najludniejszym jest powiat chocimski, graniczący z gubernją podolską i Bukowiną; inne nie przedstawiają zbyt uderzającéj różnicy w cyfrach zaludnienia. Tubylcy Rumuni, czyli tak nazywani pospolicie Mołdawianie, składają połowę całéj ludności Bessarabji i prawie całkowicie zajmują powiaty: kiszeniewski, orgiejewski, jasski, sorocki, część chocimskiego i większą połowę benderskiego. Z wyjątkiem dwóch miast Orgiejewa i Bielców, Rumunów po miastach jest bardzo mało; zaludniają wyłącznie wioski, po miastach zaś przemaga ludność małoruska, żydowska, wreszcie ormiańska i grecka. Większą część ludności powiatu chocimskiego składają Rusini, mówiący językiem małoruskim pomieszanym z wyrazami polskiemi i trochę z zepsutemi niemieckiemi. Mołdawianie mówią językiem rumuńskim, lecz nadpsutym przez liczne dodatki wyrazów rusińskich, zwłaszcza w okolicach miast większych. Akerman, Papuszoa, Szaba i Turlaki, oraz liczne chutory w powiecie akermańskim mają głównie ludność małoruską. To samo da się powiedzieć o Benderach i części powiatu benderskiego; resztę tego powiatu, oprócz Rumunów, zajmują koloniści bółgarscy. Większą część powiatu akermańskiego zaludniają koloniści Bółgarowie i Niemcy; niedaleko zaś od Szaby jest wielka kolonja tegoż nazwiska, któréj mieszkańcy są Szwajcarowie, mówiący nieco zepsutym językiem francuzkim. Dodajmy do tego trochę Greków, kupę Cyganów, Żydów, a będziemy mieć wyobrażenie całéj pstrocizny ludności w Bessarabji.

Rumuni tutejsi, a zwłaszcza prosta ludność wiejska, jest dobrą, poczciwą i łatwą w pożyciu. Ostatniemi laty powstawały częste skargi na mieszkańców podmiejskich z tego plemienia, iż są niesłówni i pochopni do pieniactwa. Jużci ludzie wszędzie są ludźmi; ale dziewięć dziesiątych części winy tych skarg policzyć należy na karb żałującéj się strony. Dosyć powiedzieć, że ci niesumienni Rumuni najczęściej są wszystkiego pozbawieni; a śpiewacy hymnów jeremjaszowych powoli coraz lepiéj się mają. Najciekawszą część téj ludności stanowią tak zwani rezeszowie, drobni właściciele ziemscy plemienia rumuńskiego. Składają oni około szóstéj części całéj ludności wiejskiéj tego plemienia i są mniéj więcéj tém, czém tutejsza szlachta zaściankowa w stosunku do włościan wolnych, lecz nieposiadających własnego gruntu. Rezeszowie mieszkają w osóbnych od wsi wiejskich osadach, jak nasza szlachta w zaściankach, i są rozrodzonymi licznie potomkami większych niegdyś właścicieli ziemskich. Podział gruntów jest pomiędzy nimi tak dalece posunięty, że niektórzy posiadają zaledwie parę cali długiego na kilka wiorst pasa roli, co po złożeniu w krótszy ale szerszy prostokąt ledwie na miejsce pod chałupę wystarczy.

Rusini bessarabscy, biorąc ogólnie, są słabowici, wyglądają na uciśnionych, jakkolwiek powiedzieć niemożna, ażeby tameczni właściciele ziemscy źle się z nimi obchodzili. Prawdopodobnie niedostatek i ciężka praca stanowi tego główną, niemal jedyną przyczynę. W powiecie chocimskim, gdzie Rusini mieszkają, ziemi jest tak mało, że praca około roli niedostarcza środków nawet na skromne dla nich przeżycie. Zmuszeni brakiem zatrudnienia na miejscu, chodzą latem na roboty o wiorst 300 lub 400 do Bessarabji południowéj, skąd naturalnie wiele oszczędności przynieść niemożna, gdy długa a uciążliwa podróż tam i nazad wyczerpuje zasoby. Wreszcie nieszczęśliwa skłonność topienia smutku w czarce, ma także wpływ i na stan majątkowy i na wyraz oblicza téj części ludności.

Żydzi, jak wszędzie, tak i tutaj, stanowią najruchliwszy element pomiędzy ludnością Bessarabji; cały handel i przemysł nierolniczy zostaje niemal w ich ręku: bez Żyda i Greka nic ani kupić ani sprzedać tam niemożna. Ostatniemi czasy postęp oświaty począł się wzmagać między Żydami bessarabskiemi i rokuje im jeszcze większą przewagę moralną nad gnuśniejącemi w zaniedbaniu innemi warstwami ludności.

Grecy, gdziekolwiek się zjawią, mają to do siebie, iż nader szybko przychodzą do majątku. W Bessarabji wielu z pomiędzy nich dorobiło się obszernych posiadłości ziemskich, inni trudnią się handlem i przemysłem. Należy oddać tę sprawiedliwość Grekom, że raz upatrzywszy cel jakiś, niedają się odeń zrazić by największemi przeszkodami i niezbyt przebierają w środkach. „Graeca fides“—spryt grecki—„z nowym towarem stare oszukaństwa“, jak Byron powiada, nie są tu żadną rzadkością.

Ormianie, którzy gdzieindziéj oddają się prawie wyłącznie handlowi, w Bessarabji przeciwnie nader rzadko poświęcają się temu zatrudnieniu. Tu w przeważnéj części Ormianie rzucili się do rolnictwa: dzierżawią grunta, pełnią obowiązki oficjalistów wiejskich, a pewna ich liczba posiada nawet obszerne dobra ziemskie. Drugiém specjalném zatrudnieniem Ormian tutejszych jest cyrulictwo; każdy cyrulik w Bessarabji jest niezawodnie Ormianinem, tak, że wyrazy „cyrulik“ i „Ormianin“ stały się tam synonimami.

Tabory koczujących Cyganów, których niegdyś było tu wcale nieskąpo, z każdym rokiem są rzadsze na przestrzeni Bessarabji. Plemię to ruchome dawniéj, jak piasek pustyni, zaczyna powoli przywykać do życia na jedném miejscu, osiada w miastach i wioskach i trudni się przedewszystkiém kowalstwem, szewstwem i muzyką, do któréj niesłychaną ma zdolność wrodzoną, ale nauką rozwijać jéj nie chce. Właściciele ziemscy, którym Cygani oddani byli w posiadanie, wielu z nich wykształcili na dobrych kucharzów, furmanów i lokajów. Teraz wyzwoleni z pod pana, mają z tego zatrudnienia niezgorszy kawał chleba i o namiotach swych niemyślą.

Innych plemion wysłańcy, którzy się tutaj niedawno ulokowali lub lokują, nic szczególnego z siebie nieprzedstawiają: są tém samém w Bessarabji, co i gdzieindziéj. Na tém więc kończymy nasz pobieżny rzut oka na ziemię i ludność téj prowincji.

— **Z Nowogródka** donoszą, iż w tém mieście ukończone zostały w kościele dominikańskim, przed kilkunastu laty przez p. Pawłowicza organmistrza zaczęte, a w r. 1860 na nowodobudowanym chorze postawione organy większych rozmiarów, które, jako dzieło pomnikowe, wymagające wielkiego nakładu, a mające trwać wieki, ma prawo mieć swój rozgłos w pismach perjodycznych. Do wzniesienia téj budowy przyczynili się tak parafjanie miejscowi, jako też cały powiat nowogródzki, składając, mianowicie w ostatnim czasie, do półtrzecia tysięcy rub. sr. na ręce ks. Łaszkiewicza, który tym interesem, wymagającym wielkiego poświęcenia się, zajmował się, a którym to dobroczyńcom, tak chętnie niosącym ofiary i pomoc kościołowi, zarząd tegoż kościoła niniejszém oświadcza publiczne podziękowanie. Ukończeniem tych organów zajmował się niegdyś w Wilnie, a obecnie w Słonimie zamieszkały p. Dłużewski organmistrz, który z przyjętego na się obowiązku honorowie i sumiennie się wywiązał. Organy te mają 2 klawjatury dla rąk (redale) i jedną dla nóg (nedale). Siła głosu całego organu dosyć wielka, jako też przy głosach pojedyńczych, łagodnie brzmiących, przyjemna i miła. Front wspaniały, piękną rzeźbą i rzędami większego kalibru dud cynowych zdobny, sprawia widzom z kościoła przyjemny widok. Rozległa klawjatura może i jest w stanie zadowolić każdego zasiadającego doń artystę-amatora, lub dobrego organistę, chociaż tych ostatnich zbyt u nas mało. Oby Bóg, jak tu, tak zawsze i wszędzie błogosławił ludzkim dobrym przedsięwzięciom. Ks. G.G.

— **Dzieła Osińskiego**: Wyszedł z druku 4-ty i ostatni tom dzieł wierszem i prozą Ludwika Osińskiego, dziekana wydziału nauk i sztuk pięknych, profesora literatury w dawnym Uniwersytecie Warszawskim. W tomie tym znajdują się następujące przedmioty: 1) Dalszy ciąg prelekcji literatury porównawczéj w b. Uniwersytecie Warszawskim, mianowicie rzecz o wymowie i stylu, oraz o tłómaczeniach z obcych języków. 2) O życiu i pismach Franciszka Ksawerego Dmochowskiego, tłómacza Iljady. 3) Mowa na uczczenie pamiątki księcia Józefa Poniatowskiego. 4) Mowa miana na pogrzebie Łazińskiego, wojskowego z epoki 1794—1804 i 1809 r. 5) Obrona półkownika Siemianowskiego, miana w sądzie wojennym w 1809 r. oraz inne obrony także w sądzie wojennym. 6) Recenzje kilku dzieł literackich i sztuk teatralnych. 7) Rozprawa o używaniu w pisowni polskiéj samogłosek i, y, i spółgłoski j, jako przyczynek do prac nad ortografją języka polskiego, przez b. Towarzystwo Przyjaciół Nauk przedsiębranych. Opóźnienie w wydaniu 4-go tomu dzieł Ludwika Osińskiego ztąd wynikło, że wydawca chciał jak najtroskliwiéj zebrać i drukiem ogłosić wszystkie prace autora.

— **Kommunikacja.**—Gazeta Gdańska donosi, że sąsiednie powiaty: Brodnicki i Inowrocławski, z uwagi na potrzebę stałéj przeprawy przez Wisłę pod Toruniem, w interesach przemysłowych i handlowych, postanowiły niedawno prosić ministerstwo handlu o przychylenie się do ciągłego życzenia i o wsparcie w postawieniu nowego mostu na palach.

— **Ochronka w Irkucku.** W pierwszym numerze „Przeglądu Katolickiego“ znajdujemy korrespondencję z Mohylewa nad Dnieprem, opisującą, według odebranych listów z Irkucka, stan ochronki tamże założonéj przez ks. Szwernickiego, proboszcza rzymsko-katolickiego. Na tę ochronkę popłynął z kraju naszego nie jeden grosz wdowi, a zaprawdę szlachetniejszego celu trudno wskazać miłosierdziu. Opiekun tego ubożuchnego zakładu daje wiadomość o losach wychowywanéj w nim dziatwy, z tą uwagą, iż byleby znalazły się środki, nie braknie tu w Irkucku łaknących słowa Bożego. Ks. Szwernicki latem r. z. odbywał zwykłą swą wizytę po parafji, większéj niż kilkakroć razy wzięte nasze Królestwo; po powrócie z téj wędrówki Amurskiéj, uległ smutnemu pożarowi, pastwą którego stały się własne jego rzeczy, jak również bielizna ochronki. W tak smutném położeniu tego oddalonego a jednak obchodzącego nas zakładu, nie wątpimy, iż wiele rąk pośpieszy z pomocą bratnią, za którą Ojciec Niebieski zapłaci.

— Piszą z **Poznania** d. 14 stycznia: Za czasów dawniejszych, było zwyczajem w dziennikarstwie całoroczne sprawozdanie; stanowiło ono użyteczną dla czytającéj publiczności kronikę i statystykę upłynionego roku. Co do nas, trzymając się dawnego obyczaju, pozwolimy sobie choć ogólnie rzucić okiem na miniony rok 1862 w Poznańskiém i przypatrzeć się jego dla nas rezultatom. Dwoistą wszędzie jest fizjonomia naszego społeczeństwa: z jednéj strony życie wewnętrzne, własne, z drugiéj wywierany na nie zkądinąd nacisk. Otóż, pod obu względami wypada nam się przypatrzéć nieco stosunkom poznańskim z roku 1862. Zacznijmy od pierwszego.

Należą już do odległéj przeszłości owe czasy, kiedy po wyczerpujących wstrząśnieniach lat 1846 i 48, Poznańskie wpadło w rodzaj politycznego letargu, kiedy spało pod względem umysłowym, naukowym i literackim, a kiedy na jego widowni ukazywały się, jako jedyne znaki życia, wyścigi i polowania czerwonofrakowych sportsmenów, z jednéj strony, i praktyki partji Przeglądowéj z drugiéj strony. Otóż te czasy dawno już minęły, a począwszy od roku 1856, zaczyna Poznańskie we wszystkich kierunkach i odnogach publicznego życia objawiać coraz większą działalność i czynność. Towarzystwo Pomocy Naukowéj nabiera nowéj siły i rozciągłości; zawiązuje się Towarzystwo Przyjaciół Nauk, powstaje nowe pismo treści politycznéj. Wszystko to są rezultaty przeciągu czasu od roku 1856 do 1859. Widoczny w tém wszystkiem życia publicznego w Poznańskiém postęp, który z biegiem czasu nowéj nabiera siły. Odtąd to zawiązują się Towarzystwa: centralne gospodarcze, wspierania urzędników gospodarskich, nareszcie najważniejsze z nich wszystkich, Tellus. Nie dość na tém, obudza się w obrębie już tych stowarzyszeń nowa czynność i działalność, świadcząca o gorliwości, zabiegłości i poświęceniu obywatelskiém. Jako główne tego dowody, przytoczymy ofiarę założenia szkoły rolniczéj dla W. Ks. Poznańskiego, pp. Cieszkowskiego i Działyńskiego, nadto owe liczne, niemniéj hojne stosunkowo a płynące z kieszeni mniéj bogatych fundusze na tak rozliczne cele dobroczynne i publiczne. Ciekawą byłoby istotnie rzeczą obliczyć dokładnie owe summy, które Poznańskie w ten sposób rok rocznie poświęca. Pokazałoby się ztąd, że ponosi dobrowolny a zaszczytny dla siebie ciężar, na jaki zaledwie siły jego materjalne starczą. Nie wynosimy tego faktu nad miarę i zasługę, zwracamy nań tylko uwagę, jako na symptom usposobienia publicznego, gotowego zawsze i chętnego do ofiar i poświęceń każdego rodzaju.

Otoż pod tym względem, pod względem postępu działalności i czynności publicznéj, pod względem rozszerzenia świadomości jéj na wszystkie warstwy społeczeństwa naszego, stanowi rok 1862 nowy a drogocenny szczebel i bardzo pocieszającą epokę.

Również pod względem nieustającéj u nas, tyle zgubnéj klęski przechodzenia dóbr polskich w ręce obce, był upłyniony rok korzystniejszym nieco niż lata poprzednie. Najgorsze złe wysiliło się na nas od roku 1857 do 1860; wtedy to była utrata ziemi ze strony Polaków w Poznańskiém na porządku dziennym; od dwóch lat, a mianowicie w samym roku 1862, widzimy już znaczne zmniejszenie się złego. Daj Boże, aby całkiem ustało, a w téj mierze należy się wszystkiego dobrego spodziewać po Tellusie, który prędzéj czy późniéj rozpocznie przecież działanie i zawstydzi w ten sposób najlepiéj niecierpliwość ogólną i naszą własną, jeżeliśmy ją kiedykolwiek w interesie dobra powszechnego, bez chęci ubliżenia komukolwiekbądź, objawili.

Nie mamy tedy powodu żalić się na upłyniony rok pod względem rezultatów własnych, wewnętrznych.

Co się tyczy stosunków, naszych zewnętrznych, przedstawiają one tak w ubiegłym roku 1862, jak i dawniéj, obraz ustawicznéj, mozolnéj, choć nie świetnéj i bezpłodnéj walki. Usiłowania naszych posłów w łonie sejmu pruskiego; występowania ich w obronie języka polskiego i innych praw, pozostały całkiem bezowocnemi. Teatr nawet polski w Poznaniu, był uważany za rzecz, która w obecnych czasach mogłaby drażnić umysły. Czy z ustąpieniem dotychczasowego naczelnego prezesa, pana Bonina, a z objęciem urzędowania przez następcę jego, p. Horna, rzeczy zmienią się na lepsze, nie śmiemy rozstrzygać. Tyle wszakże pewna, że pod tym względem rok 1862, obfituje nadto w mnóstwo politycznych i prasowych procesów. (G. W.)

— **Sprawa bractwa strzeleckiego w Poznaniu.** Piszą z Poznania pod 13 stycznia: Wczoraj odbyło się na ratuszu posiedzenie rady zawiadowczéj tutejszego bractwa strzeleckiego, zwołane przez magistrat, w celu przyjęcia odrzuconych dawniéj kandydatów niemieckich. Delegowany magistratu, radca miejski p. An, zagaił zgromadzenie i odwołując się na odpowiedź rejencji, nie przyznającą słuszności zażaleniom rady zawiadowczéj na magistrat,

żądał, ażeby rada ta przystąpiła jeszcze raz do wyboru odrzuconych kandydatów i w razie, gdyby który z nich miał być odrzucony, członkowie głosujący przeciwko jego przyjęciu podali powodujące ich do tego przyczyny. Zamiast odpowiedzi, członkowie polscy rady zawiadowczéj doręczyli p. Anowi naprzód przygotowane piśmienne oświadczenie, że uznając odmówną odpowiedź rejencji za nieuzasadnioną, zamierzają użyć dalszéj drogi zażaleń. Gdyby zaś magistrat nie skłonił się do powstrzymania środków przymusowych, dopóki odpowiedź wyższych instancij nie nadejdzie, natenczas, nie opierając się wykonaniu postanowień rządowych, członkowie wszakże protestują, odmawiając swego współudziału. Delegowany magistratu, odczytawszy głośno to oświadczenie, dodał, że będąc od magistratu upoważnionym, sam dopełni z trzema posłusznymi magistratowi członkami rady zawiadowczéj (Niemcami) wyboru i uporządkuje na nowo bractwo strzeleckie. Czy pan An jednakże istotnie będzie mógł dotrzymać swego słowa, należałoby wątpić, bo najlepiéj mu wiadomo z praktyki tegoroczném, że przyjmowanie kandydatów do bractwa strzeleckiego należało zawsze do rady zawiadowczéj tegoż bractwa, a przysłowie tres faciunt collegium, z powodu protestacji 10 członków rady, tu zastosować się nie da. Po odczytaniu przez p. Ana oświadczenia wspomnionego, taki szczególny animusz wstąpił w jednego z członków niemieckich, iż chwyciwszy za krzesło, jako ultima ratio, zamierzał w ten sposób, jak się zdaje, jednemu z członków polskich okazać, że się nie zgadza na dopiéro co odczytane oświadczenie. Dzięki atoli wdaniu się w tę sprawę delegowanego magistratu, nie przyszło do objawu téj fizycznéj odwagi.

— **Zarząd kolei Galicyjskiéj**, zamierza dla pokrycia potrzeb naglących, opłaty raty należnéj rządowi i dokończenia kolei—przedstawić wkrótce się mającemu zebrać ogólnemu zgromadzeniu akcjonarjuszów projekt zaciągnienia pożyczki pięcio-procentowéj, 15 miljonów guldenów w. a. Z tych mają się dopełnić opłata pierwszéj i drugiéj raty rządowi, pokrycie długu bieżącego (do 8 miljonów) i potrzebne jeszcze uzupełnienia w budowie kolei. Ta pierwsza pożyczka galicyjskiéj kolei, ma się zarządzić drogą otwartych submissij i negocjować z tymi, coby się jéj podjąć życzyli. (G. P.)

— Piszą z **Krakowa** pod dniem 17-tym b. m. Dziś w południe miał p. Józef Łepkowski w uniwersytecie Jagiellońskim publiczną habilitacyjną prelekcję, jako docent archeologji średniowiecznéj. Odbyła się ona w obec professorów wydziału filozoficznego i licznych słuchaczy. Wydział postawił jako przedmiot do wykładu: „Przegląd pomników Słowiańszczyzny pogańskiéj.“

— **Praca K. Szajnochy**. Biblioteka Warszawska w ostatnich swoich zeszytach daje nam dalszy ciąg wybornéj rozprawy Karola Szajnochy noszącéj tytuł: — Polska w roku 1646 a Polska w roku 1648. Znakomity nasz historyk artystyczném swém piórem kreśli wewnętrzne dzieje Ukrainy. Szczegółów arcy ciekawych mnóstwo, zamiłowanie poszukiwanéj prawdy i bezstronność stawiają na wzór ten artykuł dla dzisiejszych wielu stronnych pseudohistoryków naszych i nie naszych.

— We **Lwowie** wyszedł drugi numer „Przyjaciela domowego, który zawiera: dalszy ciąg opowiadań historycznych z ostatnich lat stu; Halszka z Ostroga, szkic dramatyczny w 3 aktach; Zabytki rzymskie w Galicji (z ryciną); Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus wiersz T. Lenartowicza (umieszczony w zeszycie styczniowym Bibljoteki Warszawskiéj); O Sędziach polubownych; Rzeczy gospodarskie; Rany od cięcia i ich leczenie; Bydło rogate; Szczepienie owcom ospy ochronnéj (z ryciną); Rozmaitości.

— Piszą do nas ze **Żmujdzi**.— W czasie obecnym, kiedy wszędzie krzątają się około oświaty ludu, i u nas na Żmujdzi pod tym względem nie chcą być ostatnimi. Już w wielu miejscach na prawdę biorą się do pisania albo tłómaczenia elementarnych książek. Pomiędzy innymi, ksiądz Wincenty Juzumowicz napisał teraz w języku ludowym, książeczkę, w rodzaju sporego elementarza, która wkrótce będzie drukowaną. Inni również nad tém pracują, a mozoły ich pewnie nie będą daremne.

W przeszłą wigilję Bożego Narodzenia, w okolicach Worń pojawiło się na śniegu mnóstwo rozmaitych żywych owadów, które dość długo utrzymywały się przy życiu, pomimo dosyć ostrego wiatru i temperatury niższéj od zera. Z postrzerzeń okazało się, że one nie mogły pochodzić ani z drzew, które nie były ogrzane od słońca, ani z wierzchniéj warstwy ziemi, która była skrzepła i pokryta śniegiem. Takie osobliwe zjawianie się owodów w zimowéj porze u nas na Żmujdzi bywa prawie co rok.

— **Kassy pożyczkowe na słowo**. Obok istniejącéj od lat kilku kassy pożyczkowéj przy Warszawskiém Towarzystwie Dobroczynności, z któréj rzemieślnicy, oraz kobiety z pracy rąk utrzymujące się, mogą zaciągać pożyczki od rs. 12 do 150, za pewném solidarnie dwóch odpowiedzialnych osób poręczeniem i ze spłatą zapożyczonéj kwoty odpowiedniemi ratami, w ciągu dwunastu miesięcy,—założone zostały w czterech cyrkułach miasta, sposobem próby, kassy pożyczkowe na słowo. Z kass tych udzielane bywają pożyczki w drobnych kwotach, złp. 150 nie przenoszących; niepotrzeba tu poręczycieli, niepotrzeba piśmiennych zobowiązań; korzystają z tego dobrodziejstwa ludzie z pracy rąk utrzymujący się, o których moralności a tém samém pojmowaniu świętości danego słowa na zwrót pożyczonéj kwoty, przekonany jest zarząd kass pożyczkowych na słowo. Od kilkunastu miesięcy istnienia kass tych, o ile się dowiadujemy, bardzo mało było wypadków niedotrzymania słowa w zwrocie zapożyczonego fundusiku. Teraz podobno Towarzystwo Dobroczynności ma zamiar założyć na Pradze nową kassę pożyczkową na słowo w materjałach surowych.“ W liczbie mieszkańców tego przedmieścia jest wielu takich, którzy cząstkowo zakupując materjał surowy na wyroby, nie przedawszy go zaraz, nie mogą daléj prowadzić swego rzemiosła, a tém samém utrzymać swéj egzystencji;—jeżeli jeszcze na nich lub ich rodziny najdzie choroba, lub inne przytrafi się losowe nieszczęście a ostatni ich wyrób rzemiosła spieniężonym nie zostanie, wtedy nędza do nich zajrzeć może bardzo prędko. Nie ma za co kupić surowego materjału, nie ma czém daléj utrzymać życia, i rodzina taka z czasem stać się może ciężarem lub zakałą społeczeństwa. Otoż, Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności pragnie podobno zaręczeniem swojém, otworzyć tego rodzaju ludziom kredyta u tutejszych składników i fabrykantów surowych materjałów. Zasługujący na to rzemieślnik będzie mógł otrzymać na kredyt materjał; po przerobieniu go i spieniężeniu, uiści się z należytości składnikowi przypadającéj i nadal z kredytu korzystać może. Zyska zaś materjał doborowy i pewien rabat, który Towarzystwo Dobroczynności wyjedna zapewne u składników i fabrykantów. (G. W.)

— **Posiedzenie Cesarskiego Towarzystwa lekarskiego wileńskiego** odbyło się dnia 12 stycznia r. b. pod przewodnictwem professora Adamowicza.

Po przeczytaniu protokółu, członkowie i goście lekarze zastanawiali się nad stanem teraźniejszym powietrzni i nad chorobami, jakie z niego powstawać mogą. Wpływ parcia powietrza i elektryczności zmiennéj, oraz temperatury niewłaściwéj porze roku, nadają chorobom, podług ich postrzeżeń charakter tyfoidalny. Stąd różne zapalenia, gorączki i nawet same wysypki pod tym wpływem przybierają charakter wspomniany. Z nadużyć w pokarmach i napojach, które w czasie świąt popełniano, także wynikły liczne niestrawności, do których przyłączył się mniéj więcéj ostry stan gorączkowy.

Na témże posiedzeniu swoje rozprawy o chorobie zaraźliwéj przeczytali d-wie Majewski i Ciechanowicz. Piérwszy z nich, ze swoich postrzeżeń uzbieranych ze ścisłą rozwagą w szpitalach, poczynił ważne wnioski, podkopujące teorje niektórych zagranicznych lekarzy; drugi zaś, przedstawił w treści metodę leczenia prof. Ilińskiego, opisaną w protokółach towarzystwa lekarzy petersburgskich i przytoczył jéj rozbiór krytyczny.

Dr. Cywiński pokazywał na posiedzeniu oko sztuczne, osadzone pod powiekami, którego podobieństwo do naturalnego jest tak wielkiém, że zaledwo bliższe przypatrzenie się może je rozróżnić. Przytém podał do wiadomości Towarzystwa wykaz statystyczny chorób oczowych, w roku 1862 leczonych, tak w zakładzie, jako też w ambulatorium oftamiczném wileńskiém.

Z korespondencji można przytoczyć odpowiedź d-ra Anicetego Reniera, daną na żądanie kommisji balneologicznéj krakowskiéj, względem wód mineralnych na Litwie. Dr. Renier po staranném śledzeniu sprostował niektóre podania historyczne o Birsztanach, przytoczone w różnych pismach. I tak twierdzi: „że podług nowych badań i piśmiennych zabytków zamek Posur egzystował, nazwany od litewskiego słowa s u r a s; słony, gdzie podróżnik Gilbert de Lannoy w r. 1413 odwiedził wielkiego księcia Witolda.“ Daléj mówi: „że nazwa Birsztany, osada w około zamku, pochodzi od słowa litewskiego B e r s z t o n a s, jak i do dziś dnia lud miejscowy i okoliczny mianuje, a oznacza nowe Berszty.“ Oprócz tych i wielu innych sprostowań historycznych, dr Renier przesłał Towarzystwu balneologicznemu wykaz statystyczny chorób leczonych w Birsztanach w przeciągu lat trzech ostatnich.

Z Rawy dr. Józef Orkisz przysłał Towarzystwu dwa swoje dzieła, z których jedno traktuje o chorobie tak nazwanéj Dławiec czyli Krup; w drugiém zaś robi uwagi nad terminologją lekarsko-polską, podając za najlepszą wileńską.

Były rektor wszechnicy krakowskiéj, d-r Dietl, odpowiadając na list, zawiadamiający o przyjęciu jego na członka korespondenta, następnie się wyraża: „Ceniąc ten szczególny zaszczyt, mam sobie za miły obowiązek złożyć niniejszém prześwietnemu Towarzystwu, za ten dowód życzliwości i łaskawych względów, najczulsze moje podziękowanie, i zapewnić zarazem, iż, ile mnie stać będzie i okoliczności miejscowe na to pozwolą, chętnie się przyczynię do zbawiennych prac tego szanownego zgromadzenia, odznaczających się po wszystkie czasy sumiennością i pożytecznością, tak dla nauki, jak i dla cierpiącéj ludzkości.“

Dr K. Gregorowicz, nauczyciel hygjeny w instytucie Aleksandryjsko-Maryjskim, przysłał dla Towarzystwa swoje dzieło, pod tytułem: „Rady dla matek, obejmujące przepisy pielęgnowania i wychowania dzieci od niemowlęctwa, aż do wieku, w którym rozpoczynają nauki.“ Dzieło to treściwie i praktycznie przedstawia pod formą łatwą do zrozumienia, ważniejsze przepisy i uwagi hygjeniczne mogące być użyte na korzyść wychowujących się dzieci.

P. Zelawski, doktor miasta Święcian, do bibljoteki Towarzystwa przeznaczył 44 dzieła treści lekarskiéj. Pomiędzy niemi jest: 1-o Baldingera: Sylloge selectiorum opusculorum argumenti medici; 2-o Zimmermanna, von der Ruhr unter dem Volcke; 3-o Boera, Pflege gesunder und geschwaechter Augen, i t. d. 4-o Diatribe Isagotica, de statu medicinae hodierno, a prof. Butkowski, exposita, Charcovan. 1835; 5-o Niektóre inne dziełka i 36 rozpraw lekarskich, po większéj części bronionych przed otrzymaniem stopnia w b. uniwersytecie wileńskim.

Naostatek, do zbioru farmakologicznego Towarzystwo otrzymało korzonek Gin-seng, przywieziony z Chin przez kapitana Korewę i ofiarowany Towarzystwu przez Eustachego hr. Tyszkiewicza. Korzonek ten pochodzący z rośliny panax, starannie uprawia się na wschodzie po ogrodach i plantacjach. Mieszkańcy tamtych krajów, po uprzedniém przygotowaniu używają go za pokarm i lekarstwo. Jako pokarm jest bardzo posilnym i z wielką przyjemnością przez zamożnych pożywanym; jako zaś lekarstwo często przepisuje się na wzmocnienie w osłabieniu ogólném.

A l e k s. K o r e w a.

— **Posiedzenie Komssji archeologicznéj Wileńskiéj**, pierwsze w tym roku odbyło się d. 11 stycznia pod przewodnictwem prezesa hr. Eustachego Tyszkiewicza i w obecności dość licznie zgromadzonych członków.

Prezes, zagajając posiedzenie, zapowiedział, iż komitet wydawnictwa przystąpi niezwłócznie do wydania drugiéj części aktów i źródeł historycznych, których część 1-szą Komissja wydała w 1858 roku. Zwrócił przy tém uwagę, iż główną myślą przewodniczącą w wydawnictwie podobnego rodzaju winna być przedewszystkiém prawda zalecająca się podobieństwem rysów przeszłości, nie zaś schlebianiem jéj lub poniewieraniem dla stronniczych względów, „gdyż portret rodzica naszego, nie powinien być ani pięknym ani szkaradnym, ale tylko podobnym.“

Potém po odczytaniu przez sekretarza naukowego protokółu przeszłego posiedzenia i spisu ofiar za miesiąc ubiegły, członek współpracownik p. Wincenty Korotyński, odczytał krytyczny przegląd rzeczy zawartych w piśmie zbiorowém p. t.: „Bibljoteka Ossolińskich,“ tom pierwszy, przez zakład narodowy imienia Ossolińskich we Lwowie w 1862 r. wydaném. Przebiegłszy kolejno treść zamieszczonych w tém piśmie artykułów, p. Korotyński podał zajmujące szczegóły o samym zakładzie, którego bibljoteka i zbiory naukowe są nieocenioną skarbnicą dla każdego badacza naszéj przeszłości.

Na zakończenie podajemy do publicznéj wiadomości imiona osób i instytucij, które w upłynionym miesiącu dary swoje dla Muzeum przesłały.

1) Dr. Buchholtz A. prezes Ryzkiego Towarzystwa historji i starożytności, dwie broszury: Querela de miserrima Livoniensium clade etc. per Anshelmum Tragum Livoniensem, item Praecatio contra, Moschos per eundem. Regiomonti Borussiae in officina Johannis Daubmanni. Anno 1862, przedruk z jednego egzemplarza znajdującego się w Cesarskiéj publ. bibljotece w Petersburgu, 1862 r. oraz Elert Kruse's Warhaftiger Gegenbericht auf die anno 1578 ausgangene Liefflaendische Chronica Balthasar Russows. Riga 1861. 2) Wińcza Jan, medal srebrny z czasów Piusa VI, sześć monet srebrnych i jedną miedzianą. 3) Legatowicz Ignacy, dwa dzieła w tyluż tomach. 4) Ministerjum oświecenia narodowego, dziennik swój za m. grudzień. 5) Naukowe Towarzystwo Łużyckie w Zgorzelicach: 39 i 40-ty tom pisma przez siebie wydawanego, p. t. Neues Lausitzisches Magazin. Görlitz 1862. 6) Historyczne Towarzystwo Kraińskie, dzieło przez siebie wydawane, p. t. Mittheilungen des historischen Vereins fuer Krain. Sechszehnter Jahrgang 1861. 7) Wileński gubernjalny statystyczny komitet, wydany przez siebie Pamiętnik Wileńskiéj gubernji na rok 1863. 8) Korecki Piotr, sto siedmdziesiąt pięć cynowych medalów odlanych na pamiątkę ważniejszych faktów z dziejów Rossji i medal też cynowy z wystawy londyńskiéj 1862. 9) Ksiądz Kozłowski Ignacy proboszcz Wielko-Brzostowicki człon. współpr., dzieło p. t. Artykuły Securitatis przy boku J. K. M. najwyższych sądów marszałkowskich przy tym Speculum saxonum, abo prawo saskie i magdeburskie etc. W Warszawie w drukarni Elerta 1646 r. 10) Bielowski August rzeczyw. czł., dzieło p. t. Bibljoteka Ossolińskich. Poczet nowy, tom 1-szy Lwów 1862 r. i własne dzieło w jednym tomie Pamiętnik Jana Stanisława Jabłonowskiego, Lwów 1862 r. (odbitek z Bibljoteki Ossolińskich). 11) Gusiew Mateusz rz. czł., 35 i 35 NN. wydawanego przez siebie „Gońca Nauk Matematycznych. 12) Galicyjskie Towarzystwo Gospodarskie, 30-ty tom swoich Rozpraw. 13) Hr. Tyszkiewicz Antoni, portret olejny cesarza Aleksandra I. 14) Ksiądz Mickiewicz Ignacy, cztery kalendarze Supraślskie z lat 1785, 1791, 1796 i 1797, tyleż Grodzieńskich z lat 1794, 56 i 58 i tyleż Wileńskich z lat 1804, 1818, 1825 i 1834; cztery broszury w XVIII wieku wydane. 15) Jakutowicz Dyonizy, broszurę p. t. Mowa pana Antoniego Strzeleckiego przy rozpoczęciu nauk w gimnazjum Wileńskiem d. 2 października roku 1805 miana. 16) Chodźko Dominik czł. współpr., dzieło w 4-ch tomach p. t. A classical tour through Italy 1802, By the Rev. John Chetwode Eustace, fourth edition. Leghorn 1818. 17) Monkiewicz Jan, 2 monety miedziane. 18) Sławecki Wincenty, pięć assygnat polskich, 19 monet srebrnych i 70 miedzianych. 19) Ks. Kader Andrzéj, dawny pierścień sygnetowy. 20) Książę Giedrojć Adolf czł. honor., dwa gips we medaljony, wyobrażające J. U. Niemcewicza i Bohdana Zaleskiego.

DROGI ŻELAZNE

głównego Towarzystwa. Linja zachodnia

(Grande société des chemins de fer. Ligne de l'Ouest.)

W N-rze 79-m Kurjera Wileńskiego z roku upłynionego czytaliśmy o wypadku z lokomotywami na dyneburgskiéj stacji. Zdarzenie bardzo proste, naturalne, ale że stało się wśród dnia, na głównéj stacji, razi swoją oryginalnością. Wprawdzie wszystko, cośmy mogli widzieć, słyszeć albo czytać o ruchu na drogach głównego wielkiego stowarzyszenia uderza swoją niezbyt jasną stroną. W rossyjskich, niemieckich, polskich a nawet francuzkich dziennikach, tyle wypisano skarg, zażaleń i utyskiwań na niewygody, obojętność i lekceważenie przejeżdżających, iż mimowoli nasuwa się myśl, że one choć w części muszą być słuszne. I w rzeczy saméj, ktożby mógł i chciał wymyślać skargi, na grubijańskie obejście się, gdyby obchodzono się z nim grzecznie; ktoby wysilał się na dochodzenie swojéj szkody, gdyby jéj nie poniosł; albo któż płacąc za wygodne siedzenie (II-éj klassy), wepchnięty do jakiegoś ciemnego, dymnego wagonu i znalazłszy się obok leżącego przez całe siedzenie w długich juchtowych butach człowieka, na prośbę o usunięcie się, hardo odpowiadającego: „ich bin von Companie“ nie miałby prawa, uskarżać się na niewygodę i na zupełny brak porządku, w osadzeniu i rozmieszczeniu podróżnych? O poszanowaniu osobistości, jak biskup warmiński o Ryczywole, wolimy zamilczeć: pojęcia o tém gdzie gra rolę interes i pieniądz, zależą od miłości własnéj każdego — ale czyż niepowinien zasługiwać na poszanowanie ten, kogo uszanowała cała kongregacja i postawiła wyżéj od innych? Chcę mówić o wypadku z rabinem. Na jednéj dużéj stacji, izraelici jechali z rabinem. Z nieudanéj grzeczności i nadskakiwania łatwo było zauważać, że szanują tego człowieka, przy wsiadaniu otaczało go około dziesięciu współwyznawców, towarzyszących mu w podróży z biletami III klassy. Gdy już wsiadł rabin a z nim dwóch czy trzech, podbiega konduktor, zamyka drzwiczki wagonu, rozpędza pozostałych, żeby szli na drugi koniec pociągu i tam siadali. Zaczynają się prośby, tłómaczenia się, że muszą razem jechać z rabinem, ale konduktor pędzi precz i odgraża się, iż oni jako natręci sprawujący nieporządek na stacji, mogą być za karę zostawieni, „bo w tym wagonie niema miejsca, idźcie do tamtego.“ Zajrzałem do wagonu, ledwo kilka osób siedziało, w tém zadzwoniono, musiałem sam siadać, nie wiem więc co się z nimi stało. Gdzie był ober-konduktor pociągu, obowiązany ustawą godzić spór i ułatwiać usadzenie podróżnych, niewiem. Naliczyłbym wiele innych utyskiwań, skarg, dąsań się, wybuchów niezadowolenia a nawet kłótni, przy każdem wsiadaniu, ale nie mogę zamilczeć swieżego komicznego zajścia. Na jednéj z pierwszorzędnych stacij Petersbursko Warszawskiéj linji, na taracie czekała na pociąg jakaś rodzina, składająca się z dwóch pań, starca, zapewnie ojca, i młódszego mężczyzny, wszyscy otuleni w futra; było to pod wieczór, wiatr mroźny zimny przejmował na wskróś; nadszedłem w chwili, gdy już raz zadzwoniono. Radziśmy byli, dla zimna, siąść co najprędzéj, a więc kobiety pobiegły do błękitnego staréj konstrukcji wagonu I klassy, pytając przechodzącego w uniformie stacji, jakiegoś pana: „gdzie mamy siadać?“ „A tu“ odpowiedział pokazując wagon. Wnet podbiegł inny, krzyknął „siadać!“ zaczęliśmy sami odmykać sobie drzwiczki, nie odmykają się— przywołałem kręcącego się przy nas ze służby stacji robotnika, prosząc „otwórz nam:“ ten popróbował, nie odmyka się, zawołał innego w czapce z białym szerokim galonem, ten chciał otworzyć jedne, drugie,

trzecie drzwi, ale napróżno,coś burknął pod nosem i poszedł,— tuż nadszedł inny, „dla czego nie wsiadacie, pociąg odjedzie?“ Naturalnie kobiety jak zwykle przelękły się, „nie można odemknąć“ odezwały się; — poprobował sam „a! pewnie zamknięte“ i poszedł. Czekamy, a już dobrze sciemniało,— nareszcie przyniesiono klucz, odemknięto, i pojechaliśmy. Czyż nie miały prawa stojące na mrozie kobiety utyskiwać na lekceważenie i niegrzeczność?

Możnaby jeżdżąc często, zebrać dużo ramot i ramotek o podróżnych, ale na to mógłby niejeden pomyśleć „nic dziwnego, wszędzie, na wszystkich drogach świata, t a k j e s t.“ Już za to przepraszam,— w s z ę d z i e, w najobszerniejszém znaczeniu tego wyrazu, znaczy i na warszawsko-wiedeńskiéj i na zagranicznych kolejach żelaznych—' ale tam t a k n i e j e s t. Pamiętam, jak byłem grzecznie ale ostro zgromiony na któréjś stacji koło Częstochowy, za to, że bez pozwolenia chciałem sam drzwiczki otworzyć— i bardzo słusznie; od téj chwili (1857 r.) nie dotykałem się sam nigdy do klamki, wiedząc, że konduktor wskaże mi miejsce gdzie mam siąść, gdzie położyć rzeczy, a zamknie i odemknie,kiedy potrzeba i można. Na kolei żelaznéj zaś kompanji francuzkiéj musimy śpieszyć się, popychać się, i sami sobie zdobywać miejsca, bo pewnie nawet do I-éj klassy nikt go nam nie pokaże. Można być pewnym złego miejca, grzecznie o nie prosząc,— ton rozkazujący i pewność siebie, odznaczająca podróżnych zagranicznych, daleko są skuteczniejsze. Ludność miejscowa, nieobeznana z przepisami samych dróg i prawami podróżnych, stąd lękliwa i niepewna siebie, nie chcąc narazić się, zgadza się na wszystko, byle jakkolwiek usiąść, nie zostać, a jeżeli usiądzie wygodnie, liczy to dla siebie za szczególnie szczęśliwy wypadek. Podróżny, zwłaszcza ze środkowéj Europy, płacąc za miejsce, rozkazuje, bo płacił na to, żeby mu służono, hardo więc przy każdem zdarzeniu dopomina się praw swoich, a świadom rzeczy, wié u kogo o nie upomnieć się, a więc jest pewnym siebie. Wiedzą to dobrze wszyscy urzędnicy i służba kolei i dogadzają im, już dla spełnienia wymagań, już dla tego, iż lękają się, czy pod nie elegancką bez błyskotek powierzchownością nie ukrywa się jaka znakomitość, któraby mogła zanieść skargę. Że tak jest, dowodem zdarzenie następujące: Dnia 14-go kwietnia z. r. jeszcze za tymczasowéj płatnéj przewózki, wyjeżdżając z Wilna do Petersburga, dostałem miejsce drugiéj klassy w familijnym wagonie (vagon mixte) znalazłem tam jakiegoś komissanta kupieckiego z Berlina i urzędnika z Wilna, więcéj nie było nikogo. Znużony drogą, poszedłem do oddziału pierwszéj klassy, zupełnie niezajętego, położyłem się i zasnąłem. Wkrótce przyszedł ober-konduktor, a widząc mnie śpiącego, chciał zbudzić, ale domyślny Berlińczyk wiedział, że za przejście do wyższéj klassy bez dopłacenia, czekał mnie sztraf i wymówki, więc pogroził na niego i łamanym językiem dał mu do zrozumienia, że śpiący podróżny jest urzędnikiem poselstwa angielskiego. Już więcéj nie przychodził konduktor, urzędnik rozpowiedział mi co zaszło i dojechaliśmy w najlepsze do miejsca.

Co się dzieje z passażerami III-éj klassy, odwołuję się do najliczniejszéj przejeżdżającéj ludności. Wystawieni są najzupełniéj na wszelką dowolność nie tylko służby, ale nawet stróżów, odźwiernych i prócz ciągłych ofukań „gdzie idziesz, nie wolno, zejdź z drogi“ i t. d. nic więcéj nie słyszą. Trzeba pobyć choćby chwilę, na ludnych stacjach, w wydziale trzeciéj klassy, aby przekonać się, jak mało pomyślano, nie już o wygodzie, ale choćby o współczuciu dla nich. Na wielu stacjach, wydział 3-ciéj klassy ciasny, brudny, zimny, bez żartu przypomina izby szynkowe po karczmach litewskich.

Dla czego kompanja, wydając ogromne kapitały na utrzymanie drogi, pociągów i swoich ajentów, jest jednak osypywana wyrzutami ogółu, już to w opinii ustnéj (vox populi) już głośno nawet drukiem objawianéj? zdać sobie sprawy dokładnie nie możemy. Wyjaśnienie przyczyn wymagałoby pewnego wtajemniczenia się w sprawy zarządu ,— poprobujemy jednak, ile to w naszéj mocy, wsparci przekonaniem, że tylko prawdą i szczerem wyznaniem błędu, wchodzi się na drogę poprawy.

Przed kilku laty, oczekując kolei żelaznéj, cieszyliśmy się, że prócz dogodności jazdy, będziemy mieli grzeczne francuzkie towarzystwo. Wprawdzie miejscami rozczarowanie było nadto rażące, bo dolatywały już nas skargi z miejsc robót, ale z otwarciem tymczasowéj jazdy, wileńska stacja, na któréj w najlepsze pchano, potrącano, łżono podróżnych, stała się wskazówką, czego na przyszłość spodziewać się można było. Mieszkańcy Wilna i okolic dobrze pamiętają przechodowy czas drogi, tego absolutyzmu monopolu w całéj sile, tych niezliczonych niegrzeczności,jakich każdy doświadczył na sobie i na swoich rodzinach. Już wtedy posypały się skargi, czapeczki ze złotemi galonami i orzełkiem straciły cały swój urok, bo kłaniając się jedynie wpływowym ludziom, dla drugich sypały tylko wzgardą i lekceważeniem. Tu też oko w oko poznaliśmy się z tém wsławionem égalité, fraternité, a lud mszcząc się swéj krzywdy przezwał ich szmendeferczykami, ironicznie odmówił wszelkiéj sympatji. Największą niechęć już wtedy ściągnął na siebie czasowy zarząd eksploatacji. Pamiętna wszystkim postać w czapce i paltocie z czerwoną wypustką, zawsze w białych eleganckich rękawiczkach, odznaczała się nieuczynnością i jakby chęcią umyślnego znęcania się nad proszącemi, a wszyscy musieli udawać się do niéj, bo właśnie od niéj zależało pozwolenie, jechania i nawet odejścia całego pociągu. W jedną z takich chwil, dwie dość porządnie odziane kobiety, jak się zdawało siostry,przecisnęły się do wagonów, jedna już wsiadła, druga, trzymająca dwuletnie dziecię na ręku,podawała paczki i miała wsiadać, w tém nadbiega ktoś i pędzi precz, odepchnął, zamknął drzwiczki,— kobiéta w płacz, biedne dziecię, patrząc na swoją zapewne matkę, zaczęło płakać; widząc to wszystko z sąsiedniego wagonu, mówię do téj pani: „idź i poproś oto tego pana“ Był to francuz naczelnik wydziału, zacny, dobrze mi znany, w francuzkiéj czapecce,— pobiegła do niego, prosiła, ale ten odpowiedział, że to do niego nic nie należy—przez łzy to mi powiedziała zrozpaczona; co robić? W tém spostrzegam owego wysokiego francuza w białych rękawiczkach, odsyłam więc biédną matkę: „widzisz tego pana oficera, idź, proś go, on ma prawo kazać cię wziąść do wagonu.“ Nie rzucając dziecięcia, pobiegła, widzę jak prosi, ale wraca płacząc. — Szkoda mi było biednéj kobiéty, może śpieszy do domu, może ma jaką biedę, może wyglądają jéj, a najbardziéj rozczuliło mię dziecię, co tuląc się do niéj zanosiło się od płaczu. Przywołałem więc tę kobietę do siebie, dałem jéj otwartą kartę wydaną mi z głównego biura inżynjerji, ze słowami: „masz kartę, idź do tegoż pana oficera i powiedz, że jesteś moją siostrą i prosiszo miejsce“; wziął od niéj kartę, odepchnął ją, a przybiegł do mego wagonu z krzykiem, jak śmiałem dawać kartę innemu, kiedy ona tylko mnie służy, schował moją kartę do kieszeni i powiedział mi, że będę pociągnięty do odpowiedzialności. „Nie tak to prędko zięknę się mój panie, a kartę oddasz mi pan późniéj,— wreszcie obejdę się i bez niéj, bo pewno już więcéj nie pojadę, mam konie i wolę końmi jeździć, niż być świadkiem tego znęcania się nad biednemi.“ Odwróciłem się i siadłem, ktoś z blizko stojących pewnie powiedział mu kto byłem, a więc oddał mi kartę.—Co się zrobiło z kobietami i kto one były nie, wiem, jeżeli będą czytały te słowa, pewnie przypomną to zdarzenie. Dowolność osobista była więc w największym rozwoju, nikt jéj nie kładł tamy, nikt nie wejrzał co się działo, skarżyć się nie było komu. Miljony przechodziły z rąk do rąk płacono przyjezdnym tysiącami, roboty ciągnęły się, najechali niby inżynjerowie, niby technicy, ludzie niby fachowi,—*) jedni wyjeżdzali, na ich miejsce przyjeżdzali inni, robiły się układy, wchodzono w nowe umowy, zaprowadziła się biurokracja; całe domy najmowano na kancelarje, lada pisulka umiejący kopjować francuzkie pismo brał płacę wysoką,— słowem zewsząd zaczęły się zabiegi o wstąpienie na służbę do kompanji. Protekcje, pokrewieństwa grały ogromną rolę,—jeden drugiego prowadził, ojciec był liwerantem, a syn inżynjerem, całe rodziny były w służbie, bracia, szwagry, zięciowie: a zawsze ogromnie płatni. Główny zarząd tylko wypłacał, pisał, obmyślał ustawy, wydawał druki, wzory na raporta, rozkazy i t. d. Tymczasem miejscowe stosunki utrzymywały się zawsze na wyniosłą stopę. Szefa większego wydziału (dywizji) nazywano jenerałem. Najparadniejsze w miastach domy były zajmowane przez tych domniemanych jenerałów, jeździli nie inaczéj jak karetą, 4 lub 6 końmi, a lokaje i kucharze ich liczyli siebie za coś wyższego, za sług francuzkiéj kompanji. Kto wpływał na takiego jenerała, wypraszał miejsca dla swoich klientów. Pomimo to wielu bardzo zacnych, zdolnych ludzi, przyjezdnych, z emigracji i z miejscowéj ludności, wstąpiło do służby, jednak wielu prędko ją rzuciło, a jako zdolni znajdowali sobie inne zajęcia. Przez protekcję rozdawano antrepryzy, wdarła się ona nawet w część lekarską. W jedném mieście był doktor kompanji, co zajmował aż t r z y obowiązki, postronne i przy kompanji; mając dystans więcéj 150 wiorst, pytam się jaką mógł być zajęty czynnością? (D. n.)

*) Ciekawe są o tém wiadomości w sprawie procesowéj podradczyka Skwarcowa, drukowane w S. P. Wiadomościach.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.
List od p. T. O.

Znakomity socjalista i ekonomo-polityk na zachodzie, Proudhon, wydał niedawno broszurę przeciw jedności włoskiéj; nieznam w oryginale tego pisma, a tylko wyjątki z niego w Nrze 84 Kurjera Wileńskiego umieszczone w téj chwili mam przed sobą. Nieubłagana na pozór logika autora, łatwo trafia do przekonania osób, które jeszcze niewyrobiły w sobie stałego zdania o bieżących europejskich wypadkach, a jednak sposób zapatrywania się jego na wiele żywotnych kwestij w tém piśmie potrąconych, wcale jest różny od powszechnego postępowego mniemania. Tuszę sobie, iż niniejsze uwagi moje posłużą ku rozjaśnieniu w tym względzie opinji naszego czytającego społeczeństwa.

Co się tyczy Włoch samych, utrzymuje Proudhon, że te przez państwa ościenne uznane, w przeciągu niespełna lat 4-ch tak znacznie rozszerzone, powinny by „urządzić się wewnątrz, oświecić lud, rozwinąć bogactwo swego cudownego kraju; niech zakwitnie na nim wolność, filozofja i obyczaje, a mogą być pewne, że wnet bez wystrzału, tylko potęgą cnoty, przykładu i siły rzeczy, pozostałe części osiągną.“ Ale te niecierpliwe po Rzym i Wenecję sięgania, te niesłuszne oskarżania ministrów o kontr-rewolucję i zdradę, naprowadzają go na myśl, „że musi we Włoszech dziać się coś bardzo naglącego; widać, że téj rozgłośnéj jednoty nie można tak łatwo dokonać, jak sądzono; uznanie jéj zewnątrz, tyranja i knowania wewnątrz,do niczego nie posłużyły, a kiedy już dokonaną zostanie, łatwo przewidzieć, że niebędzie z tém lepiéj włoskiemu ludowi.“

Ten ostatni wniosek autora całkiem nietrafia do mojego przekonania, bo najprzód fałszywie zrozumiane są dane, na których go opiera, a następnie wiadome powszechnie fakta mu przeczą.

Następnie zastanawia się Proudhon nad stanowiskiem Francji w sprawie włoskiéj, i w wyprawie Napoleona III, rozważa trzy przedmioty: wojnę toczoną z Austrją przez cesarza Francuzów, jednotę włoską i papiestwo... Co się do Austrji ściąga, mówi on, powód do wojny był najwidoczniejszy. Cesarz Francuzów nie mógł pozwolić dalszego rozwoju wpływu austryjackiego we Włoszech... Francja chciała tylko przywrócenia równowagi, a w dalszém następstwie, sprostowania swojéj alpejskiéj granicy przez niewielkie powiększenie posiadłości. Zewnątrz tego zamiaru, Francja nie tchnęła najmniejszém uczuciem nieprzyjaźni przeciw Austrji, spółzawodnictwo dwóch mocarstw należy do innego wieku, spoczywa na nieistniejących już pobudkach.“

Gdyby rządowi francuzkiemu szło tylko o zmniejszenie wpływu austryjackiego we Włoszech, swój natomiast tam rozciągając, wojna ta byłaby właśnie dowodem li tylko o tenże wpływ dwóch wielkich mocarstw spółzawodnictwa, podsycanego ciągle bezsilnością i rozdrobieniem półwyspu, przywrócenie równowagi stałoby się nieutowioną fikcją, a zawarty pokój mieściłby w sobie nowych na przyszłość wojen zadatek. Byłoby to powtórzeniem tego, co już tyle razy miało miejsce, leczeniem symptomatów, a nie zniszczeniem źródła choroby. Rząd francuzki, jeśli chciał gruntownie złemu zaradzić,nie mógł nie widzieć,że najprostszym a najskuteczniejszym środkiem do przywrócenia równowagi i usunięcia nazawsze wpływu Austrji na półwysep, są Włochy połączone i silne; nieobcą też była myśl ta Napoleonowi III, gdy niepodległość Włoch po Adrjatyk naznacza, a projekt mającéj się zwolna rozwijać jedności włoskiéj, w formie federacyjnego związku nakreśla.

P. Proudhon jednak inaczéj zapatruje się na to: utrzymuje on, że „Napoleon III, gdyby się zgodził na oddanie Wiktorowi Emmanuelowi pozostałych części półwyspu, uchybiłby swoim powinnościom, Francji i samemu sobie. Napoleon III, głowa państwa wojennego, nie może pozwolić, aby u bram Francji powstało mocarstwo pierwszego rzędu; jako monarcha konstytucyjny również nie mógłby na to pozwolić, a jako prezydentowi rzeczy-pospolitéj demokratycznéj, spokojnéj, jeszcze mniéj wolnoby mu było zgodzić się na to. Przyjdzie czas, że Francja da hasło światu do rozbrojenia, jest to zaszczyt zdający się być dla niéj zachowanym, był on tajemném marzeniem rzeczypospolitéj. Dokona się to pod warunkiem niezbędnym, że wówczas kiedy Francja rozbrajać się pocznie, inne kraje nie będą się uzbrajały, kiedy zwinie swe wojska, zdecentralizuje swój zarząd i t. d. inne kraje nie będą się wówczas skupiały i chytrze przeciw Francji wzmacniały. Demokracja francuzka w 1848 r. o ile mogła wspierała wyzwolenie Włoch i rzeczpospolitę rzymską. Czyż można wyobrazić sobie, żeby ta sama demokracja, zupełnie poślubiwszy prace i obyczaje pokoju, scierpiała, żeby Włosi urządzali się w państwo wojenne. Nie, byłoby szaleństwem o tém pomyśleć, zdradą to wypowiedzieć...“ Daléj mówi p. Proudhon: że Francja, czy byłaby cesarstwem, czy rzeczpospolitą, urządzoną dla toczenia wojen lnb utrwalenia pokoju, w żadnym razie, wdając się w sprawy włoskie przeciw przewadze domu austryjackiego, przypuścić by nie mogła, aby ci, którymi opiekowała się wczoraj, stali się jéj spółzawodnikami jutro,“ a przytaczając razem dowody politycznych niewdzięczności, tém zakończa, „że Napoleon III nigdy zgodzić się nie może na utworzenie Włoch jednolitych. a im więcéj kierować nim będą widoki pokoju i postępu, tém mniéj na to przyzwalać powinien.“

W dziedzinie prawa dwie są różne od siebie sprawiedliwości, jedna, wedle któréj sądzą prywatne zajścia jednostek, druga w prawo publiczne wprowadzona, wiotka, interesowi silniejszego służebna; z niéj wypływa teorja siły na bezsilności drugiego oparta,ona tłómaczy zasadę, tak często praktykowaną: divide et impera, ona wreszcie jest źródłem tego naprężonego stanu Europy całéj. W kwestji danéj p. Proudhon jest jéj zażartym zwolennikiem. Rozwój pojęć społecznych wykazał tę fałszywość dotychczasowych pewników politycznych i inną drogę stosunkom publicznym wytknął. Francja pierwszy krok na niéj postawiła, uwzględniając wolę ludu liczebnie przez powszechne głosowanie wyrażoną, a protegując zasadę nieinterwencji, rzuconemu ziarnu swobodnie kiełkować pomaga. Pierwszém zaś wcieleniem przyjętéj idei, są dziś Włochy; czy więc Francja dzieło rąk własnych zniszczyć zechce i cofnie się z drogi postępu,dając ucho podszeptom lichéj bojaźni wymarzonego spółzawodnictwa, czy znowu fałszom kłamliwéj polityki ulegnie, łatwo byłoby odpowiedzieć, z opinji ludu francuzkiego czerpiąc wnioski, myśli jednak Napoleona III odgadnąć trudno, a w przypuszczenia bawić się nie będziemy.

Widomém następstwem, koniecznym wynikiem inaugurowanego pod Solferino systematu politycznego, jest właśnie owo rozbrojenie ogólne, do którego Francja z czasem da hasło. Na trwałych podstawach zbudowana równowaga europejska, prawo siły z kodeksu politycznego wyruguje, będzie rękojmią długiego pokoju, który pozwoli nieprodukcyjnie używany dotychczas kapitał na utrzymanie massy wojska, zwrócić ku pożytecznym dla kraju przedsięwzięciom, pomyślność i bogactwa wzmagać się będą, cywilizacja zakwitnie. Stosunki handlowe, wiążąc coraz ściśléj państwa i kraje, własny ich interes w zgodzie ogólnéj wykażą. Stan taki, do którego ludzkość w postępie swym zwolna dąży, był tajemném marzeniem rzeczypospolitéj francuzkiéj, a demokracja z 1848 r. ten sam sposób urzeczywistnienia go widziała, gdy wyswobodzenie Włoch i rzeczpospolitę rzymską wspierała.

Ale p. Proudhon nie wnika w to; chodzi mu tylko, aby Francja w żadnym razie na połączenie półwyspu nie zezwoliła, a obojętny, czy ona cesarstwem czy rzeczpospolitą jest, czy urządzona do toczenia wojny lub utrwalenia pokoju, czegoż się obawia? Oto, aby te potężne, jednolite Włochy, uzbrojone, w wojskowości wyćwiczone, nie zostały z czasem państwem zaborczém, nie zagroziły Francji, nie zamąciły jéj błogiego spokoju. Próżna obawa; słowami autora odpowiem, iż tego rodzaju spółzawodnictwo dwóch mocarstw należy do innego wieku, spoczywa na nieistniejących już pobudkach. Przejdźmy do sprawy papieskiéj.

P. Proudhon, zostawiając na stronie swe osobiste w rzeczach kościoła i moralności ludzkiéj widzenia, zapatruje się na tę sprawę li tylko ze stanowiska politycznego, i w Napoleonie III widzi dalszy ciąg Napoleona I, widzi wskrzesiciela w nowym wieku, pod nowemi kształtami i obyczajami dzieła Karola Wielkiego, upatruje w nich przedstawicieli jednoty kościoła i cesarstwa, a odbierając pierwszemu to podanie,sprowadza go do rzędu cesarzów Haiti i Meksyku. W roszczeniach austryjackich na Włochy, uważa on głównie chęć opiekowania się katolicyzmem, w wojnach o to Francji stolicę apostolską i wznowienie cesarskiéj Karola W. tradycji na pierwszym stawi planie. „Opuścić Rzym, mówi on daléj, i zostawić Włochy Włochom, byłoby dla Napoleona III tém samém, co wyrzec się swych z 1859 r. zamiarów, zostawić wolne pole cesarzowi austryjackiemu, zniweczyć wszystkie owoce wyprawy lombardzkiéj i strącić w otchłań królestwo włoskie. Mąż stanu, jakiekolwiek miałby osobiste przekonania w rzeczach wiary, nie powinien rozstrzygać ze szkodą stolicy św. sprawy władzy świeckiéj: bo pomimo, że rozdział pierwiastku duchownego od świeckiego, posunięty do ostateczności, zamienia się w teorji w niedorzeczność, a w praktyce w obłudę, przyznać należy, iż nie w ten sposób wierzenia się rozprzęgają, nie w ten sposób kościoły i sekty giną. Tylko jedna filozofja i to najradykalniejsza, przez powolne działanie na swobodne umysły, doprowadzić do tego jest zdolna. Rząd zwyczajny do jednego tylko jest obowiązany, tolerować mniemania i wyznania, zostawić swobodne działanie czasowi i wstrzymać się od wszelkiego początkowania.“ A mówiąc daléj o wichrzycielach grożących papieżowi odszczepieństwem, o zdradnych radach dawanych Napoleonowi III, aby się sam głową władzy duchownéj ogłosił, utrzymuje, że „jeśli

idea, którą przedstawia papież, jest wyczerpaną, należy ją inną zastąpić, a na to potrzeba czegoś innego, jak wyznanie wiary wikarego sabaudzkiego.

Po upadku władzy cesarskiéj w dawnym Rzymie, przy rozprzężeniu téjże na wschodzie, władza duchowna biskupów, kierując sumieniem i wyobrażeniami mass całych, rosła coraz bardziéj; w osobie papieża skupiona, stała się ona potęgą, tém mniéj dla rządzców świeckich nieodpojętną, iż się opierała na niewzruszonych zasadach gorąco wyznawanéj wiary. Karol W. w harmonji tych dwóch władz widząc swéj pomyślności zadatek, tradycję nowego cesarstwa, z tradycją kościoła chętnie połączył, i nadto zabezpieczywszy ojcu św. ziemską posiadłość, interesem własności stosunek wzajemny utrwalił. Następców Karolowych nieporozumienia i późniejsze wiadome dziejowe wypadki, dały obszerne pole stolicy apostolskiéj, urokiem majestatu otoczonéj, rozszerzyć swą w rzeczach świeckich powagę, a znakomite zdolności polityczne kilku papieżów, podniosły ją na wyżynę ostatecznego trybunału w zajściach międzypaństwowych. Jednak dwór rzymski u szczytu duchowéj potęgi, o zwiększeniu terytorjalném ojcowizny Piotra św. zapomnieć nie chciał, i te samolubne zamiary, wprowadzając go na drogę intryg i nadużycia, kazały mu zapomnieć o prawdziwéj podstawie wielkości jego i samą władzę powolnie osłabiały. Zajścia Bonifacego VIII z Filipem pięknym, przeniesienie stolicy św. do Awinjonu, rozdwojenie i roztrojenie władzy duchownéj, reformacja, Klemensa XI niepowodzenia i t. d. i t. d. doprowadzają stopniowo papiestwo do tego, iż już nie o rozszerzenie a tylko o utrzymanie posiadłości starać się musiało, w niéj widząc fałszywie swojego politycznego znaczenia fundament. Raz skrzywiony prąd wyobrażeń, prowadzi dwór rzymski na rozdroże egoistycznego interesu, a instynkt samozachowawczy władzy świeckiéj, wyszukuje sobie opiekuna, do własnych prowincij obce sprowadza bagnety, w tradycyjnym absolutyzmie bezpieczeństwo swe widzi, wreszcie sprawy duchowne widokom polityki nieraz poświęca. W takim stanie papiestwo stało się ponętną i łatwą zdobyczą dla panującego na półwyspie obcego wpływu, i w dzisiejszych zajściach austryjacko-francuzkich gra rzeczywiście nieposlednią rolę. Tak zwane opiekowanie się katolicyzmem ważne jest dla Austrji, bo ona utrzymuje stolicę św. w ciasnym obrębie świeckich pretensij i absolutycznego zarządu, bezpieczniejszą czuje się wewnątrz, i w ten sposób wolny wstęp do spraw włoskich zyskuje, ważne jest też ono i dla Francji, bo ta tylko w ścisłém przymierzu z kościołem, szybko i śmiało na drodze postępu iść może. Ludzkość, a na jéj czele Francja, dąży do tego, aby ewangeliczne zasady miłości, swobody i bezwzględnéj sprawiedliwości, w dziedzinę międzynarodowego prawa wprowadzić i na tych trwałych podstawach, szczęśliwą dla siebie przyszłość zbudować. Kościół winien im w tém przewodniczyć, i Napoleon III, jeśli duchowi czasu wierny zostanie, będzie przedstawicielem jedności cesarstwa i kościoła, ale jedności nie formy już, a treści. Dla czegoż kościół nie odpowiada dziś temu nastrojowi społecznych wyobrażeń, bo go względy władzy doczesnéj krępują, téj saméj, która duchową potęgę stolicy św. zniszczyła, z pierwotnéj drogi sprowadziła. Mamyż więc być jéj zwolennikami? Zaprawdę nie, i p. Proudhon jeśli ją broni, jeśli jéj przedłużenia życzy, to nie z przychylności ku stolicy apostolskiéj, bo wie on dobrze, że „papież, jako król duchowy, byłby królem świata,“ jak sam mówi; wie on, że ta władza podkopuje moralną siłę kościoła, że jest źródłem najsłuszniejszych robionych mu zarzutów; wie to tak dobrze, iż nawet w bujnéj wyobraźni swéj upadek kościoła przewiduje, marzy o zastąpieniu wyczerpanéj idei papiestwa czemś innem, może komunistyczną teoryjką jakąś, a mężom stanu nie radzi rozstrzygać sprawy władzy świeckiéj, ze szkodą stolicy św. dla tego, iż nie w ten sposób kościoły i sekty giną. Zapewne, kościół katolicki pozbawiony władzy doczesnéj w osobie papieża, pozbawiony tém samém więzów co go krępują, zabytków średnio-wiekowych otrząśnięty z niewłaściwych państwowych pretensij, nowym by blaskiem zajaśniał, a tryumfująco prowadząc ludzkość po drodze moralnego rozwoju, doczesną i wieczną pomyślność jéj by zabezpieczył. Powtarzamy więc śmiało z p. Proudhonem, iż nie w ten sposób kościoły giną.

Pisałem w grudniu 1862 r.
(Na Podolu).

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Włochy.

Turyn 26 stycznia. Król mianował kontr-admirała margrabię Horacjusza di Negro, Genueńczyka, ministrem marynarki na miejscu margrabi Ricci i przyjął wczoraj jego przysięgę. Margrabia di Negro jest doświadczonym żeglarzem, zaszczytnie znanym jeszcze od roku 1848, kiedy pod rozkazami hr. Albini odznaczył się w wielu zdarzeniach, a mianowicie, kiedy jako dowódca fregaty, utrzymał cześć flagi piemonckiéj pod silnym nieprzyjacielskim ogniem. Po roku 1859, zarządzał wojennym departamentem neapolitańskim; wkrótce potém wyszedłszy ze służby czynnéj, został mianowany nauczycielem królewicza Odona. Mówią, że jest to mąż bardzo zdolny i wielkiéj mocy duszy.

Margr. Pepoli, minister handlu w gabinecie Rattazzi, zespolił się z gabinetem dzisiejszym i przyjął posadę posła włoskiego przy dworze rossyjskim. Margr. Pepoli będzie w Petersburgu na swojém miejscu. Małżonka jego, księżniczka Fryderyka Hohenzollern Sigmaringen (urodzona 24 marca 1820) przewodniczyć będzie salonowi ambasady z wielką świetnością.

Posłowie zjeżdżają się już do Turynu; nowe wybory sprzyjają gabinetowi. Zdaje się, że doświadczenie nie jest stracone, i że czas sejmowy nie będzie marnowany na próżne interpellacje. Reformy doradzane przez ministrów spraw wewnętrznych, wojny, skarbu i sprawiedliwości, kraj z wdzięcznością przyjmie, bo ulepszenia połączone są z najściślejszą oszczędnością.

Nowy prefekt margr. Gualterio, został przyjęty jak najlepiéj w Genui.

Słychać o mianowaniu kilku nowych senatorów, na miejsce tych, których śmierć w ostatnich czasach zabrała.

Pod koniec lutego włoska rewolucyjna eskadra będzie mogła wypłynąć na morze.

— Wiadomości o składkach grosza jedności, zewsząd nadchodzą. Przedmieście medjolańskie Corpi Santi, przeznaczyło 2,500 franków; rada miejska bolońska zagłosowała 20,000 franków. „w uroczystym dowodzie głębokiéj miłości, jaką ludność wyznaje dla jedności włoskiéj.“ Komitet wychodztwa kremonckiego złożył przeszło 4,000 franków. W Marchjach złożono 40,000 franków. Święty dom Loretański przysłał 6,000 franków. Słowem grosz jedności z każdym dniem wzrasta.

W ilości pieniędzy nadsyłanych jako grosz jedności, największą pociechę sprawiły składki zebrane w krajach włoskich, będących dotąd pod panowaniem Austrji. Jest to dowodem stałości i nadziei.

— Przez parostatek neapolitański nadeszły nieco lepsze wiadomości pod względem zbójectwa, dzięki zaprzaniu i waleczności wojska. Rozdano mu należne nagrody, między innemi, król przeznaczył 102 medale zasługi wojskowéj, które otrzymają pospołu z żołnierzami i gwardjacy narodowi. Niepodobna nie oddać największego uwielbienia dzielności tych obywatelskich wojowników.

Turyn 27 stycznia. Niektóre dzienniki zagraniczne usiłują wmówić czytelnikom, że w stosunkach rządów francuzkiego i włoskiego, zaszła wielka oziębłość. Dziennik frankfurcki Europa utrzymuje, że hr. de Sartiges starał się wywiedzieć, jaki jest rzeczywiście stan skarbowości włoskiéj i że zebrane wiadomości sprawiły mu gorzki zawód. To twierdzenie jest zupełnie bezzasadném. Gabinet wierny swojemu programmatowi, wysoko ceni życzliwe rady sprzymierzeńców włoskich, lecz nieulegnie żadnym rozkazom, a tém mniéj jakiemukolwiek naciskowi w tém, co się ściąga do administracji wewnętrznéj. Gabinet francuzki nieobjawił w Turynie ani rozkazów, ani groźb z powodu kierunku, jaki ministrowie nadali zarządowi kraju. Fałszem jest co dziennik France powtarza o dąsach rządu francuzkiego z powodu uwięzienia księżny Barberini Colonna di Sciarra.

— Pan Peruzzi oddalił ze służby kilku syndyków i urzędników policyjnych oziębłych w spełnianiu powinności, jedynie ze strachu zemsty rodzin, będących w związkach ze zbójcami.

— Zdrowie jenerała Garibaldiego polepsza się, ale bardzo powolnie. Łagodne niebo Kaprery wywiera wpływ dobroczynny. Jenerał odbiera dużo listów, wysyła dużo odpowiedzi, ale szczęściem, mało w nich miejsca zajmuje polityka.

Umarł tu w Turynie w bardzo podeszłym wieku półkownik Jacopetti, były naczelnik jeneralnego sztabu wojska lombardzkiego w1848, jeden z tych nielicznych i szlachetnych szczątków wojen neapoleońskich, którzy uświetnili imię włoskie w ciągu półwieku na wszystkich polach bitew. Półkownik Jacopetti mąż bardzo ukształcony pisał wyborne żywoty kilku jenerałów swojego czasu.

Francja.

Paryż 24 stycznia. Monitor powszechny pisze: Główno-dowodzący wyprawą meksykańską, jen. Forey w depeszy z Orizaba dnia 9 grudnia 1862 r. zdaje sprawę przed marszałkiem ministrem wojny ze zdarzeń zaszłych od czasu ostatniego doniesienia.

Zajęcie Medeliny przygotowało zajęcie Alvarado, którego okolice opisywano, jako obfitujące w bydło, konie i muły. Pod rozkazami pana Mangin półkownika 3-go półku żuawów, tenże półk, oraz szwadron strzelców afrykańskich opanowali ten port bez oporu dnia 23 listopada, zostawiwszy go pod opieką łodzi kanonierskich La Sainte Barbe, L'Eclair i La Tempete, na których znajdował się oddział piechoty morskiéj, mała kolumna wyprawy została odwołaną i skierowaną na Jalapę, gdzie powinna była połączyć się z wojskami jenerała Bertier.

Działania, mające się wykonać w téj stronie, oraz liczba wojsk francuzkich i meksykańskich. które ześrodkowały się pod Jalapą, skłoniły głównodowodzącego do oddania ich pod rząd jenerała Bazaine, który opuścił Vera-Cruz 5 grudnia.

Spółcześnie, admirał Jurien sam kierował wyprawą na Tampico. Oddany pod jego rozkazy półk 81-szy wsiadł na okręta d. 16 listopada, eskadrylla przypłynęła dnia 22 do zapory rzeki Tampico, leżącéj oko 3-ch mil od miasta; wylądowanie wojska natychmiast rozpoczęto i dnia 23-go opanowano miasto bez wystrzału. Udało się łodzi kanonierskiéj la Lance przedrzeć się w górę rzeki i rzucić kotwicę przed Tampico z trzema parostatkami i dwóma wielkiemi przewozami uzbrojonemi do wojny. Miasto w dniu 1 grudnia było spokojne; ludność okazywała radość z obecności naszych żołnierzy, których ze spółczuciem przyjęła. Jenerał Forey, przychylając się do usilnéj prośby mieszkańców Tampico o zostawienie tam nieco wojska francuzkiego, rozkazał wysłać trzy drużyny piechoty morskiéj, dla zastąpienia w tém mieście półku 81-go.

Stosownie do dawniejszych doniesień jenerała Forey, jener. Douay wyruszył dnia 1-go grudnia z Orizaba ze swoją brygadą dla zajęcia miast Palmar i San-Andres. Oddane pod jego rozkazy siły, podzielone na dwie kolumny; ważniejsza z nich miała postępować drogą Cumbres i zatrzymać się w Palmar, druga lżejsza, pod dowództwem pułkownika l'Hériller, powinna była przez Maltrata pójść do San-Andres. Jener. Douay, z piérwszą kolumną przybył wcześnie na biwuak Aculcingo, skąd jego przednia straż wypędziła 50-ciu jeźdźców nieprzyjacielskich. Przebył on pierwszy Cumbres i nieprzyjaciel mimo usypane przez siebie okopy, nie śmiał stanowczo bronić przejścia przez górę. Dnia 3 grudnia, obozował w Canada i wszedł d. 4-go do Palmar, które to miasto postawił natychmiast w stanie obronnym.

Jener. Douay wyszedł d. 5 grudnia na spotkanie półkownika l'Hériller, który wyciągnął z Orizaba 1 grudnia z półkiem 99-m z działobitnią góralską i szwadronem strzelców afrykańskich, w pochodzie na San-Andres.

Półkownik l'Hériller przybył do San-Antonio de Abajo, w chwili, w któréj ta ferma dopalała się. Kilka ferm sąsiednich podobnież stało w ogniu. Półkownik uczuł potrzebę pośpiechu, dla ocalenia od pożaru San-Andres i postanowił przez pochód nocny zaskoczyć Meksykanów.

Dnia 4 grudnia o godzinie 3-ciéj zrana półkownik l'Heriller, wyruszył z trzema drużynami żołnierzy wyborowych i 6-m szwadronem 1 półku strzelców afrykańskich. Uszedłszy 6 kilometrów, napadł na silną straż nieprzyjacielską i strzelcy schwytali 8 ludzi i 8 koni.

P. de Prud'homme porucznik 99 półku, oficer ordonansowy pułkownika l'Hériller, znajdujący się na czele strzelców i kierujący ich obrótami, poległ od dwóch wystrzałów.

Lubo pochód półkownika l'Heriller przez tę utarczkę został odkryty, nie cofnął on jednak swéj drogi na San-Andres. O świcie gromada jazdy ukazała się po prawem ręku; pluton strzelców rozpędził ją i ścigał aż do wejścia do miasta, gdzie wstrzymany został przez żwawe strzelanie ręcznéj broni. Pułkownik l'Heriller, rozumiejąc, że obrona będzie żwawą, wprawił swe wojsko do uderzenia, gdy tymczasem znakomitsi mieszkańcy przybyli z oznajmieniem, że nieprzyjaciel ustąpił. Wysłał więc kapitana de Montarby z dwóma plutonami w pogoń za nim; przebiegłszy kilometr drogi, doścignął go i natychmiast nań uderzył, chociaż miał przed sobą od 500 do 600 ludzi piechoty i jazdy pod rozkazami jenerała Alvarez. Meksykanie, widząc przed sobą małą tylko liczbę strzelców, zatrzymali się i chcieli ich otoczyć. Położenie kapitana de Montarby stawało się trudnem, gdy nadbiegł komendant Jamin z dwóma innymi plutonami szwadronu. Wnet uderzono znowu na Meksykanów, którzy bezładnie uciekli. Strzelcy afrykańscy wrócili do San-Andres, przyprowadzili 9-ciu jeńców i 12 koni; z naszéj strony mieliśmy kilku jezdnych stłuczonych lub lekko rannych. Podług zebranych wiadomości, nieprzyjaciel stracił około 50-ciu ludzi.

Pułkownik l'Heriller zajął San-Andres o godzinie 8-méj zrana; dalsza część jego kolumny przybyła tam w południe. Mieszkańcy zdawali się cieszyć z obecności wojsk naszych. Osadzono natychmiast straże we wszystkich fermach dla niedozwolenia nieprzyjacielowi puścić je z dymem i zniszczyć zboża będącego na pniu.

Tak więc w dniu 4-m grudnia równie w San-Andres, jak w Palmar, osadzenie wojsk naszych nad brzegami rzeki Anahuak, odbyło się bez trudności. Pochód, który wkrótce wyjdzie nad brzegi rzeki Perote, uzupełni zajęcie całéj płaszczyzny. Powyższe wstępne działania mają głównie na celu nie bój z nieprzyjacielem, ale opatrzenie się w żywność i uspokojenie ludności zastraszonych groźbami Juarystów i nakoniec przygotowanie pochodu na Pueblo. W ten sposób, ciężąc nad nieprzyjacielem przez dwie drogi łączące się w Amozok, zapewniliśmy ześrodkowanie wojsk naszych.

Rozmaite wojska wysadzone na ląd w Vera-Cruz ciągną na Orizaba; za niewiele dni w kraju gorącym pozostaną tylko żołnierze ściśle potrzebni dla straży naszéj linji działania.

Jenerał Forey, dowiedziawszy się o przybyciu do Vera-Cruz części mułów z New-Yorku i z wyspy Kuby, wyraża myśl, że jeżeli zapowiedziane nadesłanie mułów prędko się sprawdzi, będzie mógł rozpocząć swe działanie przeciw Puebli prędzéj niż z początku rozumiał.

Od strony Jalapy, na płaszczyźnie, chociaż Juaryści poczynili zniszczenia, największa jednak część zboża stoi jeszcze na pniu.

Stan zdrowia wojska jest zadawalający; założono w Jalapa szpital wracających do zdrowia, wysłano do niego wszystkich konwalescentów brygady Bertier.

Paryż 26 stycznia. Na dzisiejszém posiedzeniu senatu, prezes p. Troplong zapowiedział, że odczyta prejekt adresu do cesarza wypracowany przez kommisję (powszechna uwaga).

Pan Troplong czyta: „Najjaśniejszy panie, senat równie jak cała Francja, przyjął z uczuciem najżywszego zadowolenia, wyrazy waszéj cesarskiéj mości.

„Wielkie zdarzenia cisnące się jedne po drugich, postępy wiążące się z sobą w upłynionym okresie, dowodzą, co zdoła taki kraj jak nasz, kiedy jego siły są mądrze urządzone, i kiedy szczerze idzie w zgodzie ze swym władzcą. Po walkach systematów i stronnictw, które aż nadto kraj znękały, potężne tchnienie ducha pospolitego ożywiło zewsząd, w rządowéj robocie, uczucie wzajemnego zaufania i potrzebę skutecznego współpracownictwa. Ten właśnie prąd wyobrażeń pozwolił waszéj cesarskiéj mości, statecznie bez cofania się, prowadzić tę politykę wielkości moralnéj i ulepszeń rzeczowych, któréj obraz przedstawiłeś krajowi. Ten obraz będzie wyryty w naszych rocznikach; bo jest, ze strony panującego, hołdem złożonym genjuszowi Francji, od którego czerpie natchnienia; a ze strony Francji, jest pobudką do wdzięczności dla panującego będącego jéj dumą (Dobrze, bardzo dobrze!)

„Wierny temu uczuciu zaufania, chciałeś najjaśniejszy panie, aby ciało prawodawcze, trwało do zakreślonego prawem okresu swego umocowania. Rozwiązanie jego przed czasem, rzuciłoby wątpliwość o uspsobieniach Francji. Rząd twój, najjaśniejszy panie, jest nader silny spółczuciem ludowém, aby potrzebował czatować na pomyślną przemijającą chwilę jakich przypadkowych okoliczności. Zagłosowanie dziesiątego grudnia, i uchwały które za niém poszły, odznaczają stanowiska niezachwiane, których zmienić niezdołają ani przypadkowe zachcenia, ani namiętności tonące w nurtach woli narodowéj (nowe potwierdzenie).

„A więc powszechne głosowanie odpowie twojemu wezwaniu. Odważni i szczerzy pomocnicy cesarstwa, znajdą się w danéj godzinie, i daléj poprowadzą trzeci okres tak szczęśliwie zagajonego dzieła. Logika ludu jest równie silną jak logika zdrowego rozumu. Mówi ona, jak to wasza cesarska mość wspomniałeś, że przeszłość jest rękojmią przyszłości, i ze ta przeszłość, jest dobrem społeczeństwa, które od jedenastu lat poczyniło niezmierne postępy na wszystkich drogach wiodących na pierwsze miejsce.

„W tej pełnéj chwały pracy, z którą konstytucja zespala nas po raz dwunasty, senat bez przerwy czerpał swe natchnienia, w duchu porządku panującego w kraju i w wyzwolonych zamiarach, panujących w sercu cesarza. Pośpieszyliśmy pracować razem z Francją, kiedy pragnąc naprawy społecznéj zażądała wskrzeszenia monarchji i dynastji cesarskiéj. Użyczyliśmy podobnéż spółpracownictwo cesarzowi, kiedy w swém światlém zapomnieniu osobistych widoków, postanowił rozszerzyć koło roztrząsania i jawności w obradach wielkich zgromadzeń państwa i wyrzec się prerogatywy dawniejszych rządów, w przedmiocie dodatkowych i nadzwyczajnych kredytów. Senat, strażnik konstytucji, opartéj na wzajemnéj zgodzie władzy, która umie być umiarkowaną, i wolności, która umie sama siebie poskramiać, nie zechce ani cofać się przed mądremi udoskonaleniami, ani wątlić nie-

zbędnych rękojmi. Zadanie jego aż dotąd było łatwe; bo jeżeli kraj nauczony doświadczeniem, lęka się niebezpieczeństw swawoli; monarchja ożywiona duchem czasu, odtrąca nadmiar władzy. W obecnéj chwili, senat widzi, że kraj jest spokojny, że czeka bez trwożliwego wzruszenia postępu zdarzeń. Taki jest skutek rozwoju potrzeb pokojowych, ostudzenia zadań rewolucyjnych, w społeczności, która aż nadto od nich ucierpiała, i przyjacielskich dążeń, twojéj zewnętrznéj polityki, która w stosunkach z gabinetami, nie oddziela uczciwych pragnień ludowych, od praw i traktatów. Tak jest, najjaśniejszy panie! wszędzie we Francji, mniemania koją się i oświecają, i niezmierna większość dopomina się w rozprawach i w krokach politycznych, o umiarkowanie, o rozsądek, o bezstronność.

„Zaiste, z liczby trzech dalekich wypraw, którym towarzyszą śluby kraju, a na które pogląda z nadzieją przyszłość cywilizacji, wyprawa meksykańska była w chwili cofnienia się z niéj dwóch pomocniczych nam mocarstw przedmiotem pełnego zadumy oczekiwania. Dziś, pozostało nam tylko iść naprzód i oddajemy swą sprawę naszemu bohaterskiemu wojsku. Kiedy chorągiew znajduje się w obliczu nieprzyjaciela, kiedy nasi waleczni żołnierze mają zwrócone oczy na zachęty ojczyzny, ciało radne jedyną może tylko mieć politykę: przesyłać wojsku świadectwa swego uwielbienia! (jednomyślne wyrażenie żywego potwierdzenia).

„Włochy bliższe nas, wywoławszy obawy, same pracują postępowaniem swojém do ich ukojenia. Era walki wdal zapada; era układów zbliżac się zdaje. W Turynie przestano mówić o Rzymie (powszechne oznaki zadowolenia); w Rzymie poczęto zajmować się ulepszeniami, a ojciec święty wspierany przez obecność naszego wojska, głośno wynurza swą wdzięczność dla cesarza (żywe poruszenie, pochwały). Wie on, że niepodległość Włoch nie jest sojuszem Francji z rewolucją (wybornie! przez ciągłe potwierdzenie), wie, że można liczyć na waszéj cesarskiéj mości, wówczas kiedy cześć i dawniejsze zobowiązania przemawiają (ogólna pochwała).

„Byłoby rzeczą pożądaną, aby Stany Zjednoczone amerykańskie pozwoliły nam powziąć podobneż nadzieje. Ale wojna domowa szerzy tam swoje spustoszenia, i przełożenia pojednawcze waszéj cesarskiéj mości zdały się być przedwczesnemi dwóm wielkim państwom morskim europejskim. Żałujemy tego; dyplomacja zawsze występuje w porę, kiedy bez własnych widoków nastręcza rady zgodne z ludzkością (bardzo dobrze! bardzo dobrze!). A żałujemy tego tém więcéj, że w skutek zamętu, który oderwanie rzuciło na nasze stosunki handlowe z Ameryką, przerwanie pracy w niektórych powiatach rękodzielnych, doprowadziło do opłakanego stanu, a chociaż to przesilenie przemysłowe porównać się w swém wytężeniu nie może z tém, co się gdzie indziéj dzieje, wzywa jednak całéj troskliwości rządu i obywateli. Miłosierdzie pojedyńczych osób, nierównie potężniejsze przez skromne uczęstnictwo wszystkich, niż przez bogate dary szczupłéj tylko liczby, pomnaża szlachetne swoje usiłowania, i byłoby potwarzą wątpić o jego gorliwości, dla tego, że działa bez wystawy i rozgłosu. Rząd ze swojéj strony, przez środki będące w jego mocy, dostarcza z kolei już to pracy, już wsparcia; dobroczynne prawo, zagłosowane z patryotyczną skwapliwością, doda osobny kredyt do zwyczajnych i nadzwyczajnych zasobów miejscowych. Tak więc, gdziekolwiek objawi się cierpienie, robotnicy znajdą szczere spółczucie i skuteczną pomoc. Zasługują na to tém więcéj, że w nieszczęściu umieją zachować godność, i że ich rezygnacja, jest rezygnacją męzkiego poświęcenia (oznaki pełnéj współczucia pochwały).

„Zauważmy wszakże, że ta klęska nie dotknęła wszystkich naszych departamentów i wszystkich rękodzieł. W ogólności praca jest czynną a byt dobry jest jéj nagrodą. Żywotność sił naszych produkcyjnych podwaja swą sprężystość przez wzrastającą rozciągłość handlowego odbytu; traktaty handlowe, któremi rząd waszéj cesarskiéj mości zajmuje się tak troskliwie, nadadzą temu ruchowi dobroczynną płodność. Bogactwo krajowe uczyniłoby znakomity postęp, gdyby osadnictwo Algierji potrafiło pokonać zawady wyłączne téj stronie, gdzie potrzeby Arabów i Europejczyków stykają się ciągle lecz ztożsamiają się zbyt powolnie. Rząd waszéj cesarskiéj mości zapowiedział, że projekt uchwały senatu będzie nam przedstawiony, w ważnym przedmiocie własności arabskiéj. Roztrząśniemy to rozporządzenie, z chęcią zastosowania się do widoków waszéj cesarskiéj mości, bo wchodzi ono w obręby konstytucji.

„Najjaśniejszy panie, dokumenta dostarczone z rozmaitych wydziałów a udzielone senatowi, zdało się nam, że rzuciły światło na wszystkie gałęzie zarządu cesarstwa, ministrowie zaś przyjęli je bez wyjaśnień, jakich kommisarze senatu potrzebowali. Składamy za to dzięki waszéj cesarskiéj mości. W machinie tak rozległéj, jaką jest administracja francuzka, nie jest rzeczą niepodobną, odkryć jaką nieprawidłowość, w działaniu niektórych sprężyn. Ale całość jest wyborna. Przy tém układ praw naszych, jest taki, że w każdym przedmiocie, rada mieści się obok skargi, a poskromienie obok krzywdy.

„Dla rozszerzenia to téj cechy sprawiedliwéj i wyzwolonéj zarządu, chciałeś wasza cesarska mość, aby zanoszone skargi przed rady prefektur, w rzeczach spornych, były roztrząsane obustronnie i jawnie. Pokrzepiać w ustanowieniach uczucie prawa, jest to w nich rozkrzewiać nawyknienia sprawiedliwości, obowiązku i umiarkowania.

„Najjaśniejszy panie, po odbyciu teraźniejszego parlamentu, rozpocznie się nowy okres z ciałem prawodawczém, na nowo zahartowaném w głosowaniu narodu. Jakkolwiek rozległy jest nasz widnokrąg, obszerniejsze przestrzenie jeszcze nas czekają! Francja nie ma zwyczaju usypiać w bezpłodném próżnowaniu. Ten wielki kraj, który rozwinął męztwo swoje w wojnie, cudowną pojętność w pracach pokoju, dziwny zdrowy rozum w kierunku swéj polityki, podwoi usilność, by osięgnąć dolę postępu, którą dłań wasza cesarska mość wskazuje! cesarstwo utrwalone przez czas, uświęcone przez spółczucie Europy i piastowane miłością ludu, nie zawiedzie swych obietnic; Francja z niém w zgodzie nie uchybi swemu posłannictwu.“ (Przeciągłe oznaki zadowolenia nastąpiły po odczytaniu projektu adresu).

Prezes, oświadczywszy, że projekt będzie wydrukowany i rozdany senatorom, zapowiada, że w następny czwartek 29, można będzie przystąpić do jego rozbioru.

Paryż 28 stycznia. Monitor powszechny pisze w biuletynie swoim co następuje:

„Lord Russell poruczył hrabiemu Cowley ambassadorowi angielskiemu, wynurzyć panu Drouyn de Lhuys zadowolenie, jakie sprawiła rządowi angielskiemu mowa cesarza Napoleona III, do wystawców francuzkich, jak równie to, iż widzi, jak uczucia wzajemnego poważania codzień bardziéj wzmacniają węzły przyjaźni łączące obadwa narody.“

Piérwszy prezydent najwyższéj izby obrachunkowéj pan Barthe, senator, członek rady tajnéj, człowiek akademji nauk moralnych i politycznych, zakończył życie. Monitor oddał hołd jego zasługom, w wyrazach pełnych współczucia.

Hrabia de Morny odczytał na posiedzeniu izby prawodawczéj, projekt adresu téjże izby do cesarza.

Anglja.

Londyn 23 stycznia. Lord major zebrał wielką miejską radę, na którą wniósł następne przełożenie:

„Mianować komitet pod przewodnictwem lorda majora dla postanowienia, w jaki sposób obywatele londyńscy mogli by najjawniéj dowieść swéj wierności i przywiązania, do najukochańszéj królowéj i jéj rodziny, z powodu blizko-przyszłego małżeństwa następcy tronu.“

Wątpić nie można, że miasto Londyn wystąpi z objawem godnym siebie, przełożenie bowiem pana Andersona, lorda majora, przyjęto z najwyższym zapałem.

Podziemna droga żelazna londyńska jest nadzwyczaj czynną; dochody przewyższają wszelkie oczekiwania. Z powodu jednak nieustannego prawie ruchu na téj kolei, wynurzyła się niedogodność, któréj zarząd zaradzić powinien. Wypadła potrzeba zasilać ogień w machinach dla poruszenia pociągów nierównie ładowniejszych, jak z początku obliczano. Przyrządy przeznaczone do pochłaniania dymu i pary, okazały się niedostatecznemi, tunelu więc i stacje, przesycone są gazem siarczanym, a nawet wyziewami smrodliwemi, co służbę czyni nadzwyczaj przykrą, dla mechaników, palaczów i straży, a nawet dotkliwém jest dla jadących w wagonach. Gdyby przejazd trwał dłużéj, niepodobna byłoby wytrzymać.

Prusy.

Berlin 23 stycznia. Gazeta narodowa oznajmuje, że baron von Vaerst, poseł-sprawozdawca budżetu 1862, wysłużony wyższego stopnia oficer, ozdobiony krzyżem żelaznym 1813 r. wezwany został przez radę wojenną do oświadczenia, czy zapisał się do składki 5-cio talarowéj na fundusz narodowy; stąd zdaje się, iż jest myśl wytoczyć przewód w sądzie wojennym przeciw temu weteranowi.

— Rada gminowa halbersztadzka wykreśliła ze swego budżetu summę 480 talarów, wyznaczoną dla burmistrza na wydatki pobytu w Berlinie jako członka izby panów. Burmistrz głosował podczas ostatniego sejmu z większością izby wyższéj, rada więc gminowa oświadcza: „że niechce zasilać ciała, które nietylko nie troszczy się o dobro kraju; ale sprowadziło między koroną i krajem zatargi, które muszą podkopywać szczęście i pomyślność państwa“.

— Dla uzupełnienia wiadomości o rozprawach nad adresem izby poselskiéj, ogłaszamy projekt przedstawiony przez stronnictwo katolickie, w tém brzmieniu, w jakiém go przyniosły dzienniki berlińskie; to jest z opuszczeniem pierwszéj części, obejmującéj rzut oka na sejm 1862 i uwagi nad mową otwarcia.

Projekt tak daléj wyraża się:

Izba widzi się zmuszoną z największą boleścią w obec tego samowolnego postępowania rządu oświadczyć, że toż postępowanie jest sprzeczne z konstytucyjnemi prawami przedstawicielstwa narodowego i z potrzebami rzeczowemi kraju. W duchu najistotniéj monarchicznym i umiarkowanym, konstytucja pruska nie zastrzegła, jak to czynią konstytucje innych państw, dla przedstawicielstwa narodowego prawa corocznéj uchwały podatków, usunęła więc w ten sposób niebespieczeństwo ich odmowy; bo artykuł 108 przepisał, że podatki i opłaty dopóty będą pobierane, dopóki prawo ich nie zmieni.

Ale z drugiéj strony taż sama konstytucja w bardzo jasném wyliczeniu możliwych wynikłości, powierzyła przedstawicielstwu narodowemu zupełne prawo na przyzwolenie lub odmowę wydatków; a zastrzegając w artykule 99-m, że wszystkie przychody rozchodowane przez państwo, powinny być z góry obliczone na każdy rok i wniesione na budżet, mający być corocznie ustalony przez osobne prawo. Żadna więc wątpliwość w téj rzeczy miejsca by mieć nie powinna, że rozchody dokonane wyraźną uchwałą trzech ciał prawodawczych jedynie mogą być poczytane za konstytucyjne, ale te, które poczyniono wbrew uchwale jednego z trzech ciał, nie mają tego znamienia.

Izba poselska, ufna w ojcowskie skłonności naj. pana rozumie być swoim obowiązkiem złożyć u podnóża tronu prośbę równie usilną jak pełną uszanowania, abyś w. kr. mość raczył rozkazać rządowi położyć prędki koniec stanu niekonstytucyjnego, a to przez uznanie i w formie i w praktyce rzeczywistego prawa przedstawicielstwa narodowego, dla przywrócenia w ten sposób ufności w szczęśliwy rozwój, który objawiał się tak żywo i potężnie w całym kraju, przy wstąpieniu na tron waszéj królewskiéj mości.

Myśl nastawania na prawa rządu lub korony daleką jest od nas, wybranych przedstawicieli narodu. Lecz z uwagą zbadawszy położenie kraju, sumienie daje nam świadectwo, że obstajemy tylko przy prawach uroczyście zaręczonych ojczyznie, takich, jakie rozwinęły się z jéj dziejów i dążeń.

Z całym pruskim ludem, szanujemy i wielbimy królewskość, pod którą Prusy stały się wielkiemi, ale taż sama królewskość uznała przeobrażenie naszego politycznego życia i ograniczenie dobrowolnie przyjęte władzy rządowéj dawniéj nierównie rozciąglejszéj; uznała je za najpewniejsze rękojmie pomyślności i dalszego rozwoju ojczyzny; dla tego ta szlachetna królewskość nie zapozna ducha sprawiedliwości, wierności i uczciwości, który jedynie skłonił izbę poselską do złożenia swych prośb u podnóża tronu w. kr. mości. Racz naj. panie miłościwie przyjąć nową obietnicę, że w spełnianiu praw swoich izba poselska pamiętać będzie o świętych powinnościach będących ich warunkiem i które równie ją obowiązują względem korony i kraju.

— Berlin 25 stycznia. Czytamy w Gazecie narodowéj:

P. von Bismarck oświadczył przedwczoraj niemal stanowczo, że król nie przyjmie adresu izby poselskiéj; należy więc zapytać co konstytucja pod tym względem zastrzega. Art. 81-y mówi: „Każda izba ma prawo składania adresów królowi. Aby to postanowienie miało swą wagę, potrzeba, by obok prawa znajdowała się wyrażona powinność. Jeżeli jest rzeczą pewną, że od rozstrzygnienia królewskiego zależy, czy zechce lub niezechce osobiście przyjąć adres, również jest niezawodna, że według artykułu 81-go każda izba ma prawo domagać się o przyjęcie swego adresu przez króla. Zwykle izba trzymała się w głosowaniu na adres następnego trybu: wybierano losem deputację z 21 członków; prezes izby jest jéj naczelnikiem. Dowiadywano się u prezesa rady, czy i kiedy naj. pan zechce przyjąć deputację, a stosownie do téj odpowiedzi adres bywa czytany przed królem i składany w jego ręce. Dotąd nie było przykładu odmowy przyjęcia deputacji adresowéj. Gdyby się na ten raz to zdarzyło, prezes izby przesłałby adres przy liście, lecz przeszłość nie uczy, jaki ma być kształt tego listu.

Rokowania wstępne odłamów nad rozbiorem adresu rozpoczęły się wczoraj wieczorem; niema pewności, czy te rozprawy zakończą się w ciągu jednego lub 2-ch dni. W obecnym stanie rzeczy przewidywać można, że adres przyjęty zostanie przez całą izbę, wyjąwszy może 70-ciu do 80-ciu posłów.

Kommisja budżetowa otrzymała już wszystkie dokumenta, ściągające się do budżetu 1863-go.

— Jeneralny prokurator p. Lene złożył swoje umocowanie poselskie, przyszło więc dnia 24 stycznia w Gardelegen do wyboru nowego posła. Baron von Seydlitz, kandydat stronnictwa postępowego, został wybrany przez 238 głosów przeciw 12-tu, które otrzymał hr. Schulenburg, kandydat stronnictwa wstecznego.

Rada gminowa szczecińska postanowiła niedawać żadnéj uczty w rocznicę założenia Obrony ziemskiéj i wydania odezwy do ludu, a to ze względu na ciężkie położenie, w jakiem znajduje się teraz ojczyzna; wszakże taż rada wyznaczy dożywotnie wsparcie weteranom owéj epoki mieszkającym w Szczecinie.

Berlin 26 stycznia. Dziennik „Korrespondencja wyzwolona“ oznajmuje: Naradzano się w komissji budżetowéj izby poselskiéj nad przedstawieniem tejże izbie następnych postanowień:

1) Przyrzeczone w mowie tronowéj przełożenie rządu, ściągające się do przychodów i wydatków roku 1862, tudzież zapowiedziane żądanie billu uniewinnienia, nieuwalniają bynajmniéj rządu od obowiązku konstytucyjnego, przeprowadzenia w drodze prawnéj budżetu na rok 1862.

2) Rząd ma być wezwany do bezzwłócznego przedstawienia izbie przełożeń potrzebnych do powyższego przeprowadzenia budżetu.

3) Kommisja budżetowa obowiązaną jest tymczasowie roztrząsnąć budżet na rok 1863 złożyć izbie o nim sprawozdanie; ale postanowienia, które izba uczyni w tym przedmiocie nie będą miały mocy prawnéj aż dopóki budżet na rok 1862 nie otrzyma kostytucyjnego przyzwolenia obu izb, oraz sankcji królewskiéj.

Rozprawy kommisji budżetowéj otworzą się nad tém przełożeniem w przyszłym tygodniu. Stronnictwo postępowe poruszyło pp. Schulze-Delitzsch, von-Unruh, Waldeck i von Forkenbeck zabieranie w jego imieniu głosów w rozprawach nad adresem.

— Czytamy w „Gazecie powszechnéj“ pod dniem 24 stycznia:

„Wczoraj o północy powołano załogę naszą do broni. Uszykowano bataljon piechoty przed wielkim odwachem. „Gazeta Krzyżowa“ oznajmuje przecięż, że zupełna spokojność panuje w księstwie poznańskiem i że niema tam obawy rozruchów.

— „Gazeta krzyżowa“ donosi, że najjaś. pan przyjął d. 23 stycznia deputację księstwa poznańskiego, która przybyła ze złożeniem adresu wierności. Przytaczamy następne miejsca z odpowiedzi królewskiéj: „Na nieszczęście panuje teraz między ludem zamęt wzniecony i umyślnie utrzymywany przez pewne stronnictwa. Dzienniki służebne tego stronnictwa, skorzystały z podatków, przedstawiając ich uciążliwość i podały w podejrzenie zamiary mojego rządu. Boleśna to, iż wszędzie są ubodzy i podatki, ale u nas wcale ich niepodwyższono i owszem wyrzekłem się opłat dodatkowych. Są jednak ludzie, którzy usiłują podać to w zapomnienie.

„Król brat mój nadał konstytucję, którą oprzysiągłem i utrzymam jak to już tyle razy oświadczyłem. Ktokolwiek uważnie przypatrywał się od pięciu lat moim rządom, wątpić o tém nie może. Ale utrzymam konstytucję w duchu w jakim była nadaną i jak ją sam pojmuję, nie zaś w ten sposób jak ją tłómaczą ludzie usiłujący nadwerężyć władzę królewską. Jest powinnością moją utrzymać tę władzę królewską w jéj zupełnéj mocy i we wszystkich kierunkach.

„Całe wzburzenie dzisiejsze poszło ze skażenia prawdy. Przedewszystkiem więc idzie o to, aby prawda znowu wzięła górę; spodziewam się, że łatwo dokażecie tego między ludnością niemiecką waszéj prowincji. Wiem, jak trudno jest wszędzie dać głos prawdzie, bo rozsiewacze kłamstwa niczego słuchać nie chcą; lecz idąc wytrwale tą drogą, na którą rząd mój wstąpił, spodziewam się, że wówczas zapewnimy zwycięztwo prawdzie. Ufam, wiem nawet, że wy i ci, w których imieniu przychodzicie, dopomogą mi w téj pracy. Raz jeszcze dziękuję wam, żeście przedemną stanęli i że przez obecność waszą sprawiliście mi przyjemność, którą szczególniéj umiem oceniać w teraźniejszych okolicznościach.“

IZBA POSELSKA.

Posiedzenie 27 stycznia, pod przewodnictwem pana Grabow.

Prezes oznajmuje, że od otwarcia sejmu, przybyło 54 nowych adresów pochwalnych ze 121,733 podpisami, tak że dziś ogólna liczba podpisów wynosi 337,430.

Na miejscu doktora Kosch, mianowanym został członkiem kommisji budżetowéj, pan von Unruh.

Pan von-Bismarck prezes rady, udziela poselstwo królewskie następne treści:

(Posłowie powstawszy słuchają jego odczytania).

„My Wilhelm i t. d., postanowiliśmy trwale uświęcić blizko przyszłą rocznicę dnia, w którym przed 50 laty, najjaś. nasz zmarły ojciec wezwał lud swój do broni. W owéj wiekopomnéj epoce mężowie dójrzałego wieku i młodzieńcy wszystkich stanów bez wahania się i z zupełném zaprzaniem, opuścili swe ogniska, oraz wszystko co im było drogie, skupili się około króla i z narażeniem życia w obronie tronu i ojczyzny, wywalczyli sławne zwycięztwa w wojnie wyzwolenia. Blizka rocznica odezwy królewskiéj dnia 17 marca 1813, nakazuje nam uczcić, w żyjących jeszcze wojownikach téj pamiętnéj epoki, pamięć owéj bezprzykładnéj gotowości narodowéj, tudzież wzór wierności i patryotyzmu, dany wszystkim następnym pokoleniom.

„Przypomina nam ona przedewszystkiem dług wdzięczności, powinności ojczyzny, otoczenia nową troskliwością weteranów téj wielkiéj epoki, którzy nabyli zaszczytne ozdoby w obec nieprzyjaciela, jak równie tych co stargali siły na wojnie, lub z każdéj innéj przyczyny są dziś w niedostatku. Przystępując do spełnienia téj powinności, jesteśmy pewni, że sejm naszego królestwa i kraj cały dobrze przyjmą nasz zamiar, i w téj ufności poruczyliśmy ministrom przedstawić sejmowi załączony tu projekt do prawa, aby został konstytucyjnie zagłosowany.

„Dan w Berlinie d. 24 stycznia 1863 roku. podpisano: Wilhelm.“

(Następują podpisy wszystkich ministrów).

Do tego poselstwa przyłączony został projekt do prawa, oznaczającego mające udzielić się pensje i pomoce weteranom z lat 1813—1815. Współcześnie minister odczytał rozkaz gabinetowy, odnoszący się do obchodu pokoju hubertburgskiego i odezwy d. 17 marca 1813. Prezes za zgodą izby stanowi, że ten projekt do prawa, jako niecierpiący zwłoki, natychmiast wzięty będzie pod rozbiór; mianuje więc pierwszym sprawozdawcą jenerała von Stavenhagen, drugim zaś barona Vaerst. Prezes rady, w imieniu ministra wojny nieobecnego, przedstawia projekt do prawa, ściągający się do wsparcia dla inwalidów z lat 1806, 1807 i 1812. Względem tego projektu przyjęto tenże sam tryb postępowania co i względem poprzedzającego.

Mówcy zapisani, jako mający zabierać głosy za adresem większości, są następni: pp. Schulze-Delitzsch, von Carlowitz, Virchow, Velthusen, Twesten, Meibauer, von Unruh, Janiszewski, Waldeck, Paunier, Frese; przeciw adresowi: pp. von Benda, von Scherr, Zehrt, hrabia Schwerin, Reichensperger, von Denzin, hrabia Bethusy-Huc.

P. von Sybel sprawozdawca, otwiera roztrząsanie. Adres — mówi on, nie jest odpowiedzią na mowę tronową, lecz obrazem położenia kraju. Izba zwraca się do króla ze skargą, że radcy korony, zalecając środki przez rząd przedsięwzięte, nie oznajmili królowi, że te środki zawierały złamanie konstytucji. Mówca czyta oświadczenie uczynione przez prezesa rady, na posiedzeniu kommisji, będące nowém ubliżeniem głosce i duchowi konstytucji.

Rada nieprzyjmowania adresu stanowi nadwerężenie artykułu 81 konstytucji. Artykuły 44 i 49 oświadczają, że ministrowie są odpowiedzialnymi, minister więc stożsamiający siebie i swoje czynności z najjaś. panem, oraz odrzucający różnicę konstytucyjną, którą adres przywraca, gwałci uszanowanie nakazywane przez konstytucję a winne majestatowi. Jest to nowym dowodem tych słów adresu, które mówią: że ci co niemają podstawy w kraju, usiłują schronić się pod tarczę korony. Mniemana fikcja konstytucyjna panuje niemal w całéj Europie. Jest ona koniecznem uzupełnieniem dziedzicznéj monarchji; wkładać na doradców korony odpowiedzialność, jest to służyć tejże koronie. Adres nie jest zaczepny; zachowuje on w każdem słowie znamię obronne. Nie żąda nowych rękojmi; nie jest objawieniem praw; jest on tylko pełną uszanowania prośbą błagalną o położenie końca skargom kraju.

Osłabiać adres byłoby zapominać o naszéj powinności względem kraju i korony. Wszakże tam, gdzie izba znajdzie, żeśmy choć na włos przekroczyli granice uszanowania, niech to sprostuje, a kiedy zwątpi o rzetelności jakiego twierdzenia, niech je natychmiast wykreśli. (Pan minister wojny wchodzi do izby).

Pan von Benda (zapisany przeciw projektowi). Mówca i jego przyjaciele byli z początku przeciw podawaniu jakiegokolwiek adresu; następnie starali się o złagodzenie jego wyrażeń, mówca musi też zbijać oba projekta pp. Vincke i Reichenspergera, oraz oświadczyć się za adresem kommissji, mimo ważne zarzuty jakie uczynić mu można, w tém mianowicie co ściąga się do artykułu 7. Kraj zaniechał nadziei porozumienia się z ministrami, ale zachował w całéj mocy nadzieję być zrozumianym przez króla. Z téj przyczyny należy unikać wyrażeń mogących wywołać rozjątrzenie. Mówca żąda więc wymazania paragrafów 6 i 9.

Po oświadczeniach absalutystowskich prezesa rady, stronnictwo, do którego mówca należy, nie może zostać neutralnem, głosować będzie na adres choć z rozdartem sercem.

P. Waldeck. Oświadczenia adresu są prostem następstwem zapadłych postanowień dnia 17 września tudzież 7 i 13 października. Budżet hojnie przez nas uposażony ogłoszonym nie został; wydatki, któreśmy odrzucili, zostały zrozchodowane. Nadaremnie byłoby dowodzić, że znajdujemy się w położeniu niekonstytucyjném. Cóż w takim nadzwyczajnym stanie rzeczy czynić mamy?

To co adres mówi, prezes izby wyraził już na pierwszem posiedzeniu. Zwyczaj chce, aby prezes wybrany składał podziękowanie prezesowi najstarszemu wiekiem; niemoglo to mieć teraz miejsca. Mówca sądzi, że wyraża przekonanie izby, oświadczając, że prezes mową swoją dobrze zasłużył się ojczyźnie (Oklaski. Wielka część posłów powstaje) Nikt w téj izbie zaprzeczyć niezdoła, że każdy artykuł adresu wyraża myśl kraju. W obec teorji ministrów, mówca przytacza jedno miejsce z Pewników Mosera. Nędznem to jest usprawiedliwieniem dla ministrów dopuszczających się niesłuszności: tak mistrz kazał. Mówca nagania projekt p. Vincke. Wynurzać nadzieję przy takim gabinecie, jest grzeszyć przeciw logice. Mówca spodziewa się jeszcze, że zwolennicy tego projektu głosować będą z większością, kiedy ujrzą, że ich projekt upadł. Projekt pana Reichenspergera zawiera tłómaczenie konstytucji, o jakiem nikt nie myślał z tych co ją układali. Paragraf 6 adresu jest potrzebny. Oświadczenie, że konstytucja była zgwałconą, należy sądzić z stanowiska ogólnego zarządu kraju, który w jednym roku patrzył na trzech a nawet pięciu prezesów rady, na trzech ministrów skarbu i t. d. jeden tylko minister wojny ostał się na miejscu. Wytłómaczyć się to daje tylko przez chęć wprowadzenia w życie tego co izba odrzuciła. Kraj głośno wyrzekł, że mimo te częste zmiany osób, wytrwał w swojem przekonaniu i wyrzekł, że sprawa nie może być dobrą, kiedy przychodzi uciekać się do podobnych środków. Kraj musiał głęboko zasmucić się widząc, że w téj saméj chwili, w któréj poselstwo królewskie wzywa do święcen a pamiątki wsławionéj epoki, wytoczona została sprawa przeciw dwóm bojownikom owéj epoki, i dziś jeszcze walczącym za prawa ludu, w zamiarze pozbawienia ich wysłużonego munduru. Dowodzi to najzupełniejszego zamętu umysłów. Mówca gorzko nagania okolnik ministra sprawiedliwości o listach prowadzenia się urzędników sądowych. Ani mężowie stanu Fryderyka Wielkiego ani Dankelmann, ani Beyme nie uznaliby ministra sprawiedliwości za swego następcę. Przedstawiając w adresie rzeczywisty stan kraju, wskazując otchłań zgwałcenia konstytucji, uczynimy zadość naszemu obowiązkowi, choćby ten krok nie miał natychmiast skutku. Okażemy przynajmniéj, że trzymamy z ludem, tak jak lud trzyma z nami.

Hrabia Bethusy-Huc zwraca uwagę, że wdzięczność wynurzona prezesowi izby nie była jednomyślna. Mówi, że izba nieodrzuciła ostatecznie organizacji wojskowéj; jeżeli to rozporządzenie zgwałciło konstytucję, miało już to miejsce w roku 1860. A jednakże sejm nie oskarżał wówczas ministrów, lubo miał już przed sobą czyn ostateczny. Uchwała izby co do wojska niemogła być wprowadzoną w wykonanie i niemiała na celu nic innego prócz zmiany gabinetu. Mówca znajduje, że paragraf 4 adresu, mówiący o deputacjach wierności, obraża należyte uszanowanie królowi. Izba zabiera się znowu do postanowienia niemożliwego, które byłoby początkiem końca albo większości albo monarchji.

Mówca nie może głosować za projektem p. Vincke, po wykładzie nadanym mu przez samego twórcę. Mówca i jego przyjaciele głosować będą tylko za adresem będącym krótką parafrazą okrzyku: „Niech żyje król!“

Pan von Carlowitz. Adres jest konieczny, kiedy nie istnieje jeszcze prawo o odpowiedzialności ministrów, dozwalające zanieść akt oskarżenia i poruczyć go sądom. Prezes rady, zapowiadając, że król może nieprzyjmie adresu, wywraca przez te słowa całe konstytucyjne stanowisko gabinetu. Rząd powinien był przedstawić nowe wniesienie w rzeczy budżetu 1862 i uznać, że w uchwale budżetu wyższość prawa służy izbie. To niemiało miejsca, izba więc powinna dać głos swój usłyszeć. Mówca mówi następnie o adresach wierności, i twierdzi, że nie miały one prawa udawać się za głos kraju. Jeżeli rząd myśli, że izba nie wyraża mniemań kraju, niech ją rozwiąże. Stronnictwo demokratyczne nie działało dawniéj, jak dziś działają jego przeciwnicy. Jeżeli prędzéj upadło niż tego oczekiwano, stało się to w skutek jego umiarkowania a zuchwalstwa jego przeciwników. Rząd nic nie otrzymał za granicą i nic otrzymać nie mógł przez ministrów nie posiadających serca ludu. Zwołanie parlamentu niemieckiego jest niepodobne, bo na to potrzebaby, aby Prusy miały gabinet wyzwolony.

P. Reichensperger (z Geldern) Wszystko skupia się około zadania konstytucyjnego. Adres jest potrzebny; sprawi on swój skutek, byleby izba nie żądała rzeczy niemożliwych.

Czynności, przytoczone przez adres większości, nie są jeszcze należycie udowodnione. Podstawa naszéj konstytucji jest zachwianą; wszystkie usiłowania dążyły do jéj umocnienia. Starano się zasilić wojsko, osiągnięto zaś skutek przeciwny; chociażby miano jeszcze nierównie więcéj ram półkowych, Prusy byłyby słabszemi niż dawniéj. Porozumienie się więc powinno być możliwém. Rząd nie uczynił żadnéj szczerby, w tém co większość izby i ludu poczytuje za pożądane. Ale gabinet nie uznaje potrzeby zgody; sądzi on, że izba winna ustąpić, bo jéj opór nie jest prawowity. Spółcześnie przekonywa się, że niepodobna otrzymać jéj powolności; inaczéj bowiem jużby rozwiązał izbę.

Mówca nagania projekt większości; jeżeli dzienniki zostały potępione, wymierzono tylko względem nich sprawiedliwość; jeżeli niesłusznie je zabierano, prokurator mógł działać zbyt skwapliwie, ale na to można było zanieść skargę. Napaść na ministrów usprawiedliwić się nieda, bez dowodów w ręku, że nakazali oni te prześladowania. Mówca nie pojmuje, jak gabinet może ściągnąć na siebie odpowiedzialność za wydatki już zrozchodowane; nie może też zasłaniać się dobrą wiarą. Jeżeli rząd zechce wytrwać w obraném stanowisku, niepodobna, aby nie popełnił nowych niesprawiedliwości; po wyłożeniu rzetelnego stanu rzeczy koronie, mówca jest pewny, że poda ona rękę pojednawczą. Mówca kończy oświadczeniem, że jest za adresem, któryby przedstawił tylko zadanie konstytucyjne i nie czynił pojednania niemożliwém.

Prezes rady zabrał następnie głos i miał mowę, któréj treść czytelnicy Kurjera już znają z przeszłego wtorkowego poglądu.

Przed odjazdem gońca pan von Unruh głos zabiera.

— Berlin 27 stycznia. Gazeta Krzyżowa, powtarza wieść o mianowaniu znacznéj liczby syndyków koronnych przy izbie panów.

Podług tegoż dziennika, posłowie polscy postanowili nie głosować na adres większości, chybaby taż większość zgodziła się na uczynienie wzmianki w adresie, o prawach wyłącznie służących mieszkańcom polskim Wielkiego Księstwa Poznańskiego.

Podług tegoż dziennika, postępowcy magdeburscy, którzy chcieli wybrać pana von Unruh na posła, wybiorą professora berlińskiego pana Momsen, ponieważ pan von Unruh przyjął już inne umocowanie.

Czytamy w tymże dzienniku: „Z Poznania ciągle przychodzą wiadomości, zupełnie zaspakajające co do stanu umysłów. Dzięki przedsięwziętym od kilku miesięcy środkom przez władze wojskowe, spokojność jest tam na wszelki przypadek zapewniona; i ta pewność przyczyni się bez wątpienia do zniweczenia wszelkiego pomysłu płochych przedsięwzięć. Co się ściąga do uruchomienia 5-go korpusu, o którém wiele dzienników mówi, sądzimy, że dotąd nie wydano jeszcze na to rozkazu; ale słychać, że dowódcy 5 i 6 korpusu wojska, otrzymali dostateczną władzę do uczynienia tego w razie potrzeby i w widokach utrzymania porządku. Na dziś, wzmocnienie niektórych załóg zdaje się być dostateczném.

Czytamy w Gazecie poznańskiéj z dnia 26 stycznia:

„Dowiadujemy się, że codzień po 36 oficerów zaciąga straż; tłómaczy tę liczbę wielka rozciągłość naszych warowni. Wszystkie odwachy są wzmocnione, a czaty mają broń nabitą. Silne oddziały wojska przeciągają w nocy po ulicach. Mówią też, że głównodowodzący upoważniony został do wezwania w danym razie rezerwy. W przeszły piątek 23 stycznia, wieczorem, skoro nadeszły pierwsze niepokojące wieści z Polski, p. Top naczelny zwierzchnik w Poznańskiém, udał się natychmiast na granicę. Dziś lub jutro dywizja huzarów z bataljonem piechoty i z dwóma działami, ma udać się do Wrzeszowa.“

Czytamy w Gazecie gdańskiéj z dnia 26 stycznia, że 5-ty półk grenadjerów mający leże w tém mieście, otrzymał rozkaz być w gotowości wyruszenia do Grudziądza. Półki piechoty 44-ty i 45-ty, stojące w Grudziądzu i Toruniu, powinny powołać swoje rezerwy.

Gazeta szlązka donosi z Wrocławia pod dniem 26 stycznia, że wszyscy żandarmi rozporządzalni powinni byli tegoż dnia udać się na granicę.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

LONDYN, piątek 30 stycznia. Czytamy w dzienniku Morning Post: Książe de Linange odmówił przyjęcia kandydatury do tronu greckiego, korona więc nanowo została ofiarowaną książęciu sasko-koburgskiemu. Synowiec jego z dzielnicy Koburg-Kohary byłby jego następcą i przyjąłby bez żadnéj wątpliwości wyznanie greckie.

Powszechnie sądzą, że sejm księstwa koburgskiego zgodziłby się na uchylenie warunku konstytucji, podług któréj książę panujący obowiązany jest mieszkać w kraju,

PARYŻ, piątek 30 stycznia wieczorem. Kommissja adresowa ciała prawodawczego, przedstawiła dziś na posiedzeniu publiczném, wypracowany przez siebie projekt adresu. Wyrażono w nim, że izba zupełnie zgadza się z polityką cesarską, że spodziewa się szczęśliwego końca wojny meksykańskiéj i żałuje, że mocarstwa nie poparły pośrednictwa Francji w Stanach Zjednoczonych. Projekt adresu winszuje cesarzowi, że dopomagał Włochom lecz nie wszedł w sojusz z rewolucją, oraz, że miał w opiece niepodległość ojca świętego.

„Trwaj najjaśniejszy panie—mówi adres— w téj polityce, która już sprowadziła szczęśliwe uspokojenie umysłów i która odpowiada katolickim i wyzwolonym uczuciom Francji“. Rozbiór projektu adresu postanowiono rozpocząć w poniedziałek dnia 2 lutego.

RZYM, piątek 30 stycznia. Rząd papieski urzędowie ogłosił wypuszczenie obligacij skarbowych, w ilości 4 miljonów szkudów. Każda obligacja może być rozciętą na cztéry części, wartości 100 szkudów; obligacje przynoszą po pięć od sta i wypłacone zostaną sto za sto, w ciągu lat 15, w drodze półrocznego losowania, z których pierwsze zacznie się 1-go stycznia 1864.

Nabywać tych obligacij można płacąc po 85 za sto, aż do 31-go marca, za 100 aż do 31-go lipca.

PARYŻ, piątek 30 stycznia. Miejsce ściągające się do Włoch, w projekcie adresu senatu, dało dziś powód do rozpraw, w których pan Billault powiedział, że polityka cesarska bynajmniéj się nie zmieniła; że cesarz chciał i jeszcze chce niepodległości włoskiéj i niepodległości stolicy świętéj, które przedsięwziął pogodzić. Znalazł on w Rzymie non possumus religijne; znajduje teraz w Turynie non possumus polityczne; ale cesarz nie zaprzestanie swych usiłowań pojednawczych, a jeżeli obecna chwila nie okaże się w tym względzie dogodną, postanowił czekać. Taka jest rzekł p. Billault, kończąc, polityka francuzka we Włoszech.

Ustęp, mówiący o Włoszech, przyjęty został prawie jednomyślnie.

LONDYN, sobota 31 stycznia. Donoszą z New-Yorku dnia 17, że dziennik National Intelligencer, ogłasza depeszę przejętą oderwańcom, z któréj jedna część, tyczy się zabiegów konsulów francuzkich w Galveston i w Richmond, do skłonienia stanu Texas, aby oderwał się od Południa i zaprowadził rząd niepodległy.

Intelligencer dodaje, że rozkazano konsulowi francuzkiemu wyjechać z Galveston, tudzież, że taki sam rozkaz dano konsulowi w Richmond, lecz że go późniéj cofnięto.

PARYŻ, sobota 31 stycznia. Senat zagłosował dziś swój adres, 121 głosami przeciw jednemu.

MADRYT, piątek 30 styzznia. Wbrew krążącym pogłoskom, gabinet nie myśli w téj chwili o przyznaniu królestwa włoskiego.

Jenerał Prim i pan Olozaga działają zgodnie i razem kierują stronnictwem postępowém. Jenerał Prim pojechał do Walencji.

LONDYN, sóbota 31 stycznia. Donoszą z New-Yorku dnia 17 o pogłosce, że oderwańcy pod dowództwem jenerała Longstreet wkroczyli do Tennessee i że gotują się do uderzenia na jenerała Rosenkranz.

Oderwańcy schwytali i zniszczyli na rzece Cumberland, pięć parostatków związkowych i jednę łódź kanonjerską.

BERLIN, sóbota 31 stycznia po południu. Odczytano dziś w izbie poselskiéj, list pisany przez pana von Bismarck do prezesa izby, oznajmujący, że król nie może skłonić się, (koenne sich nicht bewogen finden), do przyjęcia deputacji izby, któréj sejm poruczył złożyć zagłosowany adres najjaśniejszemu panu.

Prezes radził przesłać adres wprost do króla przy liście. Rzeczoną radę przyjęto bezspornie.

TURYN, sóbota 31 stycznia. Wiadomość ogłoszona przez dziennik frankfurcki Europa, co do oświadczeń uczynionych przez hr. Pasolini posłowi greckiemu, jest bezzasadna.

Margrabia Pepoli wyjeżdża do Petersburga, w przyszły poniedziałek dnia 2 lutego. Mówią, po jego przybyciu do stolicy rossyjskiéj, rozpoczną się rokowania o zawarcie traktatu handlowego, między Rossją i Włochami.

PARYZ, poniedziałek 2 lutego. Donoszą z Aten, że p. Valbis został wybrany prezydentem izby.

Pan Elliot oznajmił, że książę koburgski przyjął kandydaturę, pod warunkiem następstwa swojego synowca, który wejdzie na łono kościoła greckiego.

Królewiec, 30 stycznia 1863 r.

W ostatnich osmiu dniach, tranzakcje zbożowe były bardzo nieożywione, kilka dni nawet cokolwiek niższe ceny notowano, w przecięciu utrzymywały się jednakowoż, mimo zniżenia cen na targach zagranicznych, ceny przeszłotygodniowe.

Dowozy z Ameryki i od Czarnego morza byli w Anglji w ostatnim tygodniu nieznaczne, ale podwyższenie procentu na 5% niepomyślny wpływ na handel zbożowy wywarło.

Dzisiaj płacono u nas za szefel.

	wagi	złp.			
Pszenicy czerwonéj	122—127—130	$35\frac{3}{4}$	$38\frac{3}{4}$	39.	
„ pstréj	— —122—130	$36\frac{1}{4}$	$42\frac{7}{4}$		
Żyta	115—119—124	$23\frac{2}{4}$	25	$26\frac{1}{2}$	
Grochu białego	— — —— —	$25\frac{1}{4}$	$26\frac{1}{2}$	$27\frac{3}{4}$	
„ szarego	— — —— —	$24\frac{1}{4}$	$27\frac{1}{4}$	$31\frac{1}{4}$	
„ zielonego	— — —— —	$24\frac{1}{4}$	$27\frac{3}{4}$		
Bobu	— — —— —	$25\frac{1}{4}$	$27\frac{3}{4}$		
Wyki	— — —— —	$16\frac{1}{4}$	$21\frac{1}{4}$		
jęczmienia małego	100—104—110	$18\frac{1}{2}$	19	$20\frac{1}{4}$	
„ dużego	106—109—113	$19\frac{1}{4}$	$20\frac{1}{4}$	$21\frac{3}{4}$	
Owsa	71—75 80 86	$10\frac{3}{4}$	$12\frac{1}{4}$	$13\frac{3}{4}$	$15\frac{1}{4}$

Siemię lniane dobrze się utrsymywało w cenie.
— piękne 108 f. $43\frac{3}{4}$ złp.
— najlepsze 114 f. $55\frac{1}{4}$ „

Koniczyny krajowéj obydwóch kolorów jeszcze nie dostawiono.

szląskiéj czerwonéj tal. 15, 17, 19 Rub. sr. $16\frac{1}{2}$ $18\frac{1}{2}$ $20\frac{2}{3}$ za centnar.

krajowéj białéj tal. 18. Rub. sr. $19\frac{3}{5}$ za centnar.

Tymoteuszu „ 5, $7\frac{1}{2}$. „ $5\frac{1}{2}$—$6\frac{1}{3}$ „

Wełna bez zmiany, sprzedaże na kontrakta są bardzo pojedyńcze. Wszelkie nawozy sztuczne.

FRYDERYK LAUBMEJER.
Agencja Domu Nadniemeńskiego w Królewcu.

Od podania ostatniéj wiadomości dnia 11-go grudnia upłynionego roku o złożonych ofiarach na pomnik Barbary Radziwiłłównéj w ilości rubli 788, w ciągu miesiąca po dzień 11 stycznia złożyły ofiary osoby następujące:

	Rub.
JJ. WW. i WW. Ryszard Romer	25
„Zofja hrabina Czapska	50
Edward hrabia Czaps i	40
Edwardowa hrabina Czapska	25
Adam hrabia Czapski	25
Kazimierz Godlewski	25
Bolesław Romer	15
Antoni hrabia Tyszkiewicz	3
Konstanty książę Radziwiłł	50
Konstanty hrabia Ożarowski	10
Gustaw Adelson	10
Józef Sidorowicz	10
Władysław Malewski	10
Obywatel inflantski K. Kłoczkowski	25
Kurnatowski dyrek. Gimnaz. Wileń.	3
Bubusławska	2
Biskup suffragan Lipski	5
Bohdanowicz	4
J. B.	3
Ksiądz Litwin	1
W ogóle	319

Roku 1863 stycznia 11 dnia.
Ks. Józef Bowkiewicz prałat Wileński.

OGŁOSZENIA.

Potrzebne są Meble palisandrowe lub massif Orzechowe, zgłosić się za Ostrą Bramę do domu Janiszewskiego N. 1277, za mostem kolei żelaznéj, do rządcy domu tego pana Tomasza B u r n e y k i. 2—29

OGŁOSZENIE.

Podaje się do publicznéj wiadomości, że z klucza Wojtkuskiego hrabiego Stanisława Kossakowskiego w powiecie Wiłkomierskim gubernji Kowieńskiéj, pięć wiorst od Wiłkomierza, dziewięć mil od Wilna, dziesięć mil od Kowna, w y p u s z c z a j ą się n a s z e ś c i o l e t n i ą d z i e r ż a w ę, od 23 kwietnia 1863 roku następujące Fermy bez robocizny:

DZIEWAŁTOW, Wojtkuszki, z i e m i k l a s s y p i e r w s z é j razem morgów 471 wysiewu oziminnego purów 162 za r. sr. rocznie 1,600.

JÓZEFOW z i e m i k l a s s y d r u g i é j razem morgów $237\frac{1}{2}$ wysiewu oziminnego purów 83, za rubli srebrem rocznie 650.

Wypuszcza się nie inaczéj jak po jednéj fermie razem. Przy podpisaniu kontraktu składa się kaucja wartości danego ze dworu inwentarza. Bliższe warunki przejrzeć można w kancellarji kontroli dóbr hr. Kossakowskiego w Wojtkuszkach pod Wiłkomierzem.

Dziedzic sam zawierać będzie kontrakta w Wojtkuszkach mil 9 od Wilna od 1 stycznia do 1-go lutego 1863 r.

Znajduje się także Browar piwny i propinacja do wzięcia razem od 23 kwietnia 1863 r. za rsr. 1,700 rocznie. 3—995

Z NIEŚWIEŻA.

Z głębi serca przepełnionego wdzięcznością składam najczulsze dzięki lekarzom pp. Romaszkowi, Suchejowi i Pradze, których usiłowania w codziennych naradach podźwignęły żonę moją po ośmio-tygodniowéj obłożnéj niemocy, z ciężkiéj i niebezpiecznéj choroby. Zacni mężowie! troskliwe i usilne a bezinteresowne starania wasze przyniosły w zrozpaczony dom mój pociechę, przywołując do życia żonę mężowi, a pięciorgu dzieciom matkę. Oby Bóg, u którego zliczone są łzy wdzięczności, równie wielkich pociech przysparzać wam raczył!

ROMUALD SYMONOWICZ. 2—36

Прибывшіе въ Вильно отъ 20 до 24 января 1863 г.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Ген.-маіоръ гр. Шуваловъ; ген. отъ кав. баронъ Притвицъ; ген.-маіоръ баронъ Менгденъ; помѣщики; гр. Северинъ Грабовски съ дочерью; Карлъ Янковски; Игн. Козеллъ; ротм. гр. Боргъ; мир. поср. Табенски; Юлянъ Обырнъ; Адольфъ Кублицки; гр. Луцянъ Марикони; Иванъ Грабовски; Иванъ Рыхлевичъ; Іосифъ Сулистровски; Гергардъ Жоравски; Іосифъ Марциновски; Конст. Скирмунтъ; Аполинари Таньски; госпожи: Стефаня Высоцка; Фелиця Павловичъ; Роза Миллеръ; Юліянъ Россохацки; Алекс. Павловичъ; подполк. Вишневски; докт. м-ны над. сов. Булгакъ; надв. сов. Сухомлиновъ; маіоръ пѣх. фонъ Креммеръ; пор. кав. Граффъ; пор. Виннеръ; шт. ротм. гусар. Броневичъ; Іосифъ Нацевичъ; учит. Донатъ Гротусъ; Морицъ Аронсонъ, Петръ Озенгловски; шт. кап. Міансоровъ.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНСКИ. Генералъ Веселитски; полков. Пенхаржевски; стат. сов. Максимовъ; коллеж. сов. Росицки; баронъ Бруновъ съ женою; гр. Сологусъ; пом.: Эдуардъ Лапицки съ матерью, Корчыцъ. Милановски, Соболевски, Ясевичъ съ женою; инж. Штумфъ; докт. Эрихъ; капит. Доровски; кап. Шалевичъ; пор. Рыдзевски; пом. Юрьевичъ; чинов. при желѣз. дорогѣ Шмидъ; студентъ Московскаго универ. Ивановъ; студ. Петербургскаго универ. Жоховски.

Przyjechali do Wilna od 20 do 24 stycznia 1863 r.

HOTEL NISZKOWSKI. Jenorał major hr. Szuwałow; jen. od kaw. baron Pritwitz; jen.-major baron Mengden; obyw.: hr. Seweryn Grabowski z córką, Karol Jankowski; Ignacy Koziełł; rotm. hr. Borh; sęd. pojed. Tabeński; Juljan Obyrn; Adolf Kublicki; hr. Lucjan Marykoni; Jan Grabowski; Jan Rychlewicz; Józef Sulistrowski; Gerhart Żorawski; Józef Marcinowski; Konst. Skirmunt; Apolinary Tański; panie Stefanja Wysocka; Felicja Pawłowiczowa; panna Róża Muller; Juljan Rossochacki; Aleks. Pawłowicz; podpółk. Wiszniewski; dr. m-ny rad. dw. Bułhak; rad. dw. Suchomlinow; major piech. v. Kremmer; por. piech. Graff; porucz. art. Wienner; szt.-rotm. hus. Broniewicz; Józef Nacewicz; nauczyc. Donat Grotus; Moritz Aronson; Piotr Ozengłowski; szt.-kap. Miansorow.

HOTEL POZNAŃSKI. Jenerał Wiesielitski; półkow. Pencharzewski; radca st Maksimow; rad. koll. Rosicki; baron Brunow z żoną; hr. Sołohus; ob.: Edward Łapicki z matką, Korczyc, Milanowski, Sobolewski, Jasiewicz z żoną; Inżynier Sztumf; dokt. Erich; kapit. Dorowski; kap. Szalewicz; porucz. Rydzewski; ob. Jurjewicz; urzędnik przy kolei Szmidt; student Moskiew. uniwer. Iwanow; student Petersburskiego uniwer. Żochowski.

Одобрено Ценсурою. 24 Января 1863 г. Вильно. W drukarni A. H. K i r k o r a.